

Årsrapport

2012

for Utdanningsdirektoratet

Design: Siste Skrik Kommunikasjon
Foto: Jannecke Sanne Normann
Trykk: 07 gruppen
Utgiver: Utdanningsdirektoratet februar 2013

INNHOLD

Temaoppslag	4
Stikkord	5
Forord.....	7
01 ROLLE OG ANSVAR,	
MÅL OG HOVEDPRIORITERINGER	9
Bedre kommunikasjon med brukerne våre	13
Samarbeid med andre aktører	15
02 KVALITETSUTVIKLING	17
BARNEHAGE.....	18
Læringsmiljø	18
Kompetanseutvikling	18
Støtte og veiledning.....	20
GRUNNOPPLÆRING	22
Bedre læringsmiljø-satsingen	22
Grunnopplæring for voksne	23
Læreplaner og struktur	25
Kompetanseutvikling	30
Støtte og veiledning til skoler og skoleeiere.....	34
Fag- og yrkesopplæringen.....	36
Internasjonalt arbeid.....	37
03 KVALITETSVURDERING, DOKUMENTASJON OG ANALYSE	41
BARNEHAGE.....	44
Nasjonalt system for å følge med på kvaliteten i sektoren	44
Statistikkgrunnlag og indikatorutvikling	45
GRUNNOPPLÆRING	45
Forskning og evaluering	45
Vurdering, prøver og eksamen	50
Statistikkgrunnlag og indikatorutvikling	54
04 FORVALTNING.....	57
Regelverk, tolking, rettleiing og tilsyn	58
Private skolar og diverse skolar	61
Embetsstyring	62
Etatsstyring.....	62
Tilskottsforvaltning	63
Nasjonale senter	68
Urfolk og nasjonale minoriteter	68
Språklege minoriteter	69
Rettferdsvederlag.....	70
05 INTERN FORVALTNING	73
06 DISPONERING AV BUDSJETTMIDLANE FOR 2012	79
07 REFERANSELISTER	85
Referanser til tildelingsbrevet	86
Referanser til oppdragsbrev	90

TEMAOPPSLAG

Justering av læreplaner og utvikling av valgfag	s. 25
Økt kunnskap om læreplaner	s. 27
Statlige midler til kompetanseutvikling	s. 30
Kvalitet i opplæringen	s. 44
Evalueringen av kunnskapsløftet	s. 45
Implementering av regelverk	s. 58
Omstilling av Statped	s. 62

STIKKORD

Arbeidslivsfag	29, 60
Asylsøkere	48, 54
Demokrati	23, 26, 39
Entreprenørskap	35
Evalueringen av Kunnskapsløftet	25, 27, 42, 45
Fremmedspråk	29, 48
Helhetlig skoledag	22, 48
Kartleggingsprøver	50, 51
Klasseledelse	22, 28, 32, 33
Kvalitetsvurderingssystemet	38, 42, 54
Leksehjelp	23, 28, 47
Lesing	28, 33, 51, 52, 53
Likestilling	18, 36, 75
Læremidler	29, 46, 48, 63, 67, 69
Lærlingundersøkelsen	44, 47
Minoritetsspråklige elever	27, 48, 49, 60, 69
Mobbing	18, 22, 49, 70
Nasjonale prøver	44, 50, 51, 52, 61
Naturlige skolesekken	28
Ny GIV	15, 28, 32, 33, 54, 63, 68, 83
Realfag	28, 50
Rektorutdanningen	30, 32, 33, 34
Samisk	31, 45, 46, 48, 51, 61, 62, 63, 67, 68
Skolebibliotek	28
Skoleporten	34, 44, 47, 54, 55
Små håndverksfag	38
Språkarbeid i barnehagen	20
SRY	36, 37
Statped	7, 15, 58, 62, 63
Tilsyn	15, 22, 23, 42, 44, 58, 59, 61, 62
Utdanningsspeilet	42, 44, 50
Utdanningsvalg	47
Valgfag	25, 26, 60, 68
Voksne	23, 24, 37, 50, 54, 59, 60, 61, 69

Den store positive nyheten på slutten av 2012 var resultatet fra TIMSS og PIRLS 2011

FORORD

Årsrapporten er Utdanningsdirektoratets tilbakemelding til Kunnskapsdepartementet på resultatmålene i tildelingsbrevet for 2012. Rapporten viser at målene er mange, og at resultatoppnåelsen gjennomgående er høy.

2012 har vært et interessant og innholdsrikt år for barnehage og skole, og for Utdanningsdirektoratet. Vi vet mer om tilstanden i utdanningssystemet vårt enn noen gang før, og det gjøres mye for å bruke kunnskapen til å forbedre svakheter og å videreutvikle de sterke sidene i sektoren. Barnehagefeltet er nytt i direktoratet i 2012. Vi har etablert Stab for barnehage med høyt kompetente medarbeidere, og oppgaver på barnehagefeltet håndteres nå også på en solid måte i vår organisasjon. Vi har kommet langt på ett år og ser fram til fortsettelsen. Engasjementet i organisasjonen er stort for denne nye delen av vår portefølje!

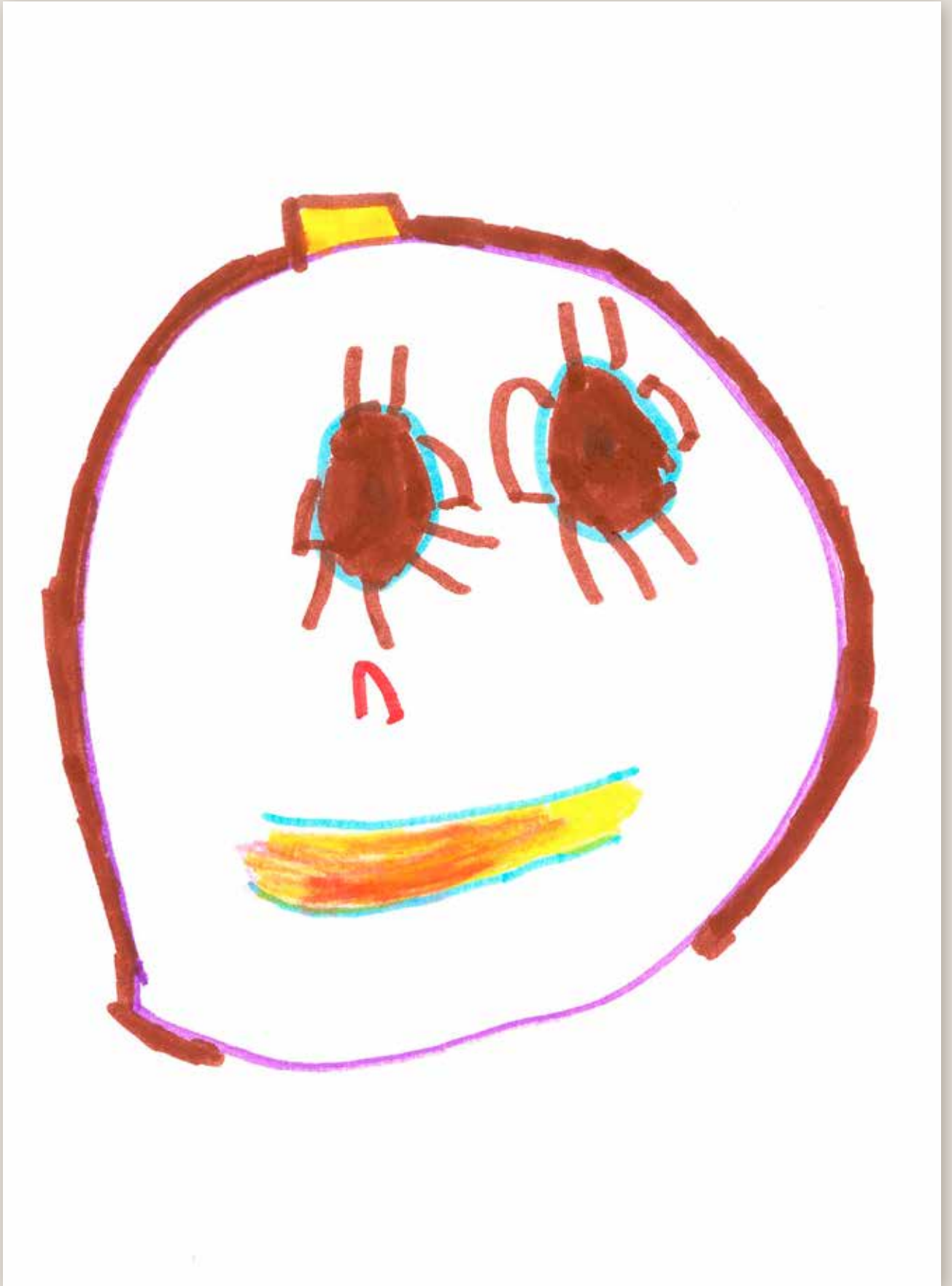
Den store positive nyheten på slutten av 2012 var resultatet fra TIMSS og PIRLS 2011. Framgangen vi har sett tendenser til de senere årene, ble her bekreftet og forsterket. Utfordringene når det gjelder å realisere et godt nok læringsutbytte for alle elever, er fremdeles betydelig, men pilene peker riktig vei. For alle som jobber i og med norsk skole, er dette særdeles gledelig og en bekreftelse på at det store arbeidet som har vært lagt ned over lang tid, nå gir resultater. Sammen med blant annet resultatene fra den store evalueringen av Kunnskapsløftet som ble sluttført i 2012, gir dette oss et godt kunnskapsgrunnlag og stor motivasjon for videre arbeid med utvikling av norsk skole.

Etableringen av ett regionalisert Statped er den store endringen i vårt system fra 2012 til 2013. Omstillingen har krevd mye både av Statped og Utdanningsdirektoratet i 2012, og er langt fra fullført, men etableringen av den nye virksomheten fra årsskiftet er en avgjørende milepæl.

I 2012 har vi gjennomført både omdømmeundersøkelse og medarbeiderundersøkelse som viser at vi har et godt (og stadig bedre) omdømme i samfunnet, og at Utdanningsdirektoratet oppleves som en god arbeidsplass. Begge undersøkelsene viser også områder som bør utvikles videre, men helhetsinntrykket er svært positivt, og gir oss et solid fundament for å utvikle virksomheten vår videre.

2012 var siste året i Utdanningsdirektoratets strategiperiode. Gjennom 2012 har det vært arbeidet med å revidere virksomhetsstrategien og å utarbeide en langtidsplan for perioden 2013 til 2016. Arbeidet ferdigstilles vinteren 2013.

Dag Thomas Gisholt
Direktør

Martha, 4 år, Spikern, Oslo.

01

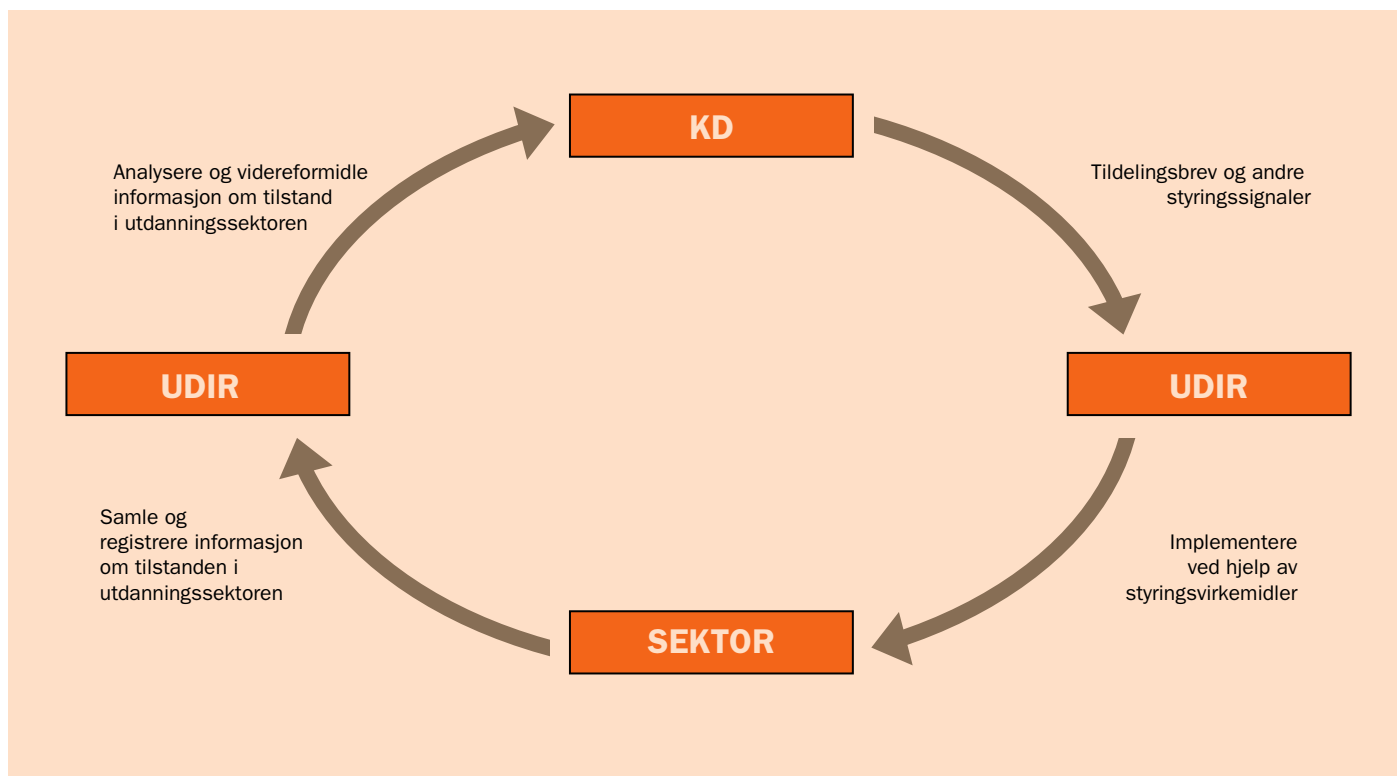
Rolle og ansvar, mål og hovedprioriteringer

Utdanningsdirektoratet skal bidra til å implementere gjeldende nasjonal politikk, men vi skal også bidra til å videreutvikle politikken gjennom kunnskapsbaserte beskrivelser og analyser av tilstanden i sektor

Direktoratet skal bidra til å realisere regjeringens sektormål som skal sikre høy kvalitet i barnehagesektoren og i grunnsopplæringen, til beste for barn, elever, lærlinger og voksne i utdanningssystemet. Hovedmålgruppene er barnehage- og skoleeiere og kommunen som barnehagemyndighet.

Ansvar for å tilby innbyggerne barnehage og grunnsopplæring av en god nok kvalitet ligger hos kommuner og fylkeskommuner. Utdanningsdirektoratet er delegert ansvaret for hoveddelen av statens oppgaver knyttet til myndighetsutøvelse, kvalitetsutvikling og analyse og vurdering for barnehage, grunnskole og videregående opplæring. Vi skal bidra til å implementere gjeldende nasjonal politikk, men vi skal også bidra til å videreutvikle politikken gjennom kunnskapsbaserte beskrivelser og analyser av tilstanden i sektor. Utdanningsdirektoratet er en faglig premissleverandør, initiativtaker, iverksetter og forvalter, innenfor rammene som den til enhver tid sittende politiske ledelse gir for vår virksomhet.

Sektormål for barnehage

- Likeverdig og høy kvalitet i alle barnehager.
- Alle barnehager skal være en god arena for omsorg, lek, læring og danning.
- Alle barn skal få delta aktivt i et inkluderende fellesskap.
- Retten til barnehageplass blir innfridd.
- Prisen skal være så lav at alle som ønsker det, skal ha råd til å ha barn i barnehage.

Sektormål for grunnopplæring

- Alle elever som går ut av grunnskolen, skal mestre grunnleggende ferdigheter som gjør dem i stand til å delta i videre utdanning og arbeidsliv.
- Alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med kompetansebevis som anerkjennes for videre studier eller i arbeidslivet.
- Alle elever og lærlinger skal inkluderes og oppleve mestring.

(Statsbudsjettet for 2012)

Gjennom forskning, evalueringer, statistikk og læringsresultater på elevnivå vet vi mye om tilstanden og utfordringer i sektoren. Selv om det norske utdannings-systemet har mange sterke sider, kan vi likevel slå fast at det er et gap mellom faktisk tilstand og ønsket tilstand i sektor:

- Læringsmiljøet oppleves ikke som godt nok for mange, verken faglig eller psykososialt.
- Læringsutbyttet er for lavt for mange elever og lærlinger, og det er for stor spredning i prestasjonene mellom grupper.
- Det er for store variasjoner i kvaliteten på tilbudet som gis.
- Barn, elever, lærlinger og voksne med særskilte behov ivaretas ikke godt nok i utdanningssystemet, og målrettet innsats settes inn for sent der særskilte behov er til stede.
- Regelverksetterlevelsen er for lav, noe som gjør at rettssikkerheten ikke er godt nok ivaretatt.

Utdanningsdirektoratet skal bidra til å minske dette gapet gjennom å arbeide med å utvikle kunnskap, holdninger og ferdigheter hos ansatte på alle nivåer i utdanningssystemet. Vi skal også bidra til at kapasiteten i utdanningssystemet er tilstrekkelig og brukes effektivt og til at innsatsen for styring og utvikling av sektoren blir godt koordinert. Utdanningsdirektoratet skal utvikle og forvalte standarder og kriterier for god kvalitet i utdanningssystemet. Vi skal også sørge for kontroll for å sikre at regelverket følges og at rettigheter blir oppfylt. Vi er ikke den eneste statlige aktøren som har barnehage- og grunnopplæring som målgruppe. God samhandling og arbeidsfordeling med andre sektorer som arbeider med barn og unges oppvekstsvilkår, er viktig for oss. Riktig balanse mellom kommuners/fylkeskommuners og statlige aktørers ansvar og myndighet er også helt sentralt for å få til gode løsninger og bruke tilgjengelige ressurser effektivt.

Det fragmenterte aktørbildet gjør det nødvendig at vi har stor oppmerksomhet på koordinering.

UTDANNINGSDIREKTORATET HAR FÅTT OPPGAVER I BARNEHAGESEKTOREN

Fra 2012 fikk Utdanningsdirektoratet delegert oppgaver på barnehageområdet fra Kunnskapsdepartementet. Bakgrunnen var regjeringens ønske om å delegere forvaltnings- og utviklingsoppgaver for å styrke arbeidet med kvalitetsutvikling i sektoren, og for å forsterke og synliggjøre sammenhengen mellom barnehage og opplæring.

Oppgavene har blitt utført i et samarbeid mellom en egen barnehagestab og flere fagavdelinger. Avdelingene er styrket for samlet å kunne løse barnehageoppgavene.

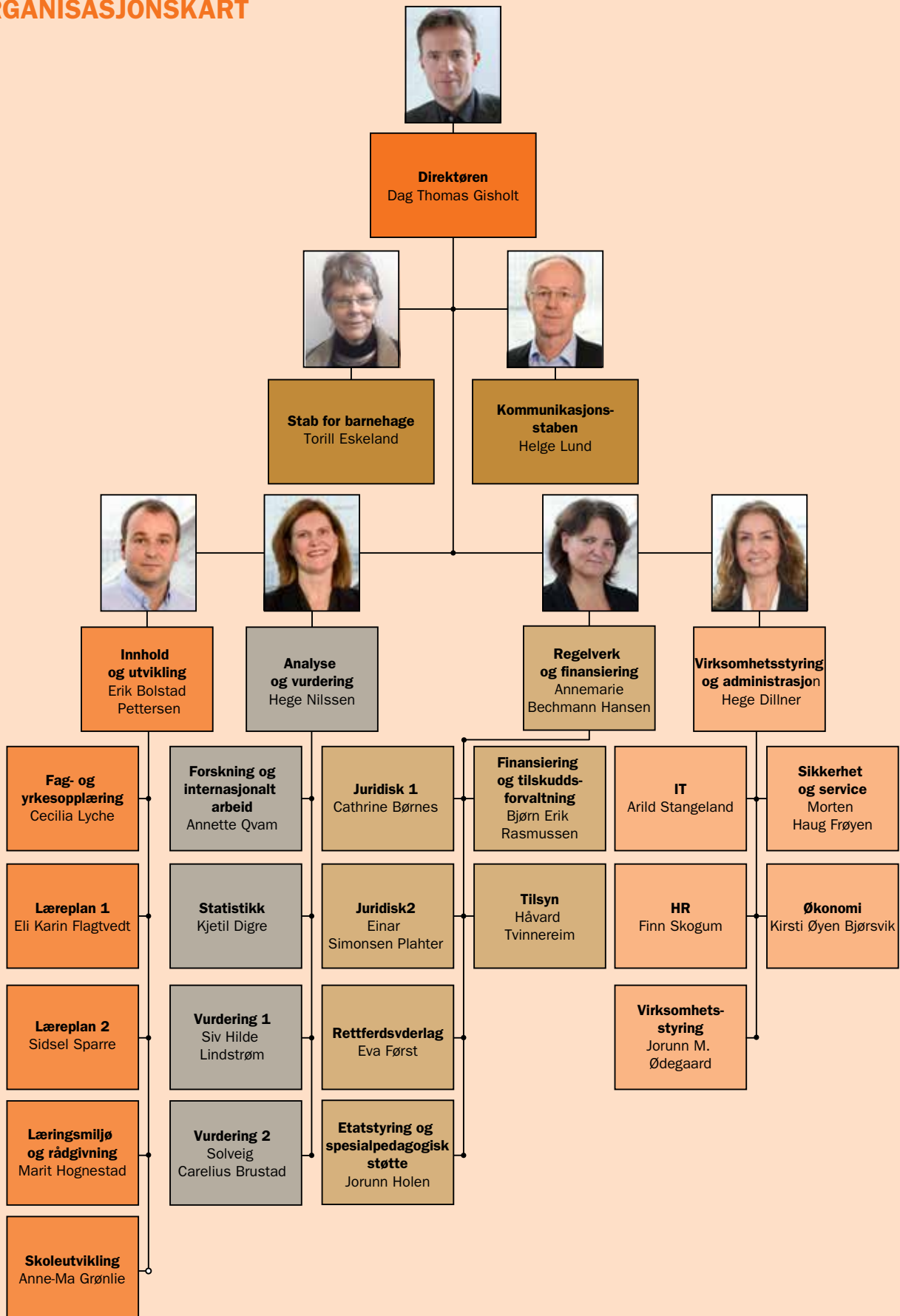
Vi har lagt vekt på at

- våre oppgaver på barnehageområdet ses i sammenheng og ivaretas på en helhetlig måte
- sammenhengen i utdanningsløpet fra barnehage til skole blir tydelig på alle relevante fagområder, og at oppgaveløsningen gjenspeiler dette faglig og ressursmessig
- vår faglige profil gjenspeiler likeverdigheten mellom barnehage og skole/opplæring
- omgivelsene oppfatter at barnehageområdet er solid forankret og ivaretatt i Utdanningsdirektoratet

Vår vurdering er at barnehagesektoren etter relativt kort tid er blitt godt forankret og synlig i organisasjonens arbeid og prioriteringer. En evaluering vil bli gjennomført i 2013.

ORGANISASJONSKART

BEDRE KOMMUNIKASJON MED BRUKERNE VÅRE

Utdanningsdirektoratets kommunikasjonsstrategi ble vedtatt i 2009 og varte ut 2012.

Strategien bygger på fem ambisjoner:

1. Skoleeiere og skoleleder skal ha lett tilgang til informasjon og verktøy som styrker deres mulighet til å gi elever og lærlinger en bedre opplæring.
2. Flere skoleeiere, skoleledere og lærere skal ha et godt totalinntrykk av Utdanningsdirektoratet.
3. Utdanningsdirektoratet skal påvirke sektoren gjennom å være en viktig og synlig deltaker i offentlig utdanningsdebatt.
4. Utdanningsdirektoratet skal lytte til utdanningssektoren og sørge for at relevante tilbakemeldinger får reell innflytelse på virksomheten.
5. Utdanningsdirektoratets ansatte skal ha et godt inntrykk av organisasjonen og ha enkel tilgang til informasjon som angår deres arbeidsoppgaver.

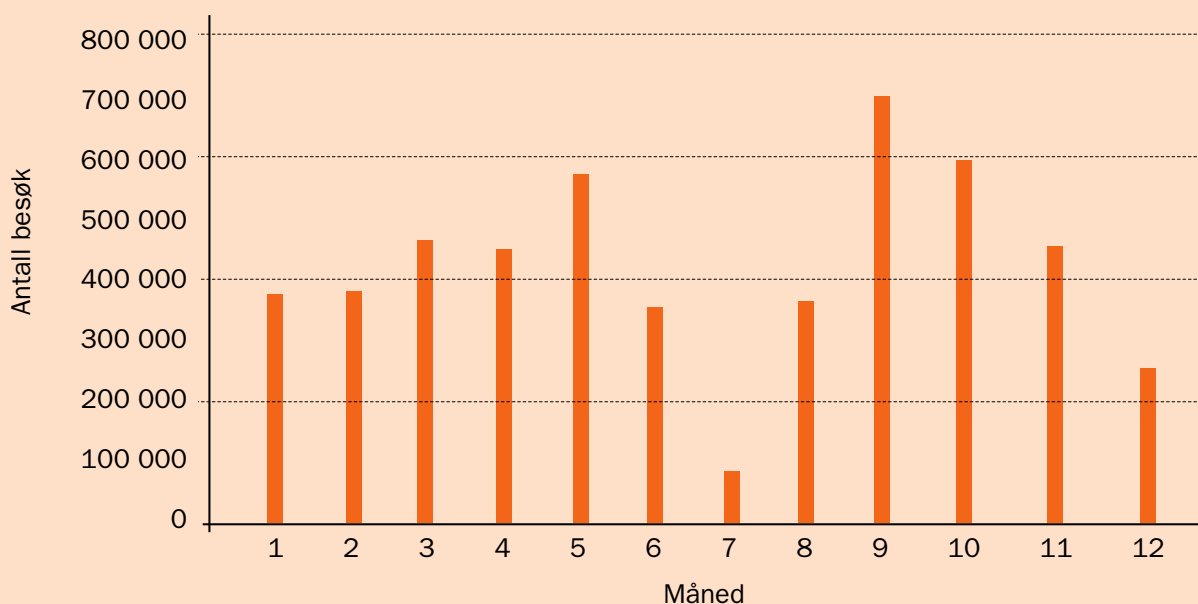
For å realisere ambisjonene har vi fortsatt vårt arbeid med klarspråk. Alle nyansatte får kurs i vår språkprofil, og kommunikasjonsstaben støtter og gir råd til alle avdelinger i klarspråk. Høsten 2012 evaluerte vi språkprofilen gjennom omfattende interne og eksterne undersøkelser. Undersøkelsene viser at språket vårt har blitt betraktelig klarere og bedre. De ansatte i Utdanningsdirektoratet er

fornøyde med språkprofilen, og opplever selv at de følger den. Språkprofilen vil bli oppdatert når evalueringen er ferdig våren 2013.

Våre primære målgrupper er barnehage- og skoleeiere, barnehagestyrere og skoleledere. Disse blir jevnlig informert via e-post og våre nettsider. For første gang har vi lagt ut informasjon om regelverket, også til foreldre, på våre nettsider. Vi sender e-poster med informasjon til alle landets barnehager. Det er utarbeidet rutiner for samarbeidet mellom stab for kommunikasjon og barnehagestaben.

I 2012 sendte Utdanningsdirektoratet ut om lag 147 masseutsendelser via e-post til forskjellige deler av skolesektoren. Skolesektoren er fornøyd med hyppigheten og innholdet i våre e-poster.

Besøkstall udir.no 2012

Brukervennlige nettsider

Nettsidene våre er den viktigste kommunikasjonskanalen mot skole- og barnehagesektoren. For å få enda høyere kvalitet har vi nå utarbeidet nye retningslinjer for alle våre eksterne nettsider. Retningslinjene skal legges til grunn for all utvikling og publisering.

Målene med retningslinjene er:

- Alle brukere skal oppleve at nettsidene våre er intuitive og enkle å bruke, og at innholdet på sidene er relevant, forståelig og tilgjengelig.
- Det skal være tydelig for brukerne at det er Utdanningsdirektoratet som står bak nettsidene.
- Nettsidene skal bidra positivt til vårt omdømme.

En ny plan for innholdsforvaltning av nettsidene vil bli ferdigstilt i 2013. Vi vil legge brukerundersøkelsen til grunn for å tilpasse innhold og utforming til brukernes behov og forutsetninger.

Vi har utviklet en ny nettside for barnehager, som var ferdig til 2012. Nettsiden er skilt ut som en egen del av udir.no og inneholder bare barnehagestoff. Vi har også fått eget søk som kun viser relevante treff om barnehage på nettstedet. Kunnskapsdepartementet har tidligere publisert informasjon til fylkesmennene om barnehagesaker på FM-nettet. Vi har overtatt publiseringen av dette. Basil.no, som er nettstedet hvor alle barnehager rapporterer inn årsmeldingen, og de ikke-kommunale barnehagene legger inn årsregnskapet, har fått samme designprofil som udir.no.

Besøktallene på udir.no varierer fra måned til måned. Vi ser for eksempel særlig mye trafikk under gjennomføringen av nasjonale prøver i september.

Økt bruk av sosiale medier

Vi bruker sosiale medier hyppig i vår kommunikasjon med omverdenen. Gjennom Facebook og Twitter når vi brukerne våre spontant. Kanalene er også svært nyttige verktøy for å lytte til brukerne. Vi har 3127 likes på Facebook og 4368 følgere på Twitter ved årsskiftet 2013.

Allmøter og intranett for å informere internt

Intranettet Fibel og allmøter er våre viktigste kanaler for intern informasjon. I 2012 hadde vi 10 allmøter. Høsten 2012 startet vi arbeidet med å redesigne intranettet. Et nytt Fibel med ny funksjonalitet for samhandling og toveiskommunikasjon vil bli klart våren 2013.

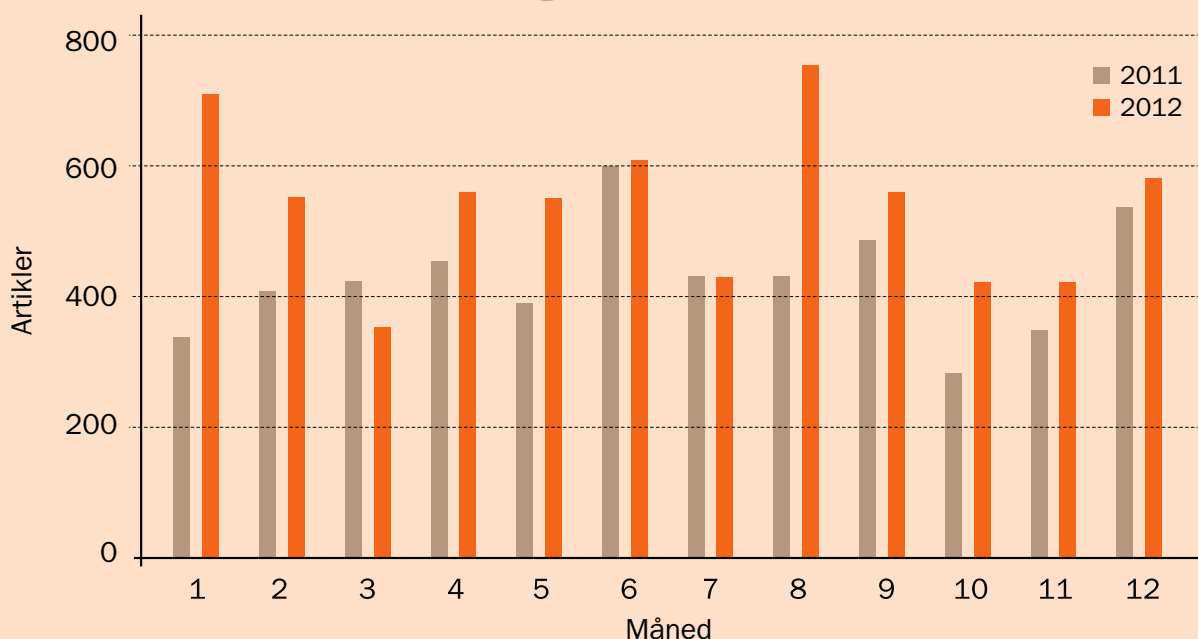
Utdanningsdirektoratet en viktig kilde for regelverksinformasjon

En undersøkelse vi gjorde våren 2012 viser at skoler og skoleeiere stort sett mener at de har ganske god kunnskap om regelverket for grunnopplæringen. Særlig gjelder dette regelverk om spesialundervisning, elevvurdering og elevenes skolemiljø.

Utdanningsdirektoratet er den viktigste kilden for informasjon om regelverket, men for barneskolene er skoleeier en like viktig kilde. Både skoler og skoleeiere ønsker informasjon gjennom flere kilder, men det er skriftlig nettbasert informasjon som foretrekkes, sammen med rundskriv, samlinger og konferanser.

De aller fleste skoler og skoleeiere synes det er lett å finne fram til informasjon om regelverket og tolke den, men det er en tendens til at små skoler og små kommuner har mer problemer med tolkningen av regelverket enn de større. Elevvurdering er det klart flest skoler og skoleeiere ønsker mer informasjon om.

Utdanningsdirektoratet i media

Både skoler og skoleeiere er enig i at tilsyn med hvordan skolene følger opplæringsloven, øker skoleledelsens forståelse av regelverket. Enda mer unison er oppslutningen om at rundskriv og veiledninger er nyttige hjelpemidler for skoleledelsen. Når skoler og skoleledere skal gi tips til oss om hva vi bør gjøre for å øke skolenes kunnskap om relevant regelverk, nevner flest ytterligere forbedring av Utdanningsdirektoratets nettsider.

SAMARBEID MED ANDRE AKTØRER

Vi har kontakt med en rekke eksterne samarbeidspartnere, aktører og brukerforum. Våre kontakter er faglige bidragsyttere og viktige aktører for å forankre prosesser og tiltak i sektoren.

Vi har etablert faste kontaktmøter med Helsedirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Private barnehagers landsforbund, Foreldreutvalget for barnehager og Barneombudet. I tillegg til samarbeid og dialog på flere fagområder har vi i flere år hatt faste kontaktmøter med Utdanningsforbundet, Elevorganisasjonen, Foreldreutvalget for grunnopplæringen, KS, Vox og Senter for IKT i utdanningen. Som en konsekvens av at vi har fått overført oppgaver på barnehageområdet, fikk vi flere nye samarbeidspartnere i 2012.

For at våre virkemidler skal ha effekt, må vi forankre prosesser og fange opp tilbakemeldinger. Vi har evaluert vår kontakt med eksterne aktører og samarbeidspartnere for å få til mer systematisk informasjon, samhandling og oppfølging.

ARBEID MED BRUKERMEDVIRKNING FOR UTSATTE ELEVGRUPPER

Vi har foretatt justeringer i organiseringen av brukermedvirkning for utsatte grupper. I juni oppnevnte vi

Utdanningsdirektoratets råd for likeverdig utdanning (URLU) som avløser det tidligere URIO. Det nye rådet, som nå er et rent brukerråd, tar for seg barn, unge og voksne med nedsatt funksjonsevne, kronisk syke og særlig utsatte grupper. Rådet har i løpet av høsten avholdt to rådsmøter og behandlet 19 saker.

Det er arrangert fire stormøter i Brukerforum for likeverdig utdanning. Møtene har tatt opp aktuelle prosjekter og tiltak, programmet *Vi sprenger grenser* og *Brukermedvirkning i Nye Statped*, tilpasset opplæring eller særskilt tilrettelegging og overganger i utdanningssystemet. Kunnskapsdepartementet har orientert om Europaparlamentets høring 2011: *Young views on inclusive education* og om Ny GIV.

Direktøren for Utdanningsdirektoratet har hatt tre kontaktmøter med de funksjonshemmedes paraplyorganisasjoner. Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner og Unge funksjonshemmede har blant annet tatt opp spørsmål knyttet til kunnskapen om, og opplæringen av, deres medlemsgrupper.

Den årlige kunngjøringen av prosjektmidler til funksjonshemmedes interesseorganisasjoner gjør det mulig for organisasjonene å gjennomføre mindre prosjekter på opplæringsområdet. 13 prosjektsøknader fra elleve brukerorganisasjoner kom inn, og fem av disse prosjektene fikk tilskudd på til sammen 1,1 million kroner. De fem prosjektene som ble støttet i 2011, ble alle ferdigstilt i løpet av 2012. Formålet med prosjektstøtten er å fremme ny kunnskap og nye holdninger på det spesialpedagogiske området i barnehage og grunnopplæring, slik at det legges bedre til rette for opplæring og utdanning for barn, unge og voksne med spesielle opplæringsbehov.

Sofia Elise, 5 år, Båstadmyra Barnehage, Asker.

02

Kvalitetsutvikling

” Vi ser utfordringer med barnehage- og skolesektorens kapasitet og mulighet til å delta i mange og parallelle nasjonale satsinger

I 2012 forvaltet vi omfattende statlige midler til kvalitetsutvikling innenfor barnehage og opplæring. I arbeidet har vi hatt et godt samarbeid med de sentrale aktørene, noe som bidrar både til forankring, informasjonsspredning, motivasjon og oppslutning om de ulike tiltakene.

Sentrale aktører er eksempelvis partnerne i GNIST, GLØD og statlige organer som Foreldreutvalget for barnehager, Foreldreutvalget for grunnskolen, Vox og relevante direktorater og departementer. Hensikten med tiltakene er å bistå de offentlige og private barnehage- og skoleeierne i deres arbeid for å ha riktig og nødvendig kompetanse, og å utvikle barnehagen og skolen som organisasjoner for å kunne møte nasjonale krav og utfordringer. Arbeidet vårt i 2012 gjenspeiler dette.

En vesentlig del av de statlige midlene har gått til kommunene for å bistå barnehage- og skoleeiere i arbeidet med kompetanseutvikling, organisasjonsutvikling og andre utviklingstiltak. En del av midlene gikk også til å stimulere universiteter og høyskoler, nasjonale sentre mfl. til å utvikle gode tilbud til barnehagene og grunnsopplæringen. Vi ser utfordringer med barnehage- og skolesektorens kapasitet og mulighet til å delta i mange og parallelle nasjonale satsinger. Dette kan være spesielt utfordrende for de små kommunene.

Viktige prinsipper for statlige utviklingstiltak i sektorene er

- helhet, sammenheng og systemretting
- prioritering og konsentrasjon om det viktigste
- differensiering og målretting
- langsiktighet og kapasitetsbygging
- forankring hos alle sentrale aktører
- god kommunikasjon med alle sentrale aktører

BARNEHAGE

LÆRINGSMILJØ

Fylkesmannsembetene fikk i 2012 i oppdrag å iverksette nødvendige tiltak for å implementere formålsparagrafen i barnehageloven, med følgeendringer i lov og rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. Årsrapportene fra

fylkesmennene i 2011 viser at embetene gjennom ulike tiltak som prosjekter, kompetansetiltak, samarbeid og nettverk har bidratt til å øke oppmerksomheten om formålsparagrafen.

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet veilederen *Barns trivsel - voksnes ansvar*. Vi har også utarbeidet en plan for implementering av veilederen, og det forebyggende arbeidet mot mobbing vil bli igangsatt våren 2013.

Gjennom Fylkesmannen og Likestillingssenteret har vi fulgt opp tiltakene på barnehageområdet i handlingsplanen *Likestilling 2014*.

Vi har mottatt fagartikler fra de seks fylkene som deltok i pilotprosjektet *Barnehagen som læringsmiljø og dannelsesarena*.

Det er i liten grad gjennomført landsdekkende kartlegginger av hendelser og ulykker i barnehager. For å bedre kunnskapsgrunnlaget har vi derfor igangsatt en kartlegging som vil bli ferdigstilt våren 2013. Vi har oversendt en anbefaling som skisserer og vurderer noen alternative løsninger for innsamling av opplysninger.

KOMPETANSEUTVIKLING

Kompetansesatsing 2012 - Vennskap og deltakelse – en videreføring av Kompetanse i barnehagen

Flere fylkesmenn har rapportert til Utdanningsdirektoratet at kommunene finner det krevende å innpasse statlige satsinger i lokale kompetanseplaner. Det skyldes i all hovedsak tidspunktet for tildeling av midler, tidspunkt for informasjonsarbeid og mangel på flerårig perspektiv i satsingene. Noen kommuner synes også at tittelen er svært overordnet, noe som gjør det krevende for kommunene å konkretisere spesifikke tiltak.

300 på lederutdanning for styreere i barnehagen

Høsten 2012 ble det første kullet styreere i lederutdanningen uteksaminert. Utdanningsdirektoratet har hatt tett kontakt med tilbyderne av lederutdanningen i studieåret 2011–2012. Av de 300 som startet studiet høsten 2011, har 30 studenter sluttet. For studieåret

2013–2014 har vi tilbudt 300 nye styrere plass. Dette er det siste opptaket i prosjektperioden. Det er planlagt oppstartsamlinger for studenter og barnehageeiere i januar 2013. Oxford Research og Institut for Utdannelse og Pædagogik (DPU) gjennomfører evaluering av utdanningen. Delrapport legges fram våren 2013. Studiet ser ut til å ha god kvalitet og treffer sektorens behov. Studentevalueringer samsvarer med det inntrykket vi har fått ved deltakelse på studiesamlinger hos tilbyderne. Til tross for dette har vi fått tilbakemeldinger fra deltakere om at den delen av utdanningen som omhandler barns læring og utvikling, ikke treffer deltakernes forventninger til innholdet i en lederutdanning.

Videreutdanning i pedagogisk utviklingsarbeid

Vi har fordelt 105 midlertidige studieplasser til videreutdanning i pedagogisk utviklingsarbeid for førskolelærere i barnehagen (PUB-studier). Plassene er fordelt på fire utdanningssteder. Av de 105 midlertidige studieplassene er det 53 som er igangsatt ved tre utdanningsinstitusjoner. Ett av studiestedene valgte å ikke sette i gang studiene på grunn av lavt antall søkere. Reduksjon i antall tildelte plasser og utdanningssteder skyldes for få søkere. Dette skyldes blant annet at studentene har utfordringer med å gjennomføre studiet samtidig som de er i jobb. Vi får også tilbakemeldinger om at enkelte ikke får permisjon for å gjennomføre studiesamlinger. I tillegg medfører barnehagenes mangel på vikarmidler at videreutdanning kan være vanskelig og belastende.

Videreutdanning i barnehagepedagogikk

Utdanningsdirektoratet har fulgt opp 90 midlertidige studieplasser i videreutdanning i barnehagepedagogikk som startet i 2011. Studiet vil bli avsluttet i 2013. Vi utbetalte midler til to studiesteder høsten 2012 for gjennomføring av det siste studieåret. Studieplassene er fordelt på fire utdanningsinstitusjoner. Ett studiested

har fylt opp alle plassene og er i gang med modul 2. Ett studiested har fylt opp om lag halvparten av plassene og er i gang med modul 2. Ett studiested planlegger start av modul 2 tidlig våren 2013, og er i gang med opptak. Ett av studiestedene fikk tillatelse av Kunnskapsdepartementet til å utsette studiestart til 2012, men har ikke igangsatt studiet på grunn av for lave søkertall. Årsaken til utfordringene kan blant annet være sen tildeling av midler, og dermed sen utlysning og oppstart av studiet 2011. Barnehageeiers bidrag til studentene og gjennomføring av studiet varierer, men studentene som deltar, gir gode tilbakemeldinger. Flere studiesteder i landet har faste plasser som de kan tilby til dette studiet.

Arbeidsplassbasert førskolelærerutdanning (ABF) – et ettertraktet tilbud

Tilbakemeldinger fra universitetene og høgskolene (UH) våren 2012 viser at ABF-studiet 2009–2013 er et godt og ettertraktet tilbud som rekrutterer mange til barnehagelærerstilling. Det var til sammen 441 søkere til de 135 studieplassene ved de seks ulike UH-institusjonene. De fleste tok inn flere studenter enn det antall de ble tildelt av Kunnskapsdepartementet i 2009. Totalt fikk 238 søkere tilbud om plass på ABF-studiet. Frafallet er om lag 11 prosent. Utdanningsdirektoratet utbetalte de siste midlene til det fireårige studiet høsten 2012.

Kompetanseheving for assistenter

– midler tildelt alle fylker

Utdanningsdirektoratet har i 2012 tildelt alle fylker midler til kompetanseheving for assistenter i barnehagen. Studiet går over ett år, og hvert fylke har fått midler til en klasse på 30 deltakere. Vi har omdisponert kompetansemidler, og har i 2012 tildelt Oslo og Akershus og Vestfold midler til en ekstra klasse med 30 studenter. Utdanningsdirektoratet skal videreføre tiltaket i 2013.

Evaluering av nasjonal lederutdanning for styrere i barnehager

Oxford Research utarbeider i samarbeid med IUP Århus Universitet en samlet vurdering av styrerutdanningen. Som en del av evalueringen gjennomføres det en sammenligning og vurdering av opplæringstilbudet til institusjonene som tilbyr styrerutdanningen. Sentralt i evalueringen er en vurdering av om utdanningen når de nasjonale målene som er definert. Resultatene fra evalueringen skal gi styringsinformasjon som kan brukes som grunnlag for å utvikle og forbedre utdanningstilbudet. Evalueringen avsluttes i 2013.

Videreutdanning av kommunen som barnehagemyndighet

Utdanningsdirektoratet skal utvikle og igangsette et utdanningstilbud på masternivå for kommunene som barnehagemyndighet, med oppstart høsten 2013. Høsten 2012 oversendte vi Kunnskapsdepartementet et forslag til studieopplegg.

Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag

Utdanningsdirektoratet har stilt som ordinært medlem i Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og oppvekstfag. Formålet er å utvikle fagskoletilbud for oppvekst videre, og medvirke til at utdanningstilbudene ivaretar kompetansebehovene til ansatte i barnehage og skole.

Etablere regionale nettverk for samarbeid med GLØD

Fylkesmennene har fått i oppdrag å etablere regionale nettverk som skal bidra til å øke rekrutteringen til barnehagelærerutdanningen og barnehagene, og å heve status for arbeid i barnehage. GLØD er ansvarlig for rekrutteringskampanjen, og det er derfor nødvendig med direkte kontakt mellom GLØD og de regionale nettverkene. Vi har tildelt fylkesmannsembetene midler til å etablere nettverkene.

STØTTE OG VEILEDNING

Veileder om språkarbeid i barnehagen

Utdanningsdirektoratet startet i 2012 arbeidet med en veileder om språkarbeid i barnehagen. En fokusgruppe med førskolelærere/pedagoger og en bredt sammensatt referansegruppe gir nyttige bidrag. Juridiske utfordringer og utydelig rammeverk har imidlertid gjort arbeidet utfordrende og ført til at det tar lengre tid enn planlagt.

Veilederen vil i 2013 bli publisert på udir.no og distribuert i trykt form til alle landets barnehager. En utfordring i det videre arbeidet vil bli implementering og bruk i barnehagesektoren.

Tema morsmål – utviding av nettsiden

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) fikk høsten 2012 tildelt midler til å utvide nettsiden *Tema Morsmål* på området barnehage og flerspråklige førskolebarn. NAFO skal også gjøre nettsiden ytterligere kjent i sektoren.

Rapporter fra Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO)

Flerspråklig arbeid i barnehagen

Utdanningsdirektoratet har mottatt og vurdert to rapporter fra NAFO, prosjektrapporten *Tospråklig assistanse i barnehagen 2011 – 2012* og samlerapporten *Kompetansetiltak for flerspråklige assistenter i barnehagen 2010-2012*. Prosjektrapporten gir eksempler på gode måter å drive flerspråklig arbeid i barnehagen. Samlerapporten viser at målgruppen og deres veiledere mener tiltaket er betydningsfullt.

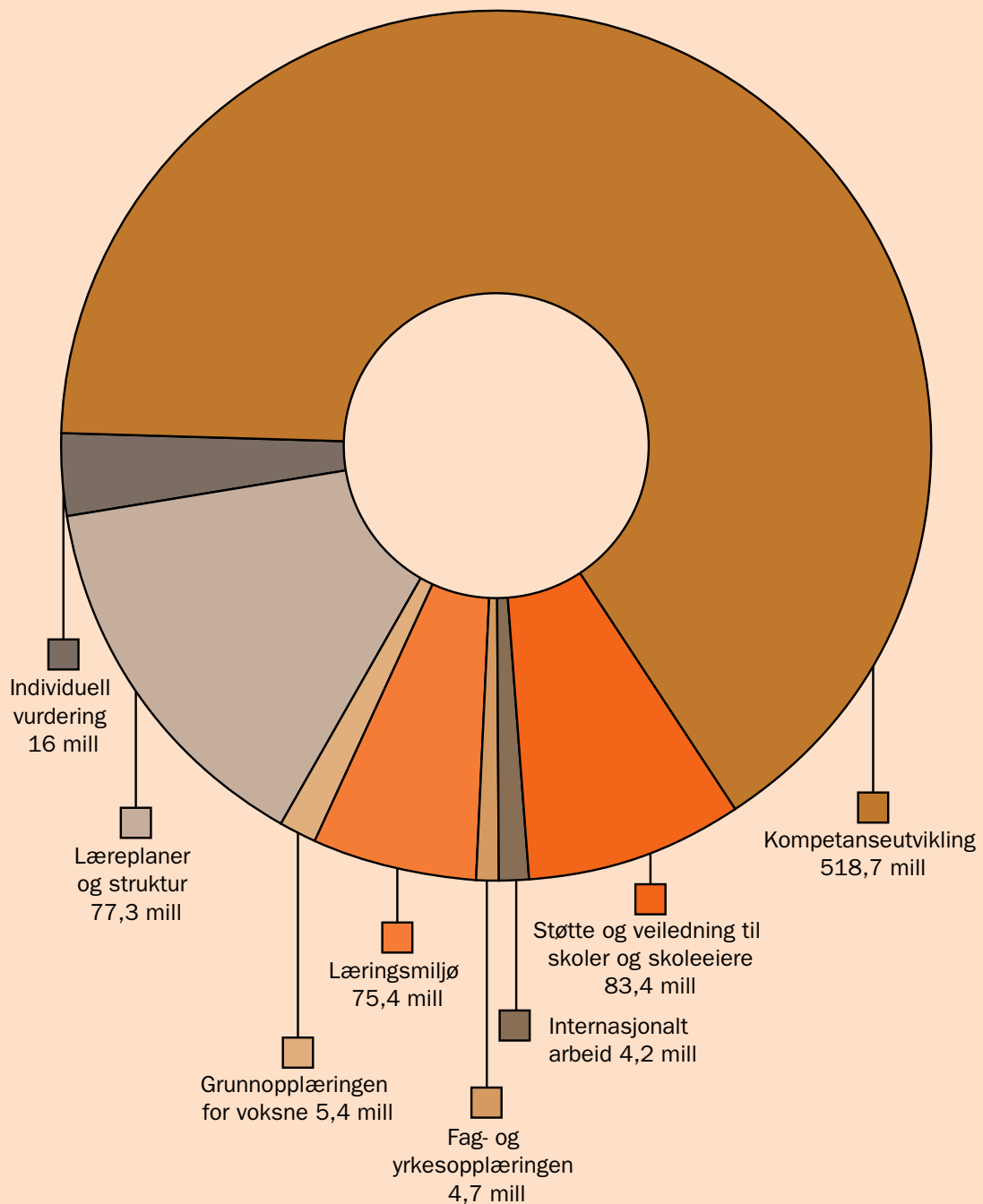
Evaluering av tospråklig assistanse i barnehagen

Høgskolen i Oslo og Akershus har på oppdrag fra NAFO gjennomført en evaluering av tospråklig assistanse i barnehagen. Evalueringen er beskrevet i rapporten *Hvilken betydning har tospråklig assistanse for barns flerspråklige utvikling*. Både de flerspråklige assistentene og eksterne observatører vurderer at systematisk arbeid med barnas flerspråklige utvikling også har hatt positiv innvirkning på barnas norskspråklige utvikling.

KVALITETSUTVIKLING

Midlene til kvalitetsutvikling er i hovedsak tildelt på kap. 226 post 21 og kap. 231 post 21. Noe er også tildelt på kap. 258 post 21, kap. 281 post 01 og kap. 220 post 01. Figuren viser fordeling av utgifter (i mill. kroner) på de ulike tiltak som er beskrevet i dette kapittelet.

For en samlet oversikt over tildelinger, forbruk og avviksforklaring vises det til kapittel 6.

GRUNNOPPLÆRING

BEDRE LÆRINGSMILJØ-SATSINGEN

I 2012 videreutviklet vi nettressursen og kunnskapsgrunnlaget til *Bedre læringsmiljø-satsingen*. I samarbeid med fagfolk fra universitets- og høgskolesektoren (UH-sektoren) og sentrale aktører har vi utarbeidet en beskrivelse av hva som kjenner seg god klasseledelse. Med utgangspunkt i denne har vi utviklet nettressurser på udir.no, som skoleeiere og skoler kan bruke i endrings- og utviklingsarbeid (se udir.no/Laringsmiljo/Klasseledelse). Ressursene er også nyttige for alle som skal være med i satsingen *Ungdomstrinn i utvikling*.

77 prosent av alle skoleledere og 88 prosent av skoleeierne sier de kjenner til *Bedre læringsmiljø* i Utdanningsdirektoratets felles spørreundersøkelse i 2012. Det er en tilsynelatende liten nedgang fra 2011, hvor 80 prosent av skolelederne og 90 prosent av skoleeierne svarte at de kjente til satsingen, men nedgangen er ikke statistisk signifikant. 53 prosent av alle grunnskolene, 38 prosent av de videregående skolene, 77 prosent av kommunene og 72 prosent av fylkeskommunene sier at de bruker nettressursene. Det er en klar økning fra 2011, da ca. halvparten av alle grunnskolene, en tredel av de videregående skolene, to tredeler av kommunene og halvparten av fylkeskommunene oppga at de benyttet nettressursene. De nye nettressursene om klasseledelse er tatt godt imot. Materiell og veiledning fra klasseledersiden er mest brukt av skoleledere og skoleeiere. Utdanningsdirektoratet har fått tilbakemeldinger om at nettressursene oppfattes som konkrete og praktiske hjelpemidler, noe vi mener bl.a. skyldes god dialog med skoleledere, lærere og skoleeiere under utviklingen av ressursene.

Utviklingsprosjekt

Formålet med prosjektet er todelt. I tillegg til å legge til rette for utvikling av læringsmiljøet i kommunene som deltar, skal prosjektet gi grunnlag for utvikling av våre nettressurser og øke kunnskapsgrunnlaget for videre arbeid med læringsmiljø. Totalt er 86 skoler fordelt på 40 kommuner med i prosjektet. Vi har mottatt årsrapporter fra alle skoleeierne som har lokale utviklingsprosjekter tilknyttet den nasjonale satsingen på *Bedre læringsmiljø*. Resultatet i prosjektkommunene er noe variabelt. Mange rapporterer om systematisk og godt arbeid på prosjekt-skolene. Mange skoleeiere bruker ressurser på å sette i gang alle skolene i kommunen, mens andre har hatt en svak oppfølging av skolene sine. Dette fører til manglende spredningsarbeid i kommunen. Vi ønsker derfor å samle alle skoleeierne, slik at de kan gi hverandre innspill og råd om hvordan de skaper utvikling i egen kommune.

Skole–hjem samarbeid for godt læringsmiljø

Fylkesmennene i de tre nordligste fylkene har fått i

oppgave å følge opp og veilede kommunene i skole-hjem samarbeidet. Arbeidet skal gi eksempler på hvordan skole–hjem samarbeid kan bidra til et godt læringsmiljø, med nulltoleranse mot mobbing og krenkelser. Et godt samarbeid er avhengig av kompetanse hos de ansatte og ledelsen på skolen. I tillegg må foreldre, elever og ansatte på skolen være i dialog om samarbeidet. Utdanningsdirektoratet har dialog med fylkesmennene om oppfølging av arbeidet. 27 skoler i 10 kommuner deltar i arbeidet som avsluttes i 2014.

Stor oppslutning rundt innsats mot mobbing

Utdanningsdirektoratet følger opp arbeidet mot mobbing. Flere skoler arbeider nå systematisk med å utvikle og forbedre læringsmiljøet. Klasseledelse som prioritert område i *Ungdomstrinn i utvikling* er et viktig skritt. Gjennom nasjonalt tilsyn på temaet elevenes psykososiale skolemiljø (§ 9a) ser vi at skoleeierne i økende grad arbeider systematisk med temaet, og at det er viktig å ha fokus på elevenes psykososiale skolemiljø. Årets kampanje i regi av Manifest mot mobbing med temaet Voksne skaper vennskap, satte relasjonenes betydning på dagsordenen. Alle voksne må ta ansvar for å hindre utstøting og øke inkluderingen i skolen. Kampanjen fikk god mediedekning, og 38 prosent av skolene og 43 prosent av skoleeierne hadde lokale arrangementer. Det er en stor framgang fra 2011. Det samme gjelder bruken av nettsiden for Manifest mot mobbing. 80 prosent av skoleeiere og to av tre skoler har brukt denne nettsiden i 2012. I 2011 oppga 37 prosent av grunnskolene og 18 prosent av de videregående skolene at de hadde brukt ressursen. Vi antar at den store økningen bl.a. kommer av at siden har fått bedre kvalitet, samt det økte fokuset på betydningen av et godt læringsmiljø generelt.

Støtte til antimobbeprogrammer

Vi fikk inn søknader for elleve antimobbe- og læringsmiljøprogrammer. Fire programmer, Olweus, Pals, Zero og Respekt, får 1 million kroner i statlig støtte hvert år i tre år. Vi planlegger å initiere forskning om hvordan programmene virker på skolene, samt forskning som skal danne grunnlag for ny kunnskap på feltet. Forskingen skal bidra til en ny strategi for arbeidet mot krenkelser, diskriminering og mobbing.

ANNET ARBEID KNYTTET TIL LÆRINGSMILJØ

Helhetlig skoledag har gitt eksempler på god praksis

Prosjektet Helhetlig skoledag er avsluttet. Vi har fulgt opp prosjektene underveis og har gjennomført samlinger for å dele erfaringer. Rambøll Consulting Management (Rambøll) har evaluert prosjektet og leverte sluttrapport i januar 2013. Evalueringen og sluttrapportene fra skolene viser mange eksempler på god praksis for å bedre sammenhengen mellom skolefritidsordning (SFO) og skole. Det er etablert formelle strukturer og en kultur for bedre samhandling mellom skolen og SFO. Kvaliteten på aktivitetene i SFO er bedret, og aktivitetene bygger i større grad enn tidligere opp under læringsprosessene

i skolen. Prosjektet har bidratt til betydelig kompetanseheving blant personalet i SFO, og en bedre total ressursutnyttelse ved skolene og SFO. Det har vært utfordringer med å gjennomføre skolemåltider, og en del av skolene har redusert eller avvirket tilbudet. Skolene har valgt forskjellige modeller for leksehjelp, men opplever at leksehjelp er vanskelig å gjennomføre innenfor eksisterende rammer, og at innretningen på tilbudet ikke bidrar til sosial utjevning. Flere av skolene har mer fysisk aktivitet enn tidligere og knytter dette tettere opp mot læringsaktivitetene.

Veiledende rammeplan for SFO

Vi har sendt Kunnskapsdepartementet en skisse til plan for arbeidet, der vi støtter oss på eksterne miljøer.

Forebygging av antisemittisme, rasisme og udemokratiske holdninger i skolen

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) skal utvikle og gjennomføre et opplærings-tilbud for å forebygge antisemittisme, rasisme, udemokratiske holdninger og andre former for trakassering av minoriteter i skolen. HL-senteret samarbeider med Det Europeiske Wergelandsenteret og Institutt for lærer-utdanning og skoleforskning ved Universitetet i Oslo (ILS). Målet med opplærings-tilbudet er at lærere og skoleledere skal utvikle kunnskap og arbeidsmåter som kan brukes i opplæringen. Sentrale tema er demokratisk beredskap, interkulturelle problemstillinger og hvordan skolens demokratiske verdigrunnlag er nedfelt i læreplanene. Opplærings-tilbudet skal ses i sammenheng med satsingen på *Bedre læringsmiljø*. Oppdraget går over tre år, fra høsten 2012 til høsten 2015.

Rådgivningstjenesten for barnehage- og skoleanlegg

Fra og med 2012 ble barnehageanlegg innlemmet i rådgivningstjenesten, og navnet endret til Rådgivningstjenesten for barnehage- og skoleanlegg. Det er inngått ny avtale for perioden 2012–2014 med Norconsult som skal utvikle og drifte nettsiden *skoleanlegg.utdanningsdirektoratet.no*. Vi har fulgt opp rådgivningstjenesten og gjennomførte en vellykket nasjonal konferanse med 250 deltakere høsten 2012. Evalueringen viste at nettsiden dekker behovet for informasjon om rehabilitering og bygging av nye barnehage- og skoleanlegg.

Benjaminprisen – lettere for skoler å søke

Benjaminprisen skal være et virkemiddel for å styrke skolens arbeid mot rasisme og diskriminering. Prisens faglige innhold blir styrket ved at HL-senteret, og nettverket av organisasjoner som senteret er en del av, administrerer prisen. Prosessen for utvelgelse og nominasjon av skoler er endret for å gjøre det lettere for skoler å søke om å bli nominert. Prisen deles ut hvert år på Holocaustdagen den 27. januar.

Dronning Sonjas skolepris gikk til Fagerlund skole

Det er fylkesmennene som nominerer kandidater til

Dronning Sonjas skolepris. Prisen tildeles en skole som har utmerket seg ved å praktisere likeverd og inkludering. Vinner av prisen for 2012 ble Fagerlund skole i Ringsaker kommune. Vi har laget en ny brosjyre for å informere og rekruttere skoler til å søke om å bli nominert.

Elevmedvirkning og demokratiforståelse

Veiledningsmateriale om elevmedvirkning og demokratiforståelse på ungdomstrinnet ligger på udir.no med lenke til Elevorganisasjonens informasjon om elevmedbestemmelse. Vi oversendte vår anbefaling om forskriftsfesting av elevrådsrelatert arbeid til Kunnskapsdepartementet våren 2012.

Operasjon Dagsverk og støtte til Elevorganisasjonen

Vi har gitt Elevorganisasjonen prosjektstøtte til blant annet skolebesøk og seminar for elevråd og tillitsvalgte. Vi har også gitt Operasjon Dagsverk støtte til å utvikle informasjonsmaterieell og opplærings-tiltak for Operasjon Dagsverk 2012.

Psykisk helse i skolen

Prosjektet om psykisk helse i skolen på Kirkeparken videregående skole og Øyer ungdomsskole er avsluttet. Begge skolene har rapportert om et mangfold av tiltak de gjennomfører for å fremme god psykisk helse hos elevene. Rapporten viser at arbeidet både er forebyggende, avdekkende og intervenserende. Erfaringene er lagt til grunn for samarbeidsprosjektet *Skolen som arena for barn og unges psykiske helse* mellom Helsedirektoratet og Utdanningsdirektoratet (2013-2017).

Oppfølging 22. juli – Utøya

Utdanningsdirektoratet har gjennomført en samling for skolenettverket for oppfølging etter 22. juli. Vi fikk mange positive tilbakemeldinger fra skoler, skoleeiere og lokalt hjelpeapparat etter samlingen. Etter råd fra skolene og skoleeierne prioriteres nå lokale og regionale tiltak overfor de berørte. Vi har også gjennomført tiltak for å gjøre nettsiden om 22. juli bedre kjent i sektoren.

GRUNNOPPLÆRING FOR VOKSNE

Utdanningsdirektoratet har publisert et rundskriv om voksnes rett til grunnskoleopplæring (Udir-3-2012). Rundskrivet inneholder informasjon om grunnskoleopplæring særskilt organisert for voksne etter opplæringsloven kapittel 4A, og hvordan loven skal forstås på dette området. Målgruppen for rundskrivet er fylkesmenn og skoleeiere. Vi er også i gang med å utvikle en plan for kompetanseutvikling av ansatte i embetene.

Fylkesmannsembetene i region Sør-Vest (Aust- og Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane) fikk i oppdrag å gjennomføre 15 tilsyn med voksnes rett til opplæring i 2012. Embetene skal i løpet av våren 2013 rapportere om resultatene av tilsynene.

I løpet av året har vi publisert rundskriv og tolkningsuttalelser for å gjøre skoleeiere bedre kjent med innholdet i regelverket. Vi har i tillegg informert om regelverket på ulike konferanser og samlinger. Vi ser at det er et stort behov for veiledning på dette området også framover. Se temaoppslag om implementering av regelverk.

Forsøk med videregående opplæring for arbeidssøkere

Fylkeskommunene Oslo, Finnmark, Sogn og Fjordane og Oppland har utviklet tre ulike modeller i forsøket, som ble påbegynt i juni 2010 og avsluttes i juni 2013. Modellene omfatter organisering og samfinansiering av opplæringen i et samarbeid mellom fylkeskommunen og NAV. En modell for minoritetsspråklige voksne er basert på AMO-kurs i kombinasjon med lærlingordningen der stedet for opplæringen veksler mellom læreplassen og voksenopplæringssenter. Opplæring i norsk språk er integrert i alle fag fram til deltakerne har oppnådd tilstrekkelig språkkompetanse. De øvrige to modellene tar utgangspunkt i opplæring mot den teoretiske prøven for praksiskandidater og fagprøven i kombinasjon med arbeidspraksis, som er NAVs arbeidsrettede tiltak. Opplæringen finner sted i et voksenopplæringssenter med veiledning over læringsplattform, eller som fjernundervisning med veiledning på praksisplassen.

Individuelt tilrettelagt opplæringsplan og tett oppfølging av deltakerne er gjennomgående i alle modellene. Den pedagogiske tilnærmingen tar utgangspunkt i utfordringer og erfaringer på deltakernes praksisplass. Deltakerne mottar enten livsoppholdsytelse fra NAV eller livsoppholdsytelse i kombinasjon med lærlinglønn. Det er tatt inn rundt 170 deltakere i forsøket. Ca. 30 deltakere har falt fra, ca. 20 deltakere har fullført, mens resten fortsatt er i opplæring. Frafallet skyldes blant annet at opplæringen gjennomføres på heltid, eller at deltakerne har gått over i arbeid.

Fylkeskommunene og NAV har i alle de tre modellene utfordringer knyttet til rammebetingelsene. Det gjelder blant annet faglig oppfølging på praksisplassen. De lokale forsøkene evaluerer og videreutvikler modellene kontinuerlig på bakgrunn av erfaringene som gjøres. Målet er bærekraftige modeller som kan overføres til ordinær drift.

Forsøket har ført til godt samarbeid mellom NAV og fylkeskommunene om opplæring av arbeidssøkere, blant annet om rutiner for rekruttering, kartlegging og inntak av deltakere.

I vår vurdering av forsøket (høst 2012) anbefaler vi at ett av de lokale forsøkene videreføres med ytterligere to fylker for å øke deltakergrunnlaget. Et eventuelt nytt forsøk må gjennomføres lokalt i et tett samarbeid mellom fylkeskommunene og NAV Fylke, og sentralt mellom NAV og Utdanningsdirektoratet. Forsøksperiode foreslås til 2013–2015.

Fleksibel grunnopplæring for voksne

Voksenopplæringskonsulenter hos fylkeskommunene er orientert om hvordan opplæringen er tilpasset voksne i forsøket om videregående opplæring for arbeidssøkere. Vi har igangsatt forskning om grunnskolen og videregående opplæring for voksne, noe som vil gi grunnlag for et mer omfattende formidlingsarbeid overfor sektoren i 2013.

Bedre samordning i læreplaner i norsk for voksne

Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag å vurdere og foreslå tiltak som kan bidra til å bedre sammenhengen mellom grunnopplæring i norsk for voksne innenfor opplæringsloven, og norsk og samfunnskunnskap innenfor introduksjonsordningen. Arbeidet er påbegynt og skal ses i sammenheng med de reviderte læreplanene i norsk og samfunnsfag. Vox er en sentral samarbeidspart i oppdraget, som skal ferdigstilles i 2013.

Samarbeid om etter- og videreutdanningstilbud for lærere

I samarbeid med Vox har vi gjennomført en undersøkelse om behov for etter- og videreutdanning i voksenopplæringen. Svarene er oppsummert, og utkast til plan for etter- og videreutdanning er sendt til Kunnskapsdepartementet.

Informasjon om rett til opplæring

I 2012 fortsatte vi arbeidet med informasjon om rett til opplæring via NAV. Ansatte i NAV får informasjon under overskriften: Dette bør du vite om voksnes rett til opplæring. Vi har utarbeidet kortfattet informasjon om rett til grunnopplæring, rett til videregående opplæring og tilsvarende informasjon om praksiskandidatordningen og planlegger å utgi informasjonen i enkle, trykte brosjyrer. I tillegg arbeider vi med en elektronisk mal som kommunene kan bruke i sin informasjon om grunnskoleopplæring for voksne.

Nasjonale retningslinjer for realkompetansevurdering

Utdanningsdirektoratet har igangsatt arbeidet med de nasjonale retningslinjene for realkompetansevurdering.

Opplæring innenfor kriminalomsorgen

Fylkesmannen i Hordaland har holdt Utdanningsdirektoratet orientert om arbeidet med opplæringen innenfor kriminalomsorgen. Utdanningsdirektoratet har ansvar for å utforme embetsoppdraget til Fylkesmannen i Hordaland. I embetsoppdraget for 2013 la vi vekt på å utforme oppdragene om opplæring innenfor kriminalomsorgen på en tydeligere og mindre skjønsmessig måte, med mer presise resultatkrav.

Vurdering av realkompetanse

12,5 prosent av de voksne i videregående opplæring har fått vurdert sin realkompetanse i 2010–2011. Av deltakere i skole har 38 prosent blitt realkompetansevurdert.

LÆREPLANER OG STRUKTUR

JUSTERING AV LÆREPLANER OG UTVIKLING AV VALGFAG

Justering av læreplaner for gjennomgående fag

Flere rapporter fra evalueringen av Kunnskapsløftet viser at det varierer hvor godt integrert arbeidet med de grunnleggende ferdighetene er i skolen. Hensikten med å justere læreplanene i de gjennomgående fagene engelsk, matematikk, naturfag, norsk og samfunnsfag er å gjøre læreplanene tydeligere, slik at de legger enda bedre til rette for systematisk arbeid med elevenes, lærlingenes og de voksne deltakernes ferdighetsutvikling.

Synliggjøring av de grunnleggende ferdighetene

For alle læreplanene handler justeringene om å synliggjøre de grunnleggende ferdighetene i kompetansemålene, og å gjøre progresjonen i dem tydeligere.

Vi har foretatt en helhetlig gjennomgang av læreplanen i norsk. Forslag til justert læreplan omfatter endringer i inndelingen i hovedområder, og en justering av omfang og bredde i planen. Forslaget inneholder også tydeligere språkkompetanse hos elevene i hovedmål og sidemål. I tillegg foreslår vi ulike vurderingsordninger. Forslagene er sendt på høring.

Vi har koordinert og hatt tett dialog med eksterne læreplangrupper for hvert av fagene. Forslagene om justerte læreplaner bygger på gruppenes anbefalinger. De justerte læreplanene skal gjelde fra skoleåret 2013–2014.

Rammeverk for grunnleggende ferdigheter

Læreplangruppene har brukt Rammeverket for grunnleggende ferdigheter som verktøy i arbeidet med å tydeliggjøre ferdigheter i læreplanene. Rammeverket definerer de fem ferdighetene, skisserer deres funksjon og beskriver progresjonen i hver av dem på fem nivåer, uavhengig av fag. Den faglige utfordringen i læreplanarbeidet har vært å gjøre progresjonsbeskrivelsene i rammeverket gyldige for det enkelte fag. Vår vurdering er at læreplangruppene har lyktes godt i dette arbeidet.

Utvikling av kjennetegn på måloppnåelse

Som en del av prosessen med å justere læreplanene har Utdanningsdirektoratet i samarbeid med læreplangruppene utviklet kjennetegn på måloppnåelse. Kjennetegnene er veiledende og skal være til støtte for standpunktvurderingen på 10. trinn. Fordi de ikke er en del av læreplanene, skal de ikke på høring. Vi vil derfor invitere et utvalg skoler til å gi oss tilbakemelding. Kjennetegnene skal publiseres sammen med de reviderte læreplanene.

Åtte læreplaner i valgfag tatt i bruk

De første åtte læreplanene i valgfag ble tatt i bruk høsten 2012:

- fysisk aktivitet og helse
- sal og scene
- design og redesign
- forskning i praksis
- teknologi i praksis
- medier og informasjon
- produksjon av varer og tjenester
- internasjonalt samarbeid

Læreplanene ble utviklet av en ekstern læreplangruppe for hvert av valgfagene. Veiledninger til alle valgfagene var klare til skolestart. Veiledningene inneholder eksempler på hvordan skolene kan planlegge og gjennomføre opplæringen. Veiledningene var etterspurt, og vi mener at de bidro til å gjøre innføringen av valgfagene enklere for kommunene og skolene. De nasjonale sentrene drifter og videreutvikler nettressurser knyttet til aktuelle valgfag.

Positive tilbakemeldinger

Høringen om valgfagene viste at innføringen av praktiske fag blir sett på som positivt og kan føre til mer motivasjon og lærelyst for elever på ungdomstrinnet. Noen var kritiske til innføringstakt og økonomi. Fysisk aktivitet og helse og design og redesign er de to valgfagene flest skoler har valgt å tilby i skoleåret 2012–2013.

Nye læreplaner i valgfag til skoleåret 2013–2014

Høsten 2012 sendte vi syv nye utkast til læreplaner på høring. Følgende læreplaner skal være klare til bruk fra skoleåret 2013–2014:

- levende kulturarv
- trender og forbruk
- natur og miljø
- demokrati i praksis
- med verden som mål
- innsats for andre
- trafikk

15 fag å velge mellom

Skolene vil fra høsten 2013 kunne velge mellom 15 valgfag, og de må tilby minst to. Arbeidet med veiledningen til valgfaget trafikk er igangsatt, og de andre veiledningene skal utvikles i løpet av våren.

Implementering av de reviderte læreplanene

Veiledningsmaterieell og kjennetegn på måloppnåelse på 10. trinn er viktige ledd i implementeringen av de reviderte læreplanene. Grunnleggende ferdigheter og lokalt arbeid med læreplaner er også viktige temaer i revideringen av *Ståstedsanalysen*, se side 34. De grunnleggende ferdighetene er også prioriterte områder i den skolebaserte kompetanseutviklingen i *Ungdomstrinn i utvikling*.

Revidert læreplan i kroppsøvningsfaget

Revidert læreplan i kroppsøvningsfaget ble fastsatt våren 2012 og er tatt i bruk på alle skoler. Nye bestemmelser om vurdering og fritaksordninger ble innført høsten 2012. Revidert veileder i faget er under utarbeidelse.

Videreutvikling og vedlikehold av læreplandatabasen Grep

Vi har utviklet nytt grensesnitt for utveksling av data mellom læreplandatabasen Grep og andre datasystemer. Til dette har vi benyttet mekanismer og dataformat etter anbefalinger om åpne data. Vi har samarbeidet med eksterne aktører som VIGO og *vilbli.no* for å sørge for at alle skal kunne gå over til det nye grensesnittet så raskt som mulig.

For sluttbrukere, som skoleeiere, skoleledere og lærere, har vi utarbeidet nye nettsider for læreplaner og fagkoder. Alt innhold på de nye sidene hentes direkte fra Grep via det nye grensesnittet. Det er vårt mål at alle versjoner av læreplanene registreres i og hentes fra Grep, og vi planlegger at samtlige engelske oversettelser skal være registrert i Grep innen sommeren 2013.

Ny visning av læreplaner og fag- og timefordeling på nett

Høsten 2012 la vi ut en ny versjon av visningen av læreplaner på våre nettsider. Et av målene med den nye visningen har vært at det skal bli enklere å finne fram til relevant informasjon om læreplanene, samt at støttematerieell som veiledninger og andre ressurser

skal knyttes nærmere til læreplanvisningen. Analyser av nettstatistikk og resultater fra brukertester og spørreundersøkelser tyder på at brukerne nå i større grad finner fram til informasjonen de er på jakt etter.

Arbeidet med å digitalisere rundskrivet for fag- og timefordeling har pågått i hele 2012. Den digitaliserte tilbudsstrukturen vil sammen med den nye læreplanvisningen fullt ut erstatte den gamle Grep-visningen. Arbeidet med å digitalisere rundskrivet vil bli ferdig tidlig i 2013.

Oppdatert rundskriv om tilbudsstruktur og fag- og timefordeling

Rundskrivet blir oppdatert til skolestart hvert år. De største endringene var knyttet til innføring av valgfag og justering av fag- og timefordelingen på ungdomstrinnet. I tillegg er rundskrivet revidert når det gjelder henvisninger til lov og forskrift. Den delen av vedlegg 2 i rundskrivet som omfatter tilbudsstrukturen, er publisert på våre nettsider.

Læreplanforvaltning

Utdanningsdirektoratet prioriterte i 2012 revidering av læreplaner for gjennomgående fag (se eget temaoppslag). Som del av oppfølgingen av *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner* har vi vurdert enkelte kompetansemål i læreplanene for fellesfagene. Målet var å tydeliggjøre kompetansemålene for å fremme elevenes holdninger mot vold i nære relasjoner, og vold og krenkelses knyttet til seksualitet. Dette oppdraget har vi gjennomført i forbindelse med revideringen av læreplanene i naturfag og samfunnsfag.

Vi har videreutviklet systemet for oppfølging av læreplaner for fag (SOL, se eget temaoppslag s. 27).

Flere forslag til endringer i yrkesfag sendt på høring

Vi har sendt forslag til endringer i læreplaner for elektrikerfaget, motormannfaget og matrosfaget på

høring. Hensikten med endringene er at læreplanene skal være i tråd med den internasjonale konvensjonen om normer for opplæring, sertifikater og vakthold for sjøfolk (STCW-konvensjonen). Endringene skal gjelde fra skoleåret 2013–2014. Læreplan for reipslagerfaget er under utarbeidelse og skal gjelde fra skoleåret 2013–2014. Læreplan for viklerfaget gjelder fra høsten 2012.

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk

I forbindelse med revisjonen av fem læreplaner har vi gjennomgått Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk (NKR) for å sikre at kompetansemålene tilfredsstiller kravene til læringsutbyttebeskrivelsene i NKR. Vi har også gitt innspill til høringen. Vi har ikke mottatt oppdragsbrev om arbeidet med NKR, slik tildelingsbrevet varslet.

ØKT KUNNSKAP OM LÆREPLANER

Gjennom *System for oppfølging av læreplaner* (SOL) hadde vi i 2012 et særlig perspektiv på implementeringen av læreplaner i sektoren. Sluttrapportene fra evalueringen av Kunnskapsløftet har vært et sentralt kildegrunnlag. Se også s. 45.

Sentrale konklusjoner i SOL-rapporten for 2012

Selv om det lokale læreplanarbeidet har kommet langt flere steder, er mangelfull læreplanforståelse, uklare føringer for arbeidet og lokale rolle- og ansvarsfordelinger, fortsatt utfordringer.

I sektoren er det stor grad av enighet om hvor viktige grunnleggende ferdigheter er. Men det er ulike oppfatninger om hvordan de skal forstås, og hva de innebærer. Derfor er grunnleggende ferdigheter i varierende grad vektlagt i opplæringen.

Sektoren har begrenset kjennskap til veiledningsmateriell knyttet til læreplanene. Samtidig etterspørres det veiledningsmateriell, men da med et innhold som er mindre omfattende og mer spisset mot ulike nivåer i utdanningssektoren enn det som finnes i dag.

Det er vanskelig å gi et entydig svar på i hvilken grad elever og lærlinger utvikler kompetanse, slik den er uttrykt i læreplanene, og slik den etterspørres av arbeidslivet. Det er behov for å hente inn mer kunnskap om fag- og yrkesopplæringen, og om lokale fortolkninger av kompetansemålene fører til for store variasjoner i elevenes fagkompetanse.

Økt tilslutning om kompetansemål og mer kunnskap om tilbudet til minoritetsspråklige elever

Sektoren uttrykker sterk tilslutning til prinsippet om kompetansemål i læreplanene i Kunnskapsløftet, og at det er positivt å rette oppmerksomheten mot hva som skal læres, framfor hva som skal gjøres. Strategien *Vurdering for læring* blir fremhevet som et positivt tiltak. Samtidig advarer forskere mot at avgrensede læringsmål for deler av opplæringen, kombinert med hyppig testing, kan lede til en negativ fragmentering av læringsarbeidet.

Det er utfordringer knyttet til regelverksforståelse, kompetanse og bruk av læreplaner når det gjelder opplæring av minoritetsspråklige elever. Vi har behov for mer kunnskap om hva slags tilbud elevene i realiteten får, gjerne i form av klasseromsforskning.

Behov for økt støtte til skolesektoren

Anbefalingene som gis i SOL-rapporten for 2012, gjelder vår oppfølging av sektorens utfordringer og helheten i våre tiltak. Vi må sikre sammenheng i tiltak og satsinger, og lokalt arbeid med læreplaner og grunnleggende ferdigheter må inngå i kompetanse- og støttetiltak. Vi har behov for bedre kommunikasjon med sektoren for å nå ut med veilednings- og støttemateriell. Elevenes læringsutbytte må følges tett gjennom forskning og annen kunnskapsinnhenting. I tillegg er det behov for mer kunnskap om hvordan læreplanene i fag- og yrkesopplæringen fungerer i bruk.

Videreutvikling av SOL

Første ordinære SOL-rapport kom i 2012. For å sikre at systemet på lengre sikt vil bidra til å gi systematisk og relevant informasjon, vil kartlegging og videreutvikling av kilder være viktig temaer for 2013. Vår ambisjon er at rapporten skal bidra til å styrke helhet og sammenheng i Utdanningsdirektoratets tiltak mot sektoren.

ANDRE OMRÅDER KNYTTET TIL LÆREPLANFORVALTNING

Satsing på lesing

Utdanningsdirektoratet arbeider med lesing som grunnleggende ferdighet i hele utdanningsløpet. I tillegg satser vi spesifikt mot ungdomstrinnet i arbeidet med skolebasert kompetanseutvikling i klasseledelse, regning, lesing og skriving, se omtale side 33.

Lesestimuleringstiltak som administreres av Foreningen !les, er videreført, blant annet gjennom *Aksjon txt* for ungdomstrinnet, *Ungdommens kritikerpris* for elever i videregående opplæring, *Bok til alle* på 6. og 7. trinn og *Faktafyk* for elever på ungdomstrinnet. Universitets- og høyskolesektoren har satt i gang etterutdanningstilbud i tverrfaglig lesing, lesing i yrkesfaglige utdanningsprogram, lesing i SFO og leksehjelpstilbud.

Skoleåret 2011–2012 deltok 51 nye skoler og ti av fjorårets skoler i *Program for skolebibliotek*. Skolene melder om økt og mer effektiv bibliotekbruk, og noen ser også at elevene raskt har økt lesekompetansen. Programmet avsluttes i 2013.

Fornytt satsing på realfag

Nasjonalt senter for matematikk i utdanningen (Matematikksenteret) og Nasjonalt senter for naturfag i utdanningen (Naturfagsenteret) tilbyr ressurser og støtte til skolene for at de skal nå deler av målene i strategien *Realfag for framtida*. Sentrene har bidratt med kompetanseutvikling for lærere på 94 skoler i naturfag og matematikk. De har også utarbeidet rapporter om rekruttering av jenter til realfag, og en kunnskapsoversikt over matematikkvansker. *Den naturlige skolesekken*, *Lektor II* og regnesatsing på ungdomstrinnet er en del av den fornyede satsingen på realfag.

I neste fireårsperiode vil Utdanningsdirektoratet iverksette nye tiltak knyttet til realfagssatsingen, rettet mot alle de ulike nivåene i utdanningssystemet.

Satsing på regning

Utdanningsdirektoratet arbeider med regning som grunnleggende ferdighet i hele utdanningsløpet. I tillegg satser vi spesifikt på regning mot ungdomstrinnet i arbeidet med skolebasert kompetanseutvikling i klasseledelse, regning, lesing og skriving, se omtale side 33.

Arbeid med tiltak for å styrke elevenes regneferdigheter og øke kompetansen i matematikk og naturfag er satt i gang. Matematikksenteret har fått ansvaret for regnesatsingen. Vi har sendt senteret et eget oppdrag som innebærer en intensivering av satsingen på matematikk i videregående opplæring og på ungdomstrinnet. Matematikksenteret er involvert i ulike satsinger som skal styrke elevenes regneferdigheter og matematikkompetanse, blant annet *Ny GIV*, *FYR* og *Den virtuelle matematikkskolen*.

Kompetanse fra arbeidslivet i Lektor II-ordningen

I Lektor II-ordningen henter vi kompetanse fra arbeidslivet for å gjøre undervisningen i realfag mer praktisk og relevant. Dette gjøres ved at en person fra arbeidslivet får en veilederrolle, og samarbeider med læreren om undervisningen. Ordningen skal tilføre skoleeier og skoleleder kompetanse og formalisere samarbeidet mellom skole og arbeidsliv. I skoleåret 2012–2013 deltar 176 skoler i prosjektet. Dette er en økning på 47 skoler fra året før.

154 skoler med på prosjektet Den naturlige skolesekken

I *Den naturlige skolesekken* skal skoler bruke det naturlige nærmiljøet som læringsarena. Prosjektet er et samarbeid mellom Kunnskapsdepartementet og Miljøverndepartementet, og gjennomføres av Naturfagsenteret. I skoleåret 2012–2013 deltar 154 skoler. 21 aktører skal utvikle prosjekter i samarbeid med mer enn én skole. Deltakerskolene er delt inn i syv regioner som følges opp av en lærerutdanningsinstitusjon i regionen og Naturfagsenteret. Naturfagsenteret har gjennomført en vellykket oppstartskonferanse for de nye skolene i prosjektet.

Utdanning for bærekraftig utvikling

Utdanningsdirektoratet har publisert den reviderte strategien for utdanning for bærekraftig utvikling, *Kunnskap for en felles framtid*. Naturfagsenteret utarbeider støttemateriell for skolene. Nettstedet Miljølære har interaktive undervisningsopplegg med mulighet for å samarbeide med skoler i Norge eller utlandet. Naturfagsenteret og Utdanningsdirektoratet samarbeider med Miljøverndepartementet, Klima- og forurensningsdirektoratet og Direktoratet for naturforvaltning om strategien og om å gjøre arbeidsmetodene bedre kjent.

NAROM

Nasjonalt senter for romrelatert opplæring er også for 2012 tildelt midler. Senteret arbeider blant annet med prosjekter som CanSat og underviser i programfagene for romteknologi.

Forsøk med fremmedspråk og forsøk med arbeidslivsfaget 1700 elever med på forsøk med fremmedspråk som felles fag på 6.-7. trinn

Forsøket, som har pågått fra 2010 til 2012, har hatt egen læreplan, økonomisk støtte til lokal gjennomføring, gratis tilbud om etterutdanning og tilgang til ressurser på Fremmedspråksenterets nettsted. Det ble benyttet varierte undervisningsmetoder som gjenspeiler en lekende og praktisk tilnærming til språklæring. 45 kommuner i 17 fylker har deltatt i forsøket, og over 1 700 elever var med da forsøket ble avsluttet. Både private og offentlige skoler deltok.

SINTEF har gjennomført en evaluering av forsøket og sluttrapporten, *To år med fremmedspråk – erfaringer og betraktninger*, ble publisert i januar 2013. Rapporten trekker fram læringsvillige og motiverte elever, og framhever tilstrekkelig språklig og didaktisk lærerkompetanse, forankring i skolens ledelse og midler til gjennomføring som sentrale forutsetninger for en nasjonal innføring. Utvikling av læremidler og tilpassede etterutdannings-tilbud trekkes også fram. En sentral utfordring er kontinuitet i språkopplæringen og oppfølging av forsøks-elevene på ungdomstrinnet i deltakerkommunene. Samtlige lærere ved et utvalg case-skoler mener at undervisning i fremmedspråk bør inn i barneskolen. Skoleeiere, lærere og foresatte uttrykker klare ønsker om at faget innføres som obligatorisk fag.

Vellykket forsøk med arbeidslivsfag på ungdomstrinnet

Forsøket er inne i sitt fjerde år, og erfaringer så langt er positive. De første elevene som startet med forsøket, gikk ut av ungdomsskolen sommeren 2012, og mange av disse elevene ble trukket ut til muntlig eksamen med praktisk innslag. Forskningsstiftelsen NOVA leverte andre delrapport i mars: Ett år med arbeidslivsfaget – Læreres og elevers erfaringer med arbeidslivsfaget på 8. trinn. Rapporten viser at åtte av ti elever mener arbeidslivsfag er det beste faget på skolen. Videre er skolene positive til forsøket, og ytrer ønske om at faget videreføres og blir et permanent tilbud i framtiden.

Forsøket ble videreført for elever på 8. trinn fra høsten 2012 uten statlig tilskudd. Det ble gjennomført totalt åtte regionale samlinger for de 135 deltakende skolene høsten 2012. Vi har også revidert veiledningen til arbeidslivsfaget.

Veiledende kjennetegn på måloppnåelse

Utdanningsdirektoratet har sammen med læreplangruppene arbeidet med å utvikle veiledende kjennetegn på måloppnåelse i norsk, engelsk, matematikk, naturfag og samfunnsfag. Kjennetegnene skal hjelpe læreren til å vurdere elevens sluttkompetanse i de aktuelle fagene på 10. trinn, og gi en felles nasjonal retning for vurdering av standpunkt.

Vi planlegger å publisere kjennetegnene sammen med reviderte læreplaner som fastsettes høsten 2013.

KOMPETANSEUTVIKLING

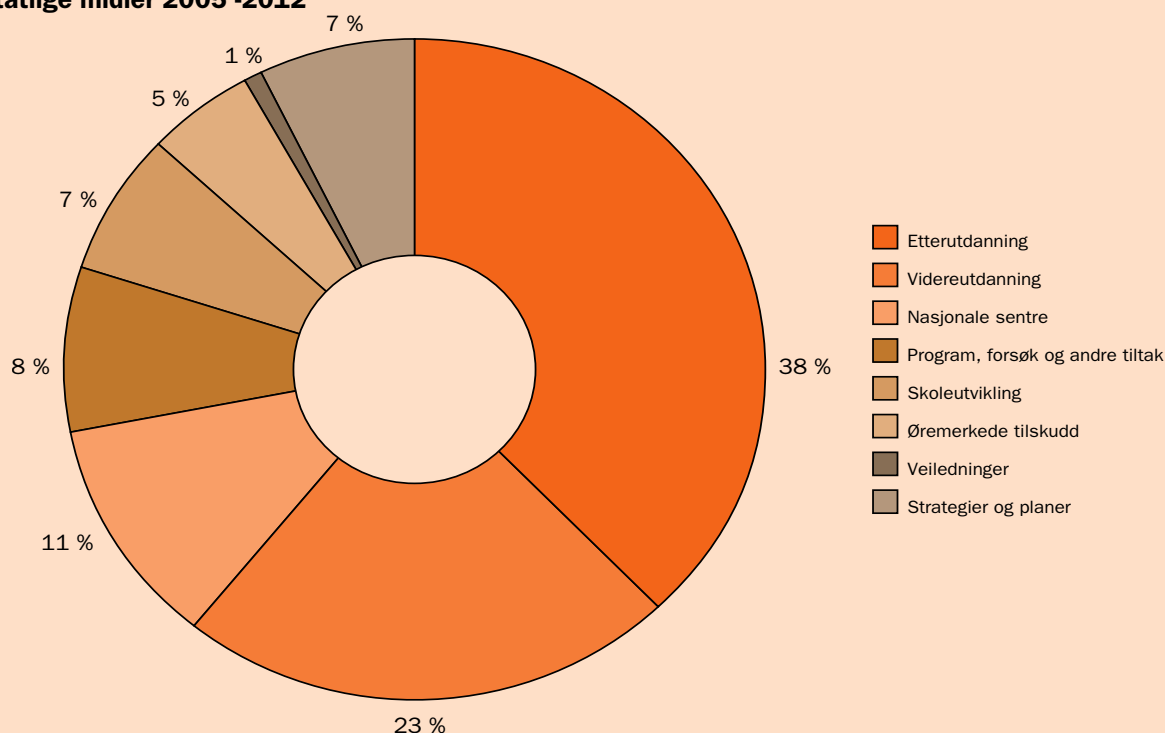
STATLIGE MIDLER TIL KOMPETANSEUTVIKLING OG ANDRE UTVIKLINGSTILTAK

Vi har utarbeidet en systematisk oversikt over midlene staten benytter til kompetanseutvikling og utviklingstiltak. I tillegg har vi analysert og vurdert tiltakene som elementer i den totale statlige innsatsen på kompetanseutvikling. I oversikten beskriver vi 75 tiltak. Tiltakene har samlet hatt et budsjett på opp mot 5,3 milliarder kroner i perioden 2005–2012. Tre firedeler av det samlede budsjettet har gått til de ti største tiltakene:

- Kompetanse for utvikling 2005–2008: 1,428 milliarder kroner.
- Kompetanse for kvalitet 2009–2012: 836 millioner kroner.
- Etterutdanning på prioriterte områder 2009–2012: 418 millioner kroner.
- Grunntildelingen til de nasjonale sentrene i grunnopplæringen 2006–2012: 385 millioner kroner.
- Kunnskapsløftet - fra ord til handling KFOTH 2005–2010: 203 millioner kroner.
- Øremerket tilskudd for tettere oppfølging av elever i Vg1 2009–2012: 155 millioner kroner.
- Veiledning av nyutdannede lærere (inkl. veilederutdanning) 2005–2012: 139 millioner kroner.
- Øremerket tilskudd til kulturskoler og kulturtilbud 2010–2012: 120 millioner kroner.
- Rektorutdanningen 2009–2012: 120 millioner kroner.
- Bedre læringsmiljø 2009–2012: 112 millioner kroner.

DIAGRAMMET VISER ANDELEN AV TOTALSUMMEN FORDELT PÅ ULIKE TYPER TILTAK:

Statlige midler 2005 -2012

De 75 tiltakene som er beskrevet, legger noe ulik vekt på temaene i sektormålene (se s.11), jf. St.meld. nr. 31 (2007–2008) *Kvalitet i skolen*. Vi ser at det er varierende hvor bevisste man er på sammenhengen mellom tiltakene og de tre sektormålene. Det er en lang effektkjede fra statlig nivå til den enkelte elev og lærling. Målgruppen kunne derfor vært tydeligere definert for noen tiltak. Bruk av statlige midler til kompetanseutviklings-tiltak begrunnes med implementering av reformer, endringer i kompetanseforskriften og behovet for ekstra statlig innsats. Størsteparten av midlene har gått til skoleeierne og til å stimulere universiteter og høgskoler (UH) og nasjonale sentre.

Statlige midler bør også i fremtiden kanaliseres to veier:

- Til skoleeiere, slik at de blir bedre i stand til å delta i etter- og videreutdanning og i skoleutvikling.
- Til universiteter, høyskoler, nasjonale sentre og andre kompetansemiljøer, slik at de kan utvikle gode og relevante tilbud. Midler til UH-institusjonene bør gå til utvikling av tilbud, gjennomføring, kompetanseheving på sentrale tema i grunnopplæringen og tiltak for å stimulere samarbeidet i UH-sektoren.

Vårt samarbeid med de sentrale aktørene om kompetanseutvikling bidrar til forankring, informasjonsspredning, motivasjon og oppslutning om tilbudene. I de fleste tiltakene har det vært enten ekstern evaluering, rapportering fra tilskuddsmottakere eller systematiske tilbakemeldinger fra deltakere.

Vi mener det må legges vekt på følgende når det gjelder bruk av statlige midler til kompetanseutvikling og andre utviklingstiltak:

- **Helhet, sammenheng og konsentrasjon om det viktigste.** Mange og parallelle tiltak kan virke forstyrrende. Det må skje en prioritering, også av nivå og temaer. Staten bør ha færre, men større satsinger som går over tid.
- **Bygge kapasitet og langsiktighet i sektoren.** Tiltakene må være bærekraftige ut over satsingsperioden. En kompetent skoleeier er avgjørende for god kvalitet i grunnopplæringen. Kapasitetsbygging og forutsigbarhet gjelder også UH-sektoren.
- **Systemrettede tiltak og forankring hos sentrale aktører og i sektoren.** Bærekraftige tiltak forutsetter gode koplinger mellom ulike styrings- og forvaltningsnivåer.
- **Differensiering og målretting.** Målgruppen må defineres tydelig. Det må vurderes om en skal ha heldekkende nasjonale satsinger eller mer kompensatoriske tiltak.
- **Kommunikasjon med sektoren om statlige tiltak og statens rolle.** En felles forståelse av sektormålene, statens rolle og hvorfor tiltak iverksettes, kan øke oppslutning og motivasjon.

Vi vil utarbeide et rammeverk som skal gi helhetlig struktur på framtidige statlige satsinger.

VIDEREUTDANNING FOR LÆRERE – MÅLET OM ANTALL DELTAKERE NÅDD

For studieåret 2012–2013 søkte om lag 3 670 lærere videreutdanning. Rundt halvparten ble godkjent av skoleeier og fikk tilbud om studieplass. Vel 1 730 deltakere takket ja til tilbudet og deltar i videreutdanning studieåret 2012–2013. Fram til studiestart har ca. 100 av de godkjente søkerne falt fra. Endringer og frafall er fortløpende avklart mellom skoleeier, fylkesmann og UH-institusjonen. Om lag 335 skoleeiere deltar i videreutdanningsordningen, hvorav 287 er offentlige skoleeiere.

Fylkesmennene mottok vikarmidler i juni for våren og høsten 2012. I oktober ble vikarmidlene for høsten justert på bakgrunn av lærere som av ulike årsaker ikke begynte på videreutdanning.

For å informere om etter- og videreutdanningstilbudet laget vi filmer og studiekatalog med oversikt over de ulike studietilbudene. Vi brukte også sosiale medier som Facebook og Twitter, i tillegg til udir.no. Skoleeiere ble orientert om ordningen i eget brev.

Deltakerundersøkelsen for studieåret 2011–2012 viser, som i fjor, fornøyde deltakere. For å følge opp arbeidet med å sikre kvaliteten på tilbudene har institusjonene fått tilgang til resultatene på institusjonsnivå.

Søkesystemet er videreutviklet og tilpasset en ny søknadsrunde for nye studenter 2013–2014, blant annet for å kunne administrere ordningen effektivt.

Universiteter og høyskoler skal utvikle nye tilbud innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram. Institusjonene som tilbyr videreutdanning i samisk, samarbeider om å videreutvikle de samiske videreutdanningstilbudene slik at samisk kulturkunnskap blir et mer sentralt innholdselement.

Rapporteringen fra skoleeiere er oppsummert av Rambøll. I tillegg har fylkesmennene gitt en vurdering av arbeidet med kompetanseutvikling i fylket. Oppsummeringen av disse viser at det samarbeides godt i fylkene, og at de statlige prioriteringene treffer bra, med unntak av yrkesfag. Endringen av finansieringsordningen, samt at flere skoleeiere har blitt bevisst på fleksibiliteten som ligger i ordningen, har bidratt til at fylkesmennene får færre negative tilbakemeldinger.

Målet om at 1 700 lærere skal gjennomføre videreutdanning er oppnådd. Neste studieår må vi jobbe for å øke oppslutningen om tilbud i fag med svært lav deltakelse, og få flere av kommunene som i dag ikke deltar, til å benytte seg av videreutdanningstilbudet.

ETTERUTDANNING

Skoleeierne har rapportert at det var om lag 167 000 deltakere på ulike etterutdanningstiltak i 2011. Høyest deltakelse var det i vurdering (ca. 40 500 deltakere), klasseledelse (ca. 33 000 deltakere), leseopplæring (ca. 25 000 deltakere), regneopplæring (ca. 15 500 deltakere) og i temaer i fag- og yrkesopplæring (ca. 5 000 deltakere). De resterende 34 500 deltakerne er rapportert under kategorien "annet". Det har vært flest deltakere på etterutdanningstiltak som har vart i to dager eller mer.

Andelen deltakere på leseopplæring og regneopplæring er høyere i de største og mest sentrale kommunene. I de minste og mindre sentrale kommunene er deltakelsen i kategorien "annet" mer utbredt.

Utdanningsdirektoratet har gitt fylkesmennene i oppdrag å fordele 47,5 mill. kroner til skoleeiere for å gjennomføre etterutdanningstiltak på nasjonalt prioriterte områder. I 2012 var de prioriterte områdene:

- klasseledelse
- vurdering for læring
- regne- og leseopplæring
- spesialpedagogikk
- andrespråksdidaktikk

Skoleeier sto fritt til å samarbeide med relevante kompetansemiljøer. Fylkesmennenes rapporter viser at det samarbeides godt i fylkene. For etterutdanning treffer prioriteringene bra og aktiviteten er høy. I fylkene søkes det om 2-3 ganger så mye midler som den tilgjengelige rammen. Rapporteringen for 2011 viser en svak nedgang i skoleeiers bruk av egne midler til etterutdanning. Framover vil vi prioritere midler til skolebasert kompe-

tanseutvikling knyttet til oppfølging av strategien *Motivasjon – Mestring – Muligheter* for ungdomstrinnet, til skoleringen av lærere i Ny GIV, og til kompetanseutvikling i opplæring av minoritetsspråklige barn.

REKTORUTDANNINGEN – NESTEN DOBBELT SÅ MANGE SØKERE SOM STUDIEPLASSER

Høsten 2012 begynte 400 skoleledere på rektorutdanningen. Det var 788 søkere til de 400 studieplassene.

Delrapport 2 i evalueringen av rektorutdanningen foreligger. Konklusjonen er at det er stor variasjon i hvordan de ulike tilbyderne av rektorutdanningen har designet og organisert studieprogrammene sine. Forskjellene kommer til uttrykk både når det gjelder programmets innhold, læringsformer, arbeidskrav og vurdering. Selv om tilbyderne har valgt noe ulik organisering av rektorutdanningen, har alle programmene likevel fulgt våre hovedføringer for utdanningen. Både ferdighetstrening og varierte læringsformer har fått stor plass i alle tilbudene. Deltakernes oppfatning av programmene er generelt sett svært positive – uansett hvilket tilbud de deltar i. Den pedagogiske kvaliteten er god og praksisrelevansen høy. Tilbyderne framstår etter deltakernes vurdering som kompetente leverandører på feltet.

Vi vurderer funnene i rapporten som meget positive, spesielt når det gjelder deltakernes tilfredshet. Til tross for dette vet vi foreløpig lite om skoleledernes evner å anvende den innsikt og kompetanse de tilegner seg, til å forbedre egen lederpraksis. Evalueringen av rektorutdanningen fram til 2014 vil studere dette nærmere.

Evalueringen bekrefter også inntrykket vi har fått gjennom kontakt med tilbydere, deltakere og skoleeiere om at rektorutdanningen er tilpasset skoleledernes behov og

situasjon, og bidrar til utvikling av praksis. Rektorutdanningen oppfyller de kravene som er satt til utdanningen. Vi har ikke oversikt over hvor mange rektorer som i dag mangler formell lederkompetanse, men alle rektorer som har søkt, har fått tilbud om plass. I 2012 var 184 av de 788 søkerne rektorer.

Våren 2013 gjennomføres det siste ordinære opptaket av studenter til rektorutdanningen. Vi vil i løpet av våren 2013 oppsummere erfaringene så langt, og skissere mulige alternativer for rektorutdanningen videre. Det er viktig at tilbydere får tilstrekkelig med tid til å videreutvikle et eventuelt tilbud om rektorutdanning fra høsten 2014.

UNGDOMSTRINN I UTVIKLING

På bakgrunn av strategien *Motivasjon og mestring for bedre læring* – felles satsing på klasseledelse, regning, lesing og skriving har Utdanningsdirektoratet for skoleåret 2012–2013 lagt til rette for at 22 kommuner fordelt på 12 fylker, 37 skoler og seks universiteter/høgskoler deltar i pilotering av skolebasert kompetanseutvikling innen de nevnte fagområdene på ungdomstrinnet (se s. 28).

Forskere og fagpersoner på nasjonale sentre, universiteter og høgskoler, og et utvalg skoleledere og lærere, har utarbeidet det faglige grunnlaget for arbeidet. Støttmateriell, som eksempler på god lese- og regneopplæring og god klasseledelse, er tilgjengelig på udir.no. Vi mottar en evalueringsrapport fra piloteringen fra NTNU våren 2013.

VELLYKKET UTPRØVING AV HOSPITERINGSORDNINGER

I utprøvingen av hospiteringsordninger har 108 yrkesfaglærere, 46 instruktører/faglige ledere og åtte fellesfaglærere gjennomført hospitering i perioden januar 2011 til oktober 2012. Totalt utgjør dette 162 hospitanter. Utgangspunktet var 75 yrkesfaglærere som skulle hospitere i bedrift og 15 instruktører/faglige ledere i skole. Vi vurderer derfor måloppnåelsen som meget god.

Oslo, Akershus, Buskerud, Oppland, Hedmark og Møre og Romsdal har prøvd ut forskjellige modeller. Fylkeskommunene har levert sluttrapporter som viser at hospitering er en egnet metode for å heve kompetansen hos målgruppene. Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning (Fafo) evaluerte hospiteringsordningen og leverte sluttrapport i desember 2012.

Sluttrapportene fra fylkene og Fafo bekrefter at ordningen er vellykket, og at målene er nådd. Utfordringene varierer mellom utdanningsprogrammene, men fellesnevneren er at skolen og skolens ledelse må tilrettelegge og planlegge skoleåret, slik at lærere og instruktører/faglig ledere får anledning til å gjennomføre hospitering på en fleksibel måte.

NY GIV

OVERGANGSPROSJEKTET – SKOLERING FOR LÆRERE

Skoleringen av 1 350 lærere i andre kull ble avsluttet våren 2012. Høsten 2012 ble skoleringen for tredje kull med 1 600 lærere gjennomført. Skoleringen vektlegger lærernes arbeid med grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning. Temaer som betydningen av et godt læringsmiljø, god klasseledelse og vurdering for læring inngår også i skoleringen. Lesesenteret, Skriventeret og Matematikksenteret har vært sentrale samarbeidspartnere i skoleringen.

Deltakerne gir svært gode tilbakemeldinger på innhold og eget utbytte av skoleringen. Både måltall for antall lærere, og mål for lærernes tilfredshet med skoleringen er nådd.

Flere lærere rapporterer at det er en utfordring å organisere Ny GIV på den enkelte skole, slik at de svakeste elevene får bedre læringsutbytte. Skoleleders involvering er avgjørende for å lykkes med dette. Fylkeskommunale og kommunale prosjektledere i Ny GIV spiller en avgjørende rolle for å spre gode eksempler på organisering og innhold (se også s. 54).

OPPFØLGINGSPROSJEKTET – KOMPETANSEUTVIKLING FOR OPPFØLGINGSTJENESTEN OG NAV

Høgskolene i Finnmark og Telemark tilbyr videreutdanning for ansatte i Oppfølgingstjenesten og fagpersoner med sosialpedagogiske oppgaver i og utenfor skolen. Tilbudet *Oppfølging av ungdom i og utenfor arbeid* er på 30 studiepoeng. Første kull startet høsten 2012 og avslutter i løpet av våren 2013. Det var 56 deltakere ved oppstart, de fleste fra Oppfølgingstjenesten.

Utdanningstilbudet tar opp emner som regelverk, systemkompetanse, kompetanse i tverretattlig og tverrfaglig samarbeid, kunnskap om ulike grupper ungdom og deres utfordringer, samt rådgivningsfaglig kunnskap. Kommunikasjons- og veiledningsferdigheter skal i særlig grad knyttes til arbeid med ungdom i vanskelige livssituasjoner, ofte med sammensatte utfordringer. Refleksjon over egen praksis og ferdighetstrening basert på deltakernes erfaringer, inngår som del av arbeidsformene. Målet om 50 studieplasser er nådd. En utfordring framover er å følge opp kvaliteten på tilbudet.

YRKESRETNING OG RELEVANS I MATEMATIKK, ENGELSK OG NORSK

Matematikksenteret, Fremmedspråksenteret, Skriventeret og Lesesenteret har fått i oppdrag å bidra i fylkeskommunenes arbeid med yrkesretting og relevans i matematikk, engelsk og norsk i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene (FYR-prosjektet). Dette inkluderer faglige leveranser, samarbeidsflater og rapportering. Sentrene

har sammenfattet status, framdrift og risikovurdering høsten 2012 i underveisrapporter.

LANGSIKTIG PROGRAM FOR LEDERSKOLERING I UTDANNINGSSEKTOREN

Vi har utarbeidet en status for ledelsessatsingen, samt en oversikt over mulige nye tiltak og virkemidler som skal bidra til bedre ledelse i sektoren. Rektorutdanningen, som er høyt prioritert i dag, er ett av disse virkemidlene. Oversikten skal gjøre det lettere for Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet å tenke helhetlig om ledelse samt å prioritere eventuelle nye tiltak. Betydningen av god ledelse i utdanningssektoren blir i økende grad dokumentert i forskning og evalueringer. Utfordringen framover blir derfor å prioritere de aktivitetene som har størst sannsynlig effekt.

STØTTE OG VEILEDNING TIL SKOLER OG SKOLEEIERE

VI SPRENGER GRENSER – NYTT NASJONALT PROGRAM

Det nye nasjonale programmet skal være et tiltak for å øke forventningene, bevisstheten og kompetansen om læring og utvikling til elever med store sammensatte lærevansker og utviklingshemninger.

Skådalen kompetansesenter som har hatt sekretariatsfunksjonen, har laget utkast til plan for programmet. Brukerorganisasjoner, lærerorganisasjoner og KS har deltatt, og det er kommet innspill fra Brukerforum for likeverdig utdanning. Videre har det vært holdt et forskningsseminar og to dialogseminarer hvor representanter fra pedagogisk-psykologisk tjeneste, universitets- og høgskolesektoren, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Fylkesmannen og Utdanningsdirektoratet har bidratt. Plan for programmet blir ferdig i 2013.

VEILEDERKORPS STYRKER KVALITETSUTVIKLINGEN PÅ SKOLENE

Veilederkorpset avsluttet våren 2012 veiledning av i alt 29 skoleeiere. Tilbakemeldingene viser at veiledningen er svært godt mottatt blant både skoleeiere og skoleledere. Det er igangsatt et betydelig utviklingsarbeid i de fleste kommuner og skoler som har deltatt. Rekruttering av veiledere med erfaring og kompetanse fra sektoren har trolig bidratt til at veiledningen oppfattes som vellykket. Disse erfaringene danner et godt grunnlag for videreutvikling av veiledningstilbud til de 26 skoleeierne som inngikk avtale fra januar 2012.

I videreutvikling av veilederkorpset blir det enda viktigere å styrke kompetanse- og kvalitetsutvikling hos skoleeiere som mottar veiledning. Erfaringene tyder på at tilbudet bidrar spesielt godt til kompetanseheving og utvikling i små kommuner. Det blir derfor viktig å stimulere til og prioritere søknader fra disse. Rambøll startet i samarbeid

med ILS høsten 2012 en evaluering som skal avsluttes i desember 2013.

SKUP TIL STOR HJELP FOR SKOLEUTVIKLING I KOMMUNENE

Skole- og kommuneutviklingsprogram (SKUP) skal støtte kommuner med svake elevresultater. I andre trinn av SKUP har til sammen 20 kommuner deltatt. Alle kommunene har deltatt i et organisasjonsutviklingsprogram for skoleeiere og 12 skoleeiere har gjennomført arbeidsseminar for alle skolene i sine kommuner.

Evalueringer viser at deltakerne i programmet har vært fornøyd med samlingene. SKUP har gitt kommuner mulighet til å komme videre i arbeidet med skoleutvikling. Et organisasjonsutviklingsprogram, hvor både politisk og administrativ ledelse i kommunene har deltatt, har ført til bedre felles forståelse for utfordringene i kommunene. Veiledning har også gitt kontinuitet i kommunenes utviklingsarbeid. SKUP ble avsluttet i desember 2012. Det blir laget en sluttrapport.

VERKTØY FOR SKOLEUTVIKLING

Ståstedsanalysen er i bruk, og vi får tilbakemelding om at den er et godt verktøy. Verktøyet bidrar til å systematisere data fra Skoleporten, men det er ikke godt nok forklart hvordan slik data skal brukes som hjelp til analyse og vurdering. *Ståstedsanalysen* ble brukt av 497 skoler forrige skoleår, mens 251 skoler benyttet seg av *Organisasjonsanalysen*.

Vi har satt i gang et større arbeid for å revidere *Ståstedsanalysen*, både den tekniske løsningen og innholdet. Endringen vil gi brukerne bedre støtte i prosessen med den samlede vurderingen, samt gjøre verktøyet mer fleksibelt, slik at det kan være nyttig for skoler som er med i ulike statlige satsinger.

Ny versjon av veiledningen *Tegn på god praksis* er gjort tilgjengelig på udir.no sammen med en oppdatert eksempelsamling for *Glansbilder* våren 2012. Ekstern skolevurdering er blitt brukt i hospiteringsprosjektets andre fase på tre videregående skoler i Akershus og Møre og Romsdal. Metodikken ble tilpasset formålet og gjennomført høsten 2012 av vurderere fra Vestfold og Buskerud. Høsten 2012 gjennomførte vi også opplæring av en ny vurderingsregion: Lofoten, Ofoten og Vesterålen. Regionen har fått midler til å etablere vurderingsnettverk, samt til to dagers opplæring i regi av Utdanningsdirektoratet.

VEILEDNING AV NYUTDANNEDE LÆRERE OG BARNEHAGELÆRERE

Alle nyutdannede lærere og barnehagelærere skal få tilbud om veiledning, jf. avtale mellom Kunnskapsdepartementet og KS fra 2009. Lærerutdanningsinstitusjonene gjennomfører tiltak for veiledning i samarbeid med blant andre lokale GNIST og GLØD. Institusjonene skal gi

barnehage- og skoleeiere tilbud om støtte til å sette i gang veiledning, og institusjonene skal følge opp arbeidet med veiledning.

Det har vært en økning i andelen nyutdannede lærere som jobber på skoler med veiledningsordning. Av landets kommuner og skoler har henholdsvis 77 og 68 prosent en ordning for veiledning av nyutdannede lærere. En kartlegging av lærere (TNS Gallup, mars 2012) viser at nesten 90 prosent av skoler med nytilsatte lærere har innført en veiledningsordning.

65 prosent svarer at de har en ordning for veiledning av nytilsatte nyutdannede barnehagelærere. En kartlegging av barnehagelærere (TNS Gallup i 2012) viser at nesten 72 prosent av barnehagene med nytilsatte barnehagelærere har innført en veiledningsordning. Det er planlagt ny kartlegging høsten 2013.

Antallet nyutdannede lærere og barnehagelærere som får tilbud om veiledning, har hatt en stor økning siden 2009. Det er likevel ikke alle nyutdannede som får tilbud om veiledning. Lærerutdanningsinstitusjonenes informasjon og tilbud om støtte til barnehage- og skoleeiere som i dag ikke tilbyr veiledning, blir derfor viktig i det videre arbeidet.

RESSURSBANKEN MED GODE ENTREPRENØRIELLE METODER

Utdanningsdirektoratet har i samarbeid med Senter for IKT i utdanningen videreutviklet innholdet i ressursbanken med gode eksempler på undervisningsopplegg i entreprenørskap. Det er produsert filmsnutter, nettsiden har fått nytt design, og nettressursen er videreutviklet. Ressursbanken vil være operativ på utdanning.no i løpet av 2013.

INFORMASJONSMATERIELL OM PP-TJENESTEN

Vi har utarbeidet informasjonsmaterieell om PP-tjenesten i samarbeid med PP-tjenesten i Oslo kommune, Bærum kommune og Foreldreutvalget for grunnskolen/Foreldreutvalget for barnehagen. Målgruppe for informasjonen er minoritetsspråklige barn/elever og deres foresatte. Materiellet er oversatt til tolv språk og tilgjengelig på relevante nettsted. Det er planlagt en evaluering av brukervennligheten høsten 2013.

STRATEGI FOR ETTER- OG VIDEREUTDANNING AV PP-TJENESTEN

Vi har utarbeidet et utkast til strategi for etter- og videreutdanning av pedagogisk-psykologisk tjeneste (PP-tjenesten). Nordlandsforskning har gjennomført en spørreundersøkelse til skoleeiere, ledere og ansatte i PP-tjenesten for å kartlegge eksisterende kompetanse og

kompetansebehov. I samarbeid med KS har vi hatt møte med partene, representert ved Samfunnsviterne, Norsk psykologforening, Utdanningsforbundet og Nasjonalt råd for lærerutdanning, til drøftinger om mål og innhold for strategien.

Sammen med Helsedirektoratet planlegger vi en toårig prøveordning for henvisningsrett fra PP-tjenesten til Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) og Habiliteringsseksjonen for barn og unge (HABU). Prøveordningen gjennomføres med fem BUP- og HABU-institusjoner med tre tilhørende PP-tjenester fra ulike regioner.

RÅDGIVNING I SKOLEN OG OPPFØLGINGSTJENESTEN

Som et første ledd i arbeidet med å utrede hvordan rådgivningen i skolen kan bli en del av Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem (NKVS), har vi løftet fram sentrale forhold ved skolens rådgivning som må tas med i arbeidet. Vi har også prioritert rådgivning i vår revisjon av *Ståstedsanalysen* og *Elevundersøkelsen*.

Videre har vi satt i gang et arbeid for å styrke minoritets- og likestillingsperspektivene i rådgivningsutdanningene. Høgskolen i Lillehammer er vertsinstitusjon og leder en arbeidsgruppe med representanter fra fem andre utdanningsinstitusjoner som tilbyr etter- og videreutdanning i rådgivning (Høgskolen i Oslo og Akershus, Høgskolen i Bergen, Høgskolen i Vestfold, Høgskolen i Sør-Trøndelag og Høgskolen i Nesna).

FAG- OG YRKESOPPLÆRINGEN

NYTT MANDAT FOR SAMARBEIDSRÅDET FOR YRKESUTDANNING OG NYE FAGLIGE RÅD

Vi har gitt innspill til Kunnskapsdepartementet (KD) om utformingen av det nye mandatet for Samarbeidsrådet for yrkesutdanning (SRY), som skal gjelde i perioden 2012–2016. Vi har også vurdert SRYs sammensetning og gitt våre anbefalinger til KD, som har oppnevnt det nye rådet.

SRY skal konsentrere seg om de overordnede problemstillingene, mens de faglige rådene skal behandle mer fagspesifikke saker.

Vi har oppnevnt nye faglige råd for fag- og yrkesopplæringen for perioden 2012–2016. De nye rådene har til sammen 244 medlemmer og varamedlemmer. Vi involverte partene i arbeidslivet i prosessen med oppnevningen av de nye rådene, og SRY fikk anledning til å gi anbefalinger om struktur, representasjon og mandat. Vi fulgte SRYs anbefaling om å gi Elevorganisasjonens representanter status som fullverdige medlemmer i de faglige rådene. SRY støttet vårt forslag til mandat, men anbefalte oss å styrke rådernes innflytelse på Vg2- og Vg3-nivå ytterligere. I juni 2012 fastsatte vi gjeldende struktur, mandat og representasjon for de faglige rådene, og ba partene i arbeidslivet om å foreslå representanter. Mandatet for perioden 2012-2016 inneholder en del nye punkter. Det slår blant annet fast at de faglige rådene to ganger per oppnevningsperiode skal levere inn en redegjørelse om behov for nyetablering, omlegging og nedlegging av utdanninger. En annen nyhet er at de faglige

rådene nå skal ha utvidet innflytelse på den delen av opplæringen som foregår i bedrift.

FLERE ENDRINGER I TILBUDSSTRUKTUREN

Utdanningsdirektoratet behandler kontinuerlig søknader om små og store endringer i tilbudsstrukturen. Vi har utarbeidet retningslinjer for behandlingen av endringer. De ligger på udir.no og blir oppdatert ved behov.

I 2012 behandlet vi søknader om nye kryssløp. Forslag om tre nye lærefag er under behandling. Utdanningsprogram for helse- og sosialfag har skiftet navn til utdanningsprogram for helse- og oppvekstfag. Byggenæringens Landsforening (BNL) har henvendt seg til oss med en rekke forslag til endringer i fag- og yrkesopplæringen. De mener at vi med dagens utdanning ikke klarer å utdanne mange nok fagarbeidere, og at kompetansen til de nyutdannede ikke samsvarer med bransjens behov.

Vi har oversendt anbefalinger til KD om mulighetene for faglig konsentrering av opplæringen, og om muligheten for å opprette nasjonale eller regionale kompetansesentre for de små fagene. Vi har videre anbefalt KD å tillate fordypninger i lærefag hvor de faglige rådene ønsker det, og ta stilling til de andre forslagene fra BNL i arbeidet med stortingsmeldingen.

OVERSIKT OVER FAG- OG YRKESOPPLÆRING I UTVALGTE LAND

KD har etterlyst mer kunnskap om hvorfor andelen elever som gjennomfører videregående opplæring, er lavere hos oss enn i land det er naturlig å sammenligne Norge med. Vinteren 2012 bestilte KD en oversikt over andre lands systemer for videregående opplæring. Oversikten vi har utarbeidet, er hovedsakelig basert på statistikk og annen informasjon som utdanningsmyndighetene i de aktuelle landene har publisert. Den dekker både studieforberedende programmer og tilbud innen fag- og yrkesopplæring. Gjennomgangen viser at det er tydelige forskjeller i måten landene i utvalget organiserer fagopplæringen sin på. Videre viser den at Norge har en meget sterk nasjonal styring av fag- og timefordelingen sammenlignet med de andre landene.

UTPRØVING AV EN GJENNOMGÅENDE DOKUMENTASJONSORDNING I FAG- OG YRKESOPPLÆRINGEN

Fem fylkeskommuner har deltatt i en utprøving av gjennomgående dokumentasjon. Rundt 1 400 elever og læringer innenfor yrkesfaglige utdanningsprogram har dokumentert opplæringen de har fått i skole og i lærebedrift. Utgangspunktet for utprøvingen var at SRY ønsket en bedre synliggjøring av opplæringen elever og læringer går gjennom.

De fleste faglige råd som deltok, mente at gjennomgående dokumentasjon burde innføres som en permanent ordning i de utdanningsprogrammene som har

behov for det. På bakgrunn av rådernes innspill anbefalte vi KD å innføre gjennomgående dokumentasjon som en obligatorisk ordning i elektrofag, bygg- og anleggsteknikk, teknikk og industriell produksjon.

ANDRE OMRÅDER KNYTTET TIL FAG- OG YRKESOPPLÆRINGEN

Endringer i timefordelingen i engelsk og norsk på yrkesfaglige utdanningsprogram

Forslag til endringer i timetallet i norsk og engelsk for elever på yrkesfaglig utdanningsprogram var på høring høsten 2011.

Videreføring av forsøket med praksisbrev

Utdanningsdirektoratet viderefører forsøket med praksisbrev i yrkesfaglige utdanningsprogram i videregående opplæring, og har oppfordret fylkeskommunene til å delta. Elevene som deltar i forsøket, må gjennomføre praksisbrevprøve innen 1. august 2016.

Sekretariat for små og verneverdige fag

Sekretariatet for små og verneverdige fag (SSV) mottar støtte fra Utdanningsdirektoratet og skal drive informasjons- og veiledningsarbeid knyttet til små og verneverdige fag i videregående opplæring. I 2012 godkjente vi et nytt håndverksfag, reipslagerfaget, etter anbefaling fra SSV, fagmiljøet og Faglig råd for design og håndverk. Ny læreplan er utarbeidet og sendes på høring vinteren 2013.

Ikke fritak i engelsk for voksne i fag- og yrkesopplæringen

Utdanningsdirektoratet vurderte våren 2012 mulighet for fritak i engelsk for voksne i fag- og yrkesopplæringen som ikke har tatt grunnskolen i Norge. Vi anbefalte Kunnskapsdepartementet ikke å åpne opp for fritak, noe som samsvarer med synspunktene fra de faglige rådene.

INTERNASJONALT ARBEID

Utdanningsdirektoratets internasjonale arbeid er i hovedsak knyttet til oppfølging av prosjekter i regi av OECD, IEA, EU, prosjekter knyttet til skolesamarbeidet i Nordisk ministerråd eller til mer uformelle nordiske samarbeidsrelasjoner. Vi representerer Norge i en rekke internasjonale fora og styringsgrupper, og har ansvar for nasjonal oppfølging av prosjektene.

Det internasjonale engasjementet har stor betydning også for nasjonal politikktutforming, og det er behov for en større bevissthet om synergieffekt mellom nasjonale og internasjonale prosjekter.

OECD

OECD har en omfattende satsing på utdanningsfeltet, både gjennom indikatorsamarbeidet OECD-INES, gjennom studier som PISA og PIAAC og gjennom ulike kartleggings- og utviklingsprosjekter i regi av OECD-CERI. I 2012 har Utdanningsdirektoratet ivaretatt følgende oppgaver knyttet til OECD:

- Vært Norges representant i CERI og fulgt opp norsk deltakelse i CERI-prosjektene *Innovative Learning Environments* (ILE) og *Education and Social Progress* (ESP)
- Representert Norge og innehatt *chair*-posisjon i TALIS BPC, samt fulgt opp studien nasjonalt
- Representert Norge i PISA Governing Board, samt fulgt opp studien nasjonalt
- Deltatt i INES-samarbeidet gjennom representasjon i NESLI og INES Advisory Group.

FORBEDRING AV BIDRAGENE TIL INTERNASJONAL INDIKATORUTVIKLING

Utdanningsdirektoratet representerer Norge i Network for the Collection and Adjudication of System-Level Descriptive Information on Educational Structures, Policies and Practices (INES-NESLI) (se s. 55).

IEA

Utdanningsdirektoratet har fulgt opp Norges deltakelse i IEA gjennom representasjon i IEA General Assembly, der vår representant nå er valgt som *chair* for neste treårsperiode. Vi har også fulgt opp norsk deltakelse i de ulike IEA studiene (se s. 52).

NORDISK SAMARBEID

Det nordiske samarbeidet omfatter oppfølging av det norske skolesamarbeidet i Nordisk ministerråd, oppfølging av nordområdestrategien og det mer uformelle samarbeidet med nordiske søsterorganisasjoner. Samarbeidet gjelder forskning og evaluering, vurdering og læreplanutvikling og barnehagefeltet. Samarbeidet på barnehageområdet har bidratt til erfaringsutveksling og god oversikt over situasjonen i de nordiske land.

Vi følger opp nordområdestrategien på grunnopplæringsområdet. Fylkesmennene i Finnmark, Troms og Nordland, NAFO, Fremmedspråksenteret og Kunst- og kultursenteret skal komme med forslag til en mer helhetlig satsing.

SKANDINAVISK BARNEHAGEFORSKNING

Vi har fulgt opp samarbeidet og avtalen med Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) om forskningskartlegging og kvalitetsvurdering av skandinavisk barnehageforskning, samt videreutvikling av den skandinaviske forskningsdatabasen.

NORDISK SKOLESAMARBEID - YRKESGRUPPEN 2012

Norge har i 2012 hatt formannskapet i Nordisk ministerråd, og Utdanningsdirektoratet har ledet den nordiske

yrkesfaggruppen. Gruppen har videreutviklet prosjektet om nordisk samarbeid om opplæring i små håndverksfag.

EU OG EUROPARÅDET

EUs utdanningspolitiske arbeid innen fag- og yrkesopplæring

Utdanningsdirektoratet har fulgt opp EUs utdanningspolitiske arbeid innenfor fag- og yrkesopplæringen. Vi er representert i nettverket Advisory Committee on Vocational Training og sitter som observatør i Leonardo Da Vinci-utvalget. Vi har oppfylt kontraktsforpliktelsene til European Centre for the Development of Vocational Training (Cedefop) og levert inn en systembeskrivelse av yrkesopplæringen samt en omfattende rapport om norsk politikktutvikling på feltet. I tillegg har vi har levert korte nyhetsartikler og en brosjyre som beskriver de viktigste sidene av vårt utdanningssystem.

Utdanningsdirektoratet er nasjonalt referansepunkt for kvalitet i EU-nettverket Quality Assurance in Vocational Education and Training (EQAVET). I EQAVET har vi deltatt i en arbeidsgruppe som har utarbeidet retningslinjer og verktøy til støtte i implementeringen av EQAVET-anbefalingen. Disse verktøyene brukes i utviklingen og implementeringen av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet for fag- og yrkesopplæringen. Vi har fulgt de europeiske prosessene og deltatt på flere EU-konferanser om temaet. Vi har også besvart en undersøkelse om implementering av EQAVET-anbefalingen. Arbeidet viser at et nasjonalt rammeverk for kvalitet i all hovedsak er på plass.

European Lifelong Guidance Policy Network

Siste toårsperiode i European Lifelong Guidance Policy Network (ELGPN) er avsluttet. Arbeidet har resultert i rapport, politikktutviklingsverktøy, temanotater og ordbok for politikktutviklere. Produktene er tilgjengelige på ELGPNs nettsider. I neste toårsperiode skal gruppen teste politikktutviklingsverktøyene på nasjonalt nivå. Den norske delegasjonen består av Vox, som er koordinator i Norge, samt NAV og Utdanningsdirektoratet.

Euroguidance i Norge er gjennomført. Prosjektet med IKT-senteret om videreutvikling av norske utdanningsdata i den europeiske utdanningsportalen Ploteus går etter planen. Prøveoversendelser av data fra utdanning.no til Ploteus er gjennomført med godt resultat. Det gjenstår å inngå avtaler mellom IKT-senteret og universitets- og høgskoleinstitusjonene.

Academia-utvekslingen ble gjennomført våren 2012. I regi av Academia reiste tolv norske rådgivere på kurs til et annet europeisk land. Ti av dem hadde stipend fra Lifelong Learning Programme /Leonardo da Vinci. Våren 2012 deltok 16 utenlandske rådgivere på kurs i Norge i regi av oss.

The European Credit system for Vocational Education and Training (ECVET)

ECVET er et system som skal bidra til arbeidsmobilitet og utdanningsmobilitet innen eget land og mellom land i Europa. Utdanningsdirektoratet har deltatt i møter i Users' Group og på relevante seminarer i 2012. Møtene er nyttige for å lære om status i de andre landene. Vi mener det er viktig å se arbeidet med ECVET i sammenheng med andre mobilitetsverktøy i EU, som Europass og EQF.

Europarådets arbeid

Europarådet arbeider for å fremme demokratisk medborgerskap og menneskerettigheter i de 47 medlemslandene. Opplæring på dette området er derfor av sentral betydning. Europarådet har opprettet komiteer og nettverk med representanter fra medlemslandene som rapporterer til rådet. Det avholdes regelmessige møter 1-2 ganger i året. I 2012 er det ratifisert en pakt for opplæring i demokrati og menneskerettigheter.

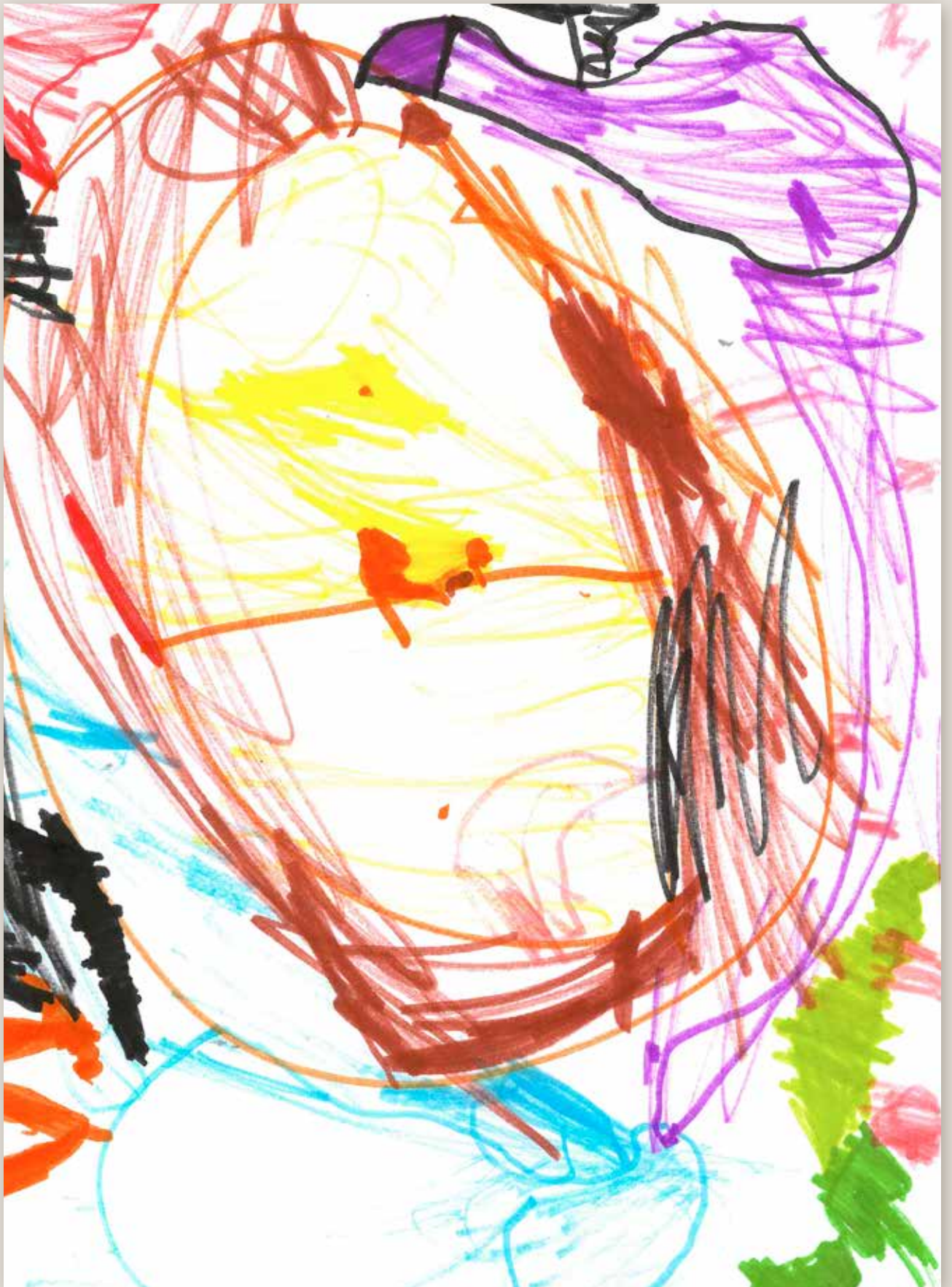
European Agency for Development in Special Needs Education

Utdanningsdirektoratet har hatt den nasjonale koordinatorkfunksjonen og har bidratt med erfaringer og synspunkter i internasjonale møter og konferanser i regi av European Agency for Development in Special Needs Education. Dette er en uavhengig og selvstyrt organisasjon, etablert av medlemslandene som en plattform for samarbeid om utvikling av tilbudet for elever med særskilte behov.

UNESCOs skolenettverk Associated Schools Project Network ASPnet

Vi har koordineringsansvaret for UNESCOs skolenettverk ASPnet, og det årlige seminaret ble gjennomført våren 2012. Skolene i nettverket deltok på konferansen *Å leve med verdensarven*, i tillegg til å ha eget seminar. Kompetanseutvikling og nettverksbygging var prioriterte områder i 2012. Det ble tildelt midler til ASPnet prosjekter i nettverksskolene. Prosjektene vil bli presentert på unesco.no i 2013. 36 skoler fra hele utdanningsløpet deltar i nettverket. Vi har laget en brosjyre for å informere om nettverket og rekruttere flere skoler.

Åse, 3 år, Spikern, Oslo.

03

Kvalitetsvurdering, dokumentasjon og analyse

” Lærerne setter i større grad tydelige mål for undervisningen og mener at innføringen av nye læreplaner har forbedret måten de vurderer elevene på

Utdanningsdirektoratet har ansvar for å analysere og vurdere tilstanden og utviklingen i barnehagene og grunnopplæringen, og skal sørge for at nasjonale og lokale myndigheter har et oppdatert og korrekt kunnskapsgrunnlag.

Dette gjør vi ved å utvikle relevant dokumentasjon som er basert på forskning, statistikk og evaluering. Kunnskapsgrunnlaget skal gi bakgrunn for politiske beslutninger og oppfølging av politiske vedtak, lover og forskrifter, nasjonalt og lokalt.

Vi har også oppgaver knyttet til produksjon, bestilling, oppfølging og formidling av kunnskap om grunnopplæringen innen rammen av det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet. Systemet består av internasjonale undersøkelser, et sammenhengende nasjonalt prøve- og vurderingssystem, brukerundersøkelser, nasjonal utdanningsstatistikk, statlig tilsyn, forskning og evaluering.

I 2012 fikk vi ansvar for kunnskapsgrunnlaget for barnehagene. Det har gitt oss nye oppgaver, blant annet deltar vi i et nordisk samarbeid med Danmarks Evalueringsinstitutt (EVA), om videreutvikling av den skandinaviske forskningsdatabasen, om nye forsknings- og kartleggingsoppdrag og nye oppgaver innen statistikk, hvor vi har

overtatt ansvaret for BASIL. I 2012 utviklet vi en ny rapportmodul i BASIL, som vil øke tilgjengeligheten til data og statistikk om barnehagene. Vi har også utviklet en tilstandsbeskrivelse av barnehagene i *Utdanningsspeilet*.

I 2012 ble evalueringen av Kunnskapsløftet ferdigstilt. Resultatene ble blant annet publisert på sluttkonferansen høsten 2012. Evalueringen fra NIFU og ILS viser at skoleeiere, skoleledere og lærere har fått en bedre forståelse av reformen, og at de i økende grad arbeider i tråd med reformens intensjoner. Selv om reformen har vært krevende, er det fortsatt stor oppslutning om Kunnskapsløftet (se temaoppslag s. 45).

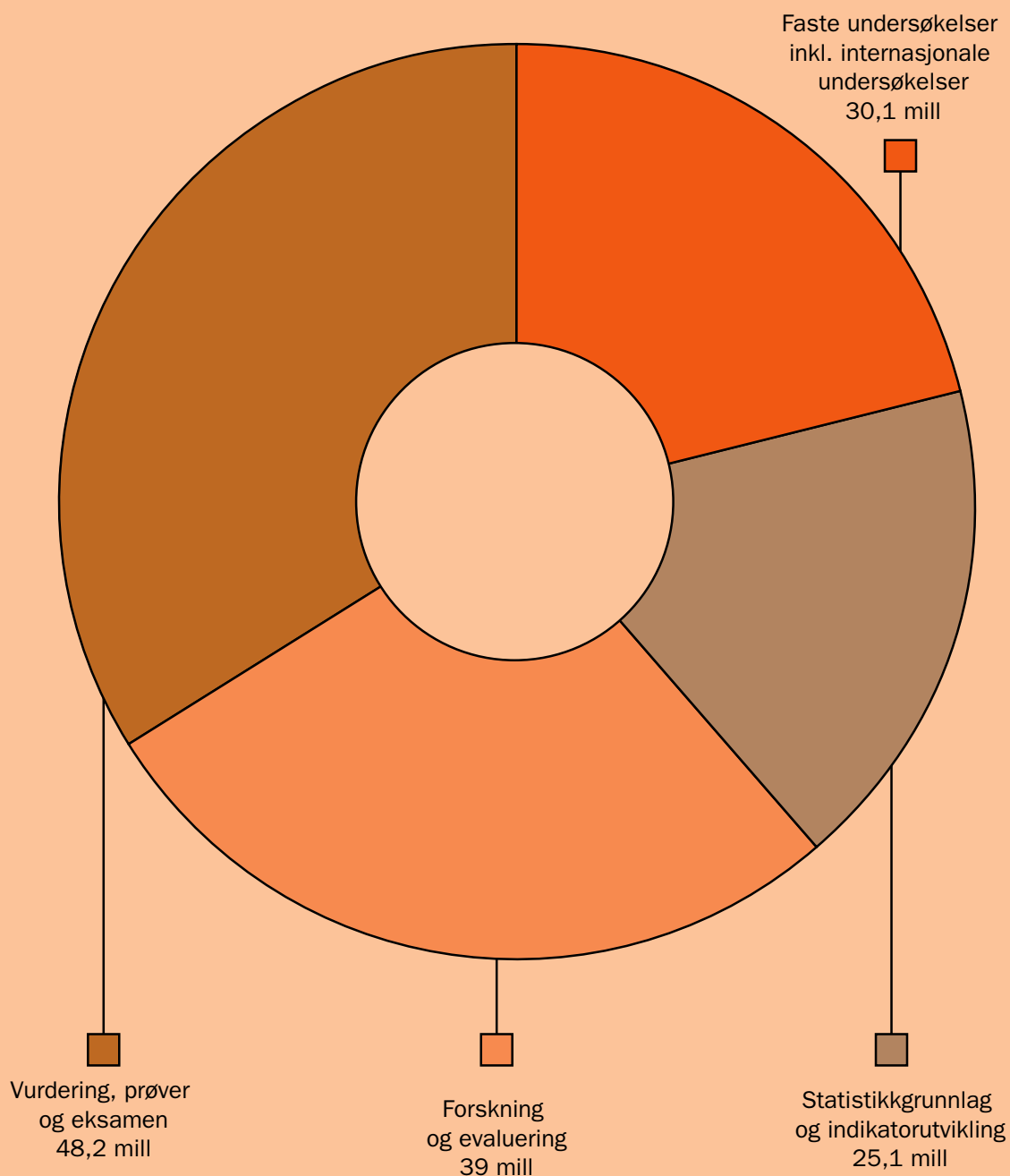
Vi har videreutviklet Kvalitetsutviklingssystemet for skolene. Formålet er et helhetlig system og en plan for videre arbeid. Vi har utarbeidet forslag til et system for kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringen, og vi har laget en plan for å utvikle et slikt system for barnehagene.

Vi er godt i gang med en større videreutvikling og tilpassing av våre statistikkssystemer. Arbeidet skal sikre en forsvarlig behandling av elevdataene, gi en mer effektiv statistikkproduksjon og gi økt tilgjengelighet til data og statistikk.

KVALITETSVURDERING, DOKUMENTASJON OG ANALYSE

Midlene til kvalitetsvurdering, dokumentasjon og analyse er tildelt på kap. 226, post 21 og kap. 231, post 21. Figuren viser fordeling av utgifter (i mill. kroner) på de ulike tiltak som er beskrevet i dette kapittelet.

For en samlet oversikt over tildelinger, forbruk og avviksforklaring vises det til kapittel 6 note 3.

KVALITET I OPPLÆRINGEN – HVORDAN VURDERING KAN BIDRA TIL KVALITETSUTVIKLING

Det nasjonale systemet for kvalitetsvurdering består av nasjonale prøver, internasjonale undersøkelser, brukerundersøkelser, tilsynsrapporter og Skoleporten. Formålet er kvalitetsutvikling og læring på alle nivåer i utdanningssektoren.

Norge har kommet langt

OECD startet i 2010 en gjennomgang i 23 land av hvordan evaluerings- og vurderingssystem kan forbedre kvalitet, likeverd og effektivitet i grunnopplæringen. Tilbakemeldingen til Norge er at vi har kommet langt i å utvikle et system, og at oppgaven framover blir å fullføre systemet og gjøre det sammenhengende.

Visuell modell av kvalitetsvurdering som system

Utdanningsdirektoratet har laget en utredning om kvalitetsvurdering som system og har utarbeidet en plan for videre arbeid. Vi har lagt vekt på sammenhengen mellom kvalitetsvurdering og kvalitetsutvikling i framstillingen av systemet. Underveis i arbeidet har vi hatt møter med organisasjonene og skoleeiere.

Kunnskapsgrunnlaget i utredningen inneholder både kvantitative og kvalitative data. Vi synliggjør at arbeidet med kvalitetsvurdering og utvikling er en kontinuerlig prosess, og hvordan ansvaret for oppfølging er fordelt på de ulike nivåene i utdanningssektoren.

En digital modell av systemet skal presenteres på udir.no i 2013. Modellen skal informere om krav og tilbud i arbeidet med kvalitetsvurdering skal være lett tilgjengelig for brukerne.

System for kvalitetsutvikling i fagopplæringen

Siden 2010 har Utdanningsdirektoratet arbeidet med et system for kvalitetsvurdering i fagopplæringen. Arbeidet har vært organisert som et prosjekt, hvor partene i arbeidslivet har vært representert både i styringsgruppe og referansegruppe. Systembeskrivelsen ble slutført ved utgangen av 2012, og vil bli sendt på høring våren 2013. En hovedutfordring har vært å gjøre en komplisert systembeskrivelse enkel og relevant slik at den kan brukes nasjonalt, fylkeskommunalt og lokalt.

Implementering av systemet skal pågå til 2015. Det har vært holdt en rekke møter med berørte parter, besøk i alle fylkene og informasjon på våre nettsider. Det er også satt i gang et større forskningsprosjekt som skal studere kvalitetsarbeidet i fagopplæringen. Forskningsprosjektet skal levere årlige rapporter fram til 2015. Et annet større arbeid er revidering og revitalisering av brukerundersøkelser for fagopplæringen. Ny revidert utgave av Lærlingundersøkelsen ble tilgjengelig høsten 2012, mens revidert utgave av Instruktørundersøkelsen skal være klar i 2013. En av utfordringene med implementeringen er å få tilstrekkelig oppmerksomhet i sektoren, slik at arbeidet fører til endring og kvalitetsbedring av fag- og yrkesopplæringen (se også s. 36).

BARNEHAGE

NASJONALT SYSTEM FOR Å FØLGE MED PÅ KVALITETEN I SEKTOREN

Høsten 2012 fremmet vi forslag til plan for utvikling av et nasjonalt system for å følge med på kvaliteten i barnehagesektoren.

I planen gjør vi rede for ulike elementer som systemet kan inneholde, både av kvalitative og kvantitative data. Videre drøftes formål, målgruppe og formidling. Nærmere konkretisering og drøfting av innretning og omfang av systemet vil bli foretatt når stortingsmeldingen om framtidens barnehager foreligger våren 2013.

Tilstandsrapport om kvaliteten i barnehagene

Utdanningsspeilet 2012 inneholder et eget kapittel om barnehageområdet, med tall og forskningsresultater som beskriver utviklingen i barnehagesektoren de siste årene. Dette kapitlet er også trykt i en egen publikasjon som er sendt ut til samtlige barnehager, kommuner og viktige samarbeidspartnere.

PRAKSISKRAV I BARNEHAGE FOR Å TA FAGPRØVE I BARNE- OG UNGDOMSARBEIDERFAGET

For å bidra til å sikre at realkompetanse vurderes likt i alle fylker, har vi vurdert praksiskravet for å ta fagprøve i barne- og ungdomsarbeiderfaget. Vår vurdering er at lære-plass i/praksis fra barnehage skal være tilstrekkelig for å gå opp til fagprøven i barne- og ungdomsarbeiderfaget.

Faste undersøkelser

Det er etablert gode rutiner for dialog med KD om de faste undersøkelsene. Utdanningsdirektoratet og KD er i jevnlig kontakt om innhold og resultater.

Foreldrebetalingundersøkelse. Statistisk sentralbyrås foreldrebetalingundersøkelse ble publisert våren 2012. Formålet med undersøkelsen er å kartlegge nivå og betalingsregler for foreldrebetaling i barnehager.

Kostnader i barnehagesektoren og beregning av nasjonale satser for tilskudd. Undersøkelsen er gjennomført av Telemarksforskning, og sluttrapport foreligger.

STATISTIKKGRUNNLAG OG INDIKATORUTVIKLING

Vi har startet kartlegging av eksisterende datagrunnlag, statistikk, indikatorer, annen informasjon, behov og ønsker, som grunnlag for mulige framtidige indikatorer på barnehageområdet.

Vi har vurdert og gjennomført endringer i årsmeldings-skjemaet og årsregnskapsskjemaet i BASIL. Vi har etablert en egen faggruppe for BASIL etter mal av faggruppen for Grunnskolen Informasjonssystem (GSI), med representanter for fylkesmannsembetene og SSB. På bakgrunn av overgangen til rammefinansiering og etter innspill fra faggruppen har vi gjennomført flere endringer i både årsmeldings- og årsregnskapsskjemaet.

Vi har besvart alle KDs bestillinger på statistikk i elektronisk form, både ved å gjennomføre egne beregninger og videreformidle bestillinger til SSB.

Vi har utredet omfang, brukere og kostnader ved en rapportmodul til BASIL. Arbeidet med å utvikle selve rapportmodulen ble sluttført ved utgangen av 2012. Modulen vil gi langt bedre tilgang til statistikk fra BASIL.

Kravene til revisorattestasjon i forbindelse med årsregnskap for ikke-kommunale barnehager oppfyller ikke de interne kravene som Utdanningsdirektoratet legger til grunn for at det skal utformes et rundskriv. Det var også stor tvil om vi har hjemmel til å pålegge barnehagene å innhente revisorattestasjon. Rundskrevet for revisorattestasjon (F-06-11) ble derfor omgjort til et alminnelig brev.

Høgskolen i Oslo og Akershus har laget en forskningsoversikt om de yngste barna i barnehagen - *Hva betyr livet i barnehagen for barn under tre år*. Oversikten inkluderer norsk, nordisk og internasjonal forskning innenfor temaet. Utdanningsdirektoratet er i gang med å utarbeide en plan om aktuelle tema for analyser i barnehagen.

GRUNNOPPLÆRING

FORSKNING OG EVALUERING

Alle forskningsrapporter publiseres på vår hjemmeside sammen med en oppsummering og kommentarer. Høsten 2012 ble det arrangert en stor forskningskonferanse hvor resultatene fra evalueringen av Kunnskapsløftet ble oppsummert. Det har vært stor interesse og mye oppmerksomhet rundt resultatene.

EVALUERINGEN AV KUNNSKAPSLØFTET 2007-2012

Utdanningsdirektoratet har i perioden 2007–2012 fulgt innføringen av Kunnskapsløftet (LK06) gjennom ti ulike forskningsprosjekter:

- PFI/UIO: Analyse av reformens forutsetninger
- NIFU: Forvaltningsnivåenes og institusjonenes rolle i reformimplementeringen
- Nordlandsforskning: Sammenheng mellom undervisning og læring
- Nordlandsforskning: Implementering av læreplanverket samisk
- NIFU: Struktur, gjennomføring og kompetanseoppnåelse
- NOVA: Sosiale forskjeller og læringsutbytte
- SINTEF: Kunnskapsløftet – et løft for fag og yrkesopplæringen?
- FAFO: Evaluering av prosjekt til fordypning i yrkesfag
- FAFO: Evaluering av kompetanseutviklingsstrategien 2005–2008
- NIFU/HIHM: Gjennomgang av spesialundervisningen

Sluttrapportene ble publisert på to presseseminarer og på en sluttkonferanse høsten 2012. I desember ble det også publisert fire synteserapporter på temaene fag- og yrkesopplæringen, elevenes læringsutbytte, implementering av læreplaner og reformimplementering som prosess.

HVA HAR VÆRT VELLYKKET?

Større oppmerksomhet på kognitive ferdigheter, læring og grunnleggende ferdigheter

Det er fortsatt er en bred tilslutning til reformens målsettinger, og mange mener at sentrale elementer i Kunnskapsløftet har bidratt til å heve kvaliteten i undervisningen (PFI/UIO). Det har vært krevende å jobbe lokalt med læreplanene, men dette har ført til en kompetanseheving på skolene. Det har også skjedd en markant dreining fra elevenes aktiviteter, til elevenes læring (Nordlandsforskning).

Oppslutning om grunnleggende ferdigheter har økt både i grunnskole og videregående skole (NIFU). Det er stor enighet om at dette var nødvendige og riktige prioriteringer i LK06. Det er fortsatt store variasjoner i hvordan grunnleggende ferdigheter blir forstått, og hvorvidt arbeidet med disse er et felles anliggende for skolen (Nordlandsforskning). Her er det stor forskjell mellom grunnskolen og videregående opplæring.

Større oppmerksomhet rundt vurdering

De største endringene ser vi på vurderingsfeltet. Lærerne har økt oppmerksomhet på vurdering, og vurderingspraksisen er bedret (NIFU). Lærerne setter i større grad tydelige mål for undervisningen og mener at innføringen av nye læreplaner har forbedret måten de vurderer elevene på.

Skoleeierne har tatt sterkere grep

Skolene oppfatter styringen av skolesektoren som klarere enn tidligere (NIFU). Kommunene ser ut til å ha tatt sterkere grep om opplæringsfeltet de siste årene, og de har blitt mer bevisste på sitt ansvar som skoleeiere. Skoleeierne opplever at muligheten til å treffe selvstendige beslutninger har blitt mindre i reformperioden.

Tiltak som bedrer samarbeid mellom skole og arbeidsliv

Erfaringene fra faget prosjekt til fordypning er positive, og for yrkesfagene anbefales et bedre samarbeid mellom skole og arbeidsliv (FAFO). Rapportene tyder på at relevant yrkespraksis tidlig i opplæringen kan være et langt mer effektivt tiltak mot frafall enn brede innganger til fagene på Vg1.

HVA KUNNE HA VÆRT GJORT ANNERLEDES?

Mangel på helhetlig strategi for implementering – mangel på støtte

Helhetlig strategi for implementeringen manglet i 2006 (PFI/UIO). Læreplanene ga rom for lokale prioriteringer og tilpasset opplæring, og forutsatte lokalt læreplanarbeid. Skoleeiere fikk begrenset informasjon fra nasjonalt nivå om lokalt læreplan- og vurderingsarbeid. Gjennom hele reformperioden har man på nasjonalt hold arbeidet for å utvikle elementer og systemer i reformen, blant annet veiledninger til læreplanene. Disse viser seg å være lite kjent og lite brukt. Det kan tyde på at læremidlene dekket skolenes behov for veiledning og støtte. Mye tyder på at vi undervurderte behovet for støtte tidlig i reformen, og at dette burde ha vært på plass.

Det samiske læreplanverket (LK06-S) kom senere og har fått kortere tid til å virke. Skolene har fått varierende oppfølging og støtte fra skoleeier og staten og har hatt problemer med å innføre sentrale elementer i reformen (Nordlandsforskning).

Kompetanse i skolene og sosial utjevning

Evalueringen viser at staten undervurderte kompetansebehovet da reformen ble satt i verk (FAFO). Kompetanseutviklingsmidlene fulgte en desentralisert strategi der skoleeier fikk ansvar. Mye ansvar ble overlatt til skolene uten at det ble tilført kompetanseutvikling. Mangel på læremidler og kvalifiserte lærere har gjort det vanskelig å gjennomføre Kunnskapsløftet for elevene som følger det samiske læreplanverket (Nordlandsforskning).

De små endringene under Kunnskapsløftet peker i retning av økende sosial ulikhet. Dette kan skyldes at virkemidlene ikke var spesielt innrettet mot utjevning (NOVA). Trolig er det andre og mer målrettede tiltak som må til, men heller ikke her finnes det enkle løsninger som gir raske endringer.

NKVS

Skoleeierne er positive til at de har fått større tilgang til resultater og data for styring av skolene (NIFU). Samtidig er forankring på skolenivå, og involvering av skolene i kvalitetsvurderingsarbeidet, utfordrende. Systemet er ikke godt nok implementert i alle skoler, og skoleeierne har behov for økt kompetanse og kapasitet for analyse og sammenstilling av resultater og indikatorer.

En mer fleksibel fagopplæring

Hovedmodellen i fag- og yrkesopplæring, to år i skole og to år i lære, skaper et skarpt skille mellom skole og arbeidsliv. Især for mange gutter blir overgangen fra skole til lære en stor barriere, og er noe av årsaken til at mange faller fra mellom andre og tredje år. Antallet elever som velger påbygg til studiekompetanse i stedet for fortsatt yrkesutdanning, har økt, og det er en foruroligende stor andel av disse som stryker i ett eller flere fag. Helse- og oppvekstfagene og bygg- og anleggsgfagene har strukturelle utfordringer. Strukturendringene i helse- og oppvekstfagene har ført til betydelig reduksjon av elever med denne yrkeskompetansen. Opplæringsmodellen kan føre til sviktende motivasjon hos elevene og svakt fagarbeid hos fagarbeiderne i enkelte bransjer. Disse bransjene uttrykker behov for mer fleksible og målrettede løp mot en yrkesfaglig kompetanse. Andre bransjer mener at det ikke er behov for endringer.

Tiltak for å forhindre feilvalg og frafall

Det er ulike oppfatninger om hvor nyttig faget utdanningsvalg er, og svært mange elever er tilbakeholdne i om faget har hatt noen betydning for dem (NIFU). Det er de svakest presterende som melder at de har hatt utbytte av faget. Det kan bety at faget har tilført noe annet enn de mer teoritunge fagene. Rapportene foreslår kompetanseheving av lærere, at elevene får vite hensikten med faget, og at faget i større grad må møte elevenes behov.

Kartlegging av elevers læring og utvikling

Utdanningsdirektoratet har kartlagt de kommunale/ fylkeskommunale systemene for dokumentasjon og oppfølging av elevers læring og utvikling. I tillegg har vi kartlagt systemer for overføring av dokumentasjon om barn/elever i overgangen fra barnehage til skole og mellom skoler.

Nye indikatorer for fag- og yrkesopplæringen til Skoleporten

Vi arbeider med nye indikatorer for fag- og yrkesopplæringen til Skoleporten. Et sett med indikatorer/statistikk tar for seg sysselsetting etter endt fagbrev. Vi venter på data fra SSB.

Delrapport i forskningsprogrammet for fag- og yrkesopplæringen

Den første delrapporten i forskningsprogrammet for fag- og yrkesopplæringen ble levert høsten 2012. Rapporten inneholder litteraturgjennomgang, kunnskapsgrunnlag og perspektiver for den videre studien innen

- læringsmiljø, gjennomføring og frafall
- innhold og vurdering
- kvalitetsarbeid, kvalitetsstyring og kvalitetsvurdering
- fag- og yrkesopplæring som inngangsport til arbeidslivet

Lærlingundersøkelsen blir obligatorisk

Utdanningsdirektoratet har videreutviklet Lærlingundersøkelsen og foreslått endring i forskrift til opplæringsloven slik at undersøkelsen skal bli obligatorisk fra høsten 2013. Forslaget sendes på høring våren 2013.

Verktøy for vurdering av kvaliteten på opplæring i bedrift

Vi utvikler verktøy for å vurdere kvaliteten på opplæringen i bedrift. Lærlingundersøkelsen er omarbeidet, og ny

versjon tas i bruk høsten 2012. Andre mulige verktøy er fortsatt til vurdering.

Leksehjelp – ikke sosialt utjevnende

Den første delrapporten i evalueringen av leksehjelp på 1. til 4. trinn ble publisert våren 2012. Rapporten viser at lovarbeidet og implementeringen av tiltaket var preget av hastverk, og at leksehjelpen ikke virker sosialt utjevnende så lenge tiltaket ikke tilpasses den enkelte elev. Slutt-rapporten, som publiseres i juni 2013, vil blant annet analysere effekten av leksehjelp på læringsutbyttet og foreldrenes oppfatning av leksehjelpen.

Travle, men entusiastiske skoleledere

Det er gjennomført en kartlegging av skolelederes arbeidsbetingelser og tid til ledelse. I kartleggingen (NIFU og NTNU Samfunnsforskning) sammenlignes arbeidsbetingelsene til skoleledere og sykehjemsledere. Skolelederne opplever egen arbeidshverdag som svært hektisk. Til tross for høyt arbeidspress rapporterer skoleledere om arbeidsglede og entusiasme over jobben sin. Men skolelederne ønsker mer tid til pedagogisk ledelse, og mener at god dialog mellom skoleeier og skoleleder gir mindre rapportering.

Vellykket utprøving av hospitering

Høsten 2011 igangsatte vi utprøving av hospiteringsordninger i fag- og yrkesopplæringen i seks fylkeskommuner. Fafo skal evaluere utprøvingen, og slutt-rapporten forelå i januar 2013.

Evalueringen viser at nesten alle som deltok, er positive til hospitering, og at 95 prosent av lærerne ville anbefale andre lærere å gjøre det samme. 86 prosent oppga dessuten at de hadde godt eller vært godt faglig utbytte av hospiteringen.

Økt kompetanse med Språkløftet

Evalueringen av *Språkløftet* og *Utviklingsprosjektet* i skoler med mer enn 25 prosent minoritetsspråklige elever, er gjennomført av Telemarksforskning Notodden. Evalueringen er avsluttet, og sluttrapporten ble publisert våren 2012.

Prosjektene har skapt mye oppmerksomhet rundt språk og språkopplæring. De har også bidratt til både økt bevissthet og økt kompetanse. Gjennom prosjektene er det utviklet nye modeller, både samarbeidsmodeller på kommunalt nivå og didaktiske modeller. Mange resultatmål er nådd, men det er variasjoner mellom prosjektkommunene og mellom skoler og barnehager.

Evaluering av Helhetlig skoledag

Evalueringen er gjennomført av Rambøll, og sluttrapport foreligger (se også s. 22).

Evaluering av forsøk med fremmedspråk

Evalueringen av forsøk med fremmedspråk som felles fag på 6. og 7. trinn i perioden 2010–2012 er gjennomført av SINTEF, og sluttrapport foreligger (se også s. 29).

Samisk fjernundervisning – behov for samordning og mer enhetlig tilbud

Nordlandsforskning og Norut Alta har kartlagt hvordan fjernundervisning i samisk fungerer. Rapporten ble publisert høsten 2012. Den viser at fjernundervisningstilbudene er ulike. Noen får undervisning kun via skjerm, mens andre får språksamlinger eller hospitering i klasser i tillegg. Tilleggstilbudene varierer betydelig i omfang. Hospitering i ordinær klasse fungerer best for de elevene som behersker samisk best. Språksamlinger kan fungere bra for alle, under forutsetning av at språklæringen har størst vekt. Problemer med teknologien påvirker kvaliteten på undervisningen, særlig for de yngste elevene. Det ble også avdekket behov for kontinuerlig kompetanseheving blant lærerne, ulik prising av tilbudene og ulike finansielle rammevilkår for tilbyderne.

Forskning på individuell vurdering i skolen

Høsten 2011 startet NTNU et nytt forskningsprosjekt om hvordan individuell vurdering foregår i grunnskolen og i videregående skole. Prosjektet varer til høsten 2014. Formålet er å undersøke hvordan vurdering stimulerer til læring, og hva som kjennetegner klasseromspraksis når vurdering brukes som redskap for læring.

Forskning på læremidler

InterMedia skal se spesielt på bruken av læremidler i samfunnsfag, engelsk, matematikk og naturfag på 4. og 5. trinn, 7. og 8. trinn, 10. trinn og Vg1. Prosjektet skal gå fram til våren 2016.

Evaluering av forsøk med Internett på eksamen

Våren 2012 gjennomførte Utdanningsdirektoratet forsøk med Internett til eksamen i reiseliv og språk og internasjonal engelsk på studieforberedende utdanningsprogram. Evalueringen, som er gjennomført av Rambøll, viser at tilgang til Internett ikke synes å ha påvirket elevenes muligheter til å få vist sin kompetanse, verken i positiv eller negativ retning. Elever som har fått god opplæring i kildekritikk, mener tilgang til Internett gir bedre muligheter til å vise hva de kan enn eksamen uten nettilgang. Forsøket utvides i 2013 til også å omfatte rettslære og medie- og informasjonskunnskap.

Årlig rapportering om opplæringstilbudet til unge asylsøkere og barn av asylsøkere

Det rapporteres årlig inn data om opplæringstilbudet til unge asylsøkere og barn av asylsøkere i GSI. Vi kartla opplæringstilbudet til denne elevgruppen i 2011, og vurderer framtidig kunnskapsbehov i 2013.

Kommunale/fylkeskommunale systemer for dokumentasjon og oppfølging

Utdanningsdirektoratet har kartlagt de kommunale/fylkeskommunale systemene for dokumentasjon og oppfølging av elevers læring og utvikling, og systemer for overføring av dokumentasjon om barn/elever i overgangen fra barnehage til skole og mellom skoler.

Tilpasning av fellesfagene til yrkesfag

NIFU har kartlagt i hvilken grad fellesfagene blir tilpasset de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Det er stor variasjon blant skoleeiere og skoler i hvilken grad de følger opp forskriftsendringen om tilpasningen av fellesfagene. Der skoleeier har tiltak i skolene, har disse i noen grad tilpasset opplæringen i fellesfagene til utdanningsprogrammet.

Vurdering av lærlingordningen

NIFU har kartlagt virksomhetenes hindringer for å ta imot lærlinger. En hovedutfordring er at fagene og lærlingordningen står ulikt sterkt i arbeidslivet, et forhold som ikke har endret seg veldig mye siden *Reform 94*. Et videre arbeid for å systematisere, kvantifisere og kvalifisere data om bedriftenes etterspørsel etter og inntak av lærlinger, ut fra bransje, geografi og størrelse, vil være viktig for forståelsen av kvaliteten i lærlingordningen. Vi vil legge dette til grunn for utviklingen av et nasjonalt kvalitetsvurderingssystem for fag- og yrkesopplæringen.

Analyse av ressursbruk og læringsresultater i grunnpoplæringen

Senter for økonomisk forskning (SØF) har levert slutt-rapport for prosjektet Analyse av ressursbruk og læringsresultater i grunnpoplæringen. Analysen tar utgangspunkt i at befolkningssammensetningen i kommunene påvirker kommunenes valg av styringssystem for skolene. Sammensetningen påvirker kommunenes bruk av ressurser til skoledrift og lærer- og rektoratferd som igjen påvirker elevprestasjonene. Selv om befolkningssammensetningen spiller en rolle for skolerultatene, tyder utdypende analyser på at kjennetegn ved elevene forklarer mye mer av forskjellen i resultater enn kjennetegn ved kommunen eleven bor i.

SØF finner videre at kommuner med høy andel offentlig ansatte har flere enkeltvedtak om spesialundervisning, sammenlignet med kommuner med en lavere andel offentlige ansatte. Andelen offentlig ansatte ser ut til å påvirke de kommunale beslutningstakerne.

Rapporten Prestasjonsutvikling fra ungdomsskolen til første året i videregående opplæring er NIFUs tredje delrapport fra prosjektet Ressurser og resultater i grunnpoplæringen og inneholder en landsdekkende analyse av prestasjonsutviklingen fra grunnskolen til Vg1. Det er en elevs utvikling relatert til andre elever som måles. NIFU presiserer at de ikke studerer endring i elevens faktiske kunnskapsmengde.

Analysen viser at skolene i Norge bidrar nokså likt til elevenes prestasjonsutvikling. Forskjellene mellom skolenes bidrag forklarer 10 og 17 prosent av variasjonen. Sett i et internasjonalt perspektiv spiller det derfor liten rolle hvilken skole du går på i Norge.

Analyse av Elevundersøkelsen 2012

I årets analyse av Elevundersøkelsen studerer NTNU Samfunnsforskning blant annet læringsmiljøet i skoler med høy andel minoritetsspråklige elever. Det er gjennomført kvalitative dybdestudier (intervju med rektorer, lærere, foreldre og elever) ved to skoler i Oslo, i tillegg til et supplerende besøk ved en tredje skole med en høy andel minoritetsspråklige elever et annet sted i landet.

Forskerne finner at skoler med høy andel minoritetsspråklige skårer positivt, til dels svært positivt, på de aller fleste læringsmiljøvariabler. Eneste unntak er resultatene for mobbing på skolen, som bare gjelder for elever i Oslo. Selv om Oslo-elevenes selvrapporterte karakterer i Elevundersøkelsen viser betydelige forskjeller i karakternivå mellom skoler med høy og lav andel minoritetsspråklige elever, er det interessant at skoler med høy andel minoritetsspråklige likevel skårer høyt på læringsmiljøvariabler.

Rammeavtalen om felles spørreundersøkelser

I 2012 er det gjennomført to spørreundersøkelser med følgende tema:

Våren 2012:

1. Fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogram
2. Spesialundervisning og planlagt grunnkompetanse i videregående opplæring
3. Svømmekampanjen 2011
4. Vurdering for læring
5. Læringsituasjonen
6. Forsøket med Praksisbrev
7. Informasjon om regelverk som er relevant for skole og opplæring
8. Nasjonale sentre – kjennskap og brukertilfredshet
9. Nabospråkforståelse
10. Forebygging av alvorlige skolehendelser

Høsten 2012:

1. Sektorens oppfatning av bestillings- og rapporteringsportalen til brukerundersøkelsene
2. Leksehjelp
3. Innføringstilbud, særskilt språkopplæring for minoritetsspråklige
4. Læreplanene som styringsdokumenter
5. Bedre læringsmiljø (utsettes)
6. Oppfølging av rettigheter, lov og regelverk
7. Etter- og videreutdanning

Det er i 2012 inngått ny rammeavtale for gjennomføring av spørreundersøkelser i utdanningssektoren i perioden 2013–2015.

Utdanningsspeilet

Utdanningsspeilet presenterer årlig statistikk, forskningsresultater og analyser. Publikasjonen inneholder fakta om grunnopplæringen, ressurser, læringsresultater, læringsmiljøet, gjennomføring i videregående opplæring og kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringen. I årets utgave av Utdanningsspeilet er det for første gang også med et eget kapittel om barnehager.

De viktigste kildene for Utdanningsspeilet er statistikk fra Grunnskolens Informasjonssystem (GSI), Videregående opplæring (VIGO) og Kommune-Stat-Rapportering (KOSTRA), resultater fra analyse av *Elevundersøkelsen* og nasjonale prøver, internasjonale undersøkelser og en rekke aktuelle forskningsrapporter. Hvert år bestiller Utdanningsdirektoratet egne analyser av ressursbruken og av elevenes karakterer.

Utdanningsspeilet 2012 ble publisert i juni 2012 og distribuert til hele utdanningssektoren. Publikasjonen er også oversatt til engelsk; *The Education Mirror 2012*.

Andre rapporter

Igangsetting av tiltak 25 i strategiplanen *Skapende læring* skulle ses i sammenheng med rapporten som Anne Bamford skrev på vegne av Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen. Bamfords rapport ble først publisert sommeren 2012. Tiltaket er derfor utsatt, men vil vurderes i samråd med Kunnskapsdepartementet og med Kunst- og kultursenteret.

Rapporten fra Rambøll: *Undersøkelse av kommuner som barnehagemyndighet* er publisert på udir.no. Rapporten fra Senter for økonomisk forskning: *Tilskudd til ikke-kommunale barnehager: Kommunenes praktisering av forskrift om likeverdig behandling av kommunale og ikke-kommunale barnehager* er publisert på udir.no (se også s. 59).

VURDERING, PRØVER OG EKSAMEN

Eksamen – vellykket med elektronisk levering

Våren 2012 ble det gjennomført 76 000 sentralt gitte skriftlige eksamener i grunnskolen, 1 500 i grunnskoleopplæring for voksne og 173 000 for elever og privatister i videregående opplæring. Det ble gjennomført eksamen i om lag 350 ulike eksamenskoder.

Vi trykker og sender ut alle eksamensoppgaver på papir til skolene, men elektronisk levering av besvarelsene i prøvegjennomføringssystem (PGS) er nå det vanligste. Unntatt er eksamen i matematikk og realfag som har en todelt eksamen, hvor en del gjennomføres på papir og uten tilgang til hjelpemidler. I tillegg er det fortsatt en del privatistkontorer som gjennomfører papirbasert eksamen.

Den totale andelen eksamensbesvarelser som ble levert i PGS, var 62 prosent våren 2012, og i flere av eksamen-

ene er andelen godt over 90 prosent. PGS har bidratt til en vesentlig sikkerhetsforbedring og effektivisering i gjennomføringen av eksamen, ikke minst når det gjelder sensuren. Der vi tidligere måtte sende alle eksamensbesvarelser per post, er nå eksamensbesvarelsene som er levert i PGS, tilgjengelig for sensorene dagen etter at eksamen er gjennomført.

Forsøk med tilgang på Internett ved eksamen

Våren 2012 gjennomførte Utdanningsdirektoratet et avgrenset forsøk med eksamen med tilgang til Internett. Evalueringen til Rambøll konkluderer med at forsøket har vært vellykket. Sluttrapport kom høsten 2012. Forsøket gir viktige erfaringer og interessante funn, og vi vil videreføre det våren 2013. Særlig mener vi at det er tre funn som er interessante å følge videre:

- Elevenes opplevde nytte av å ha tilgang til Internett, uavhengig av deres faglig nivå.
- Hvordan elevene bruker Internett som hjelpemiddel under eksamen.
- Holdninger hos lærere, elever og sensorer til en slik eksamensordning.

Ordningen med privatisteksamen

Direktoratet foreslår at det opprinnelige formålet med privatistordningen skal ivaretas. Muligheten til å få dokumentert sin kompetanse i fag ved å ta en privatisteksamen skal gjelde både de som tidligere ikke har fått et fullverdig vitnemål, de som har strøket, de som ønsker ytterligere dokumentasjon på kompetanse i fag, og de som vil forbedre et resultat. Formålet med endringene er å få en god privatistordning som samtidig ikke uthuler formålet med den ordinære opplæringen. Det er nødvendig å få bedre forvaltningsmessige rammer og å redusere omfanget av privatister som enten er i eller har vært i ordinær opplæring i et fag. Forslagene innebærer blant annet at forbedringsprivatister ikke kan føre forbedrede karakterer på et førstegangsvitnemål, at forbedringsprivatister må beholde siste eksamens-karakter på vitnemålet, og at privatistgebyrene økes for å begrense frafallet til eksamen og for bedre å dekke fylkeskommunenes kostnader til gjennomføring av privatisteksamen.

Kartleggingsprøver gjennomført etter planen

Våren 2012 ble det gjennomført kartleggingsprøver i engelsk, leseferdighet, tallforståelse og regneferdighet på 1.– 3. trinn.

Kartleggingsprøven i engelsk for 3. trinn er frivillig, og skolene må bestille prøvene og materialet. Det var 1 890 skoler som til sammen bestilte 49 500 prøver. Tilbakemelding fra skolene indikerer at prøven er god, og at den oppleves som relevant, selv om den ligger på et trinn som ikke har egne kompetansemål.

Gjennomføringen av den obligatoriske prøven i tallforståelse og regneferdighet på 2. trinn og de to frivillige prøvene i tallforståelse og regneferdighet på 1. og 3. trinn forløp uten problemer. Det var 1 985 skoler som bestilte til sammen 54 500 prøver på 1. trinn, mens 2 055 skoler bestilte 55 300 prøver på 3. trinn. Det betyr at nesten alle skoler bestiller de frivillige prøvene.

Gjennomføring av de obligatoriske prøvene i leseferdighet på 1.–3. trinn ble også gjennomført uten problemer. Fordi dette er prøver som ikke gir styringsinformasjon, blir resultatene heller ikke rapportert. Fagmiljøene samler imidlertid inn informasjon for å gjøre sine analyser.

Høsten 2012 gjennomførte alle elever på Vg1 obligatoriske kartleggingsprøver i lesing og regning. Mange elever på vg1 gjennomførte også den frivillige kartleggingsprøven i engelsk. Gjennomføringen forløp uten problemer.

Den obligatoriske kartleggingsprøven i regning er elektronisk og ble gjennomført av ca. 64 000 elever. Den obligatoriske kartleggingsprøven i lesing er papirbasert, og det er ikke krav til rapportering. Alle skoler med Vg1 får tilsendt leseprøvene og informasjon om gjennomføringen. Den frivillige kartleggingsprøven i engelsk er elektronisk og ble gjennomført av om lag 35 000 elever.

Ny kartleggingsprøve i digitale ferdigheter for 4. trinn skal gjennomføres for første gang våren 2013. Prøveperioden er fra og med 1. mars til og med 30. april. Prøven er elektronisk, og elevene avlegger prøven i Prøvegjennomføringssystemet (PGS). Vi har oversendt en egen statusrapport om kartleggingsprøver til Kunnskapsdepartementet, der den nye kartleggingsprøven i digitale ferdigheter for 4. trinn behandles spesielt.

Nasjonale prøver

Høsten 2012 gjennomførte 180 000 elever nasjonale prøver i lesing og regning på 5., 8. og 9. trinn, og 120 000 elever nasjonale prøver i engelsk på 5. og 8. trinn.

Årets nasjonale prøver ble gjennomført uten problemer. Tilbakemeldingene viser at det nye veiledningsmateriellet er brukervennlig og godt.

I år ble nasjonale prøver i lesing på samisk (nordsamisk) gjennomført for første gang. Prøven er papirbasert som de andre leseprøvene, og ble distribuert til elever med nordsamisk som førstespråk.

Foreløpig tilbakemelding på undersøkelsene som har fulgt gjennomføringen av nasjonale prøver 2012, vil foreligge i 2013.

Evaluering av nasjonale prøver som system gjennomføres av NIFU. Evalueringen startet opp i mars 2012 og avsluttes i mars 2013.

Andre prøver

Vi viser også til statusrapportering om prøveområdet høsten 2012.

Den første karakterstøttende prøven i naturfag ble gjennomført som utvalgsprøve blant elever på 10. trinn våren 2012, og analysene av resultatene utgjør grunnlaget for veiledninger og nivåbeskrivelser. Resultatene ble offentliggjort på udir.no i oktober 2012. Vi har laget statusrapport, der karakterstøttende prøver i naturfag behandles spesielt.

Prøve i skrijving som grunnleggende ferdighet ble gjennomført av et representativt utvalg elever på 5. og 8. trinn høsten 2012. Skrivesenteret gjennomførte samlinger hvor eksperter vurderte elevtekstene, og denne vurderingen utgjør grunnlaget for veiledninger og nivåbeskrivelser. Statusrapport foreligger.

Vinteren 2012–2013 blir det gjennomført piloteringer og utvalgsprøve for den første karakterstøttende prøven i samfunnsfag. Statusrapport foreligger.

Måling av utvikling i regning og engelsk over tid i nasjonale prøver

Modell for måling av utvikling i engelsk og regning over tid ble utprøvd høsten 2012. For nasjonal prøve i engelsk skal årets resultater på hovedprøve og ankerprøve analyseres våren 2013, før fast skala settes. For nasjonal prøve i regning skal det plukkes ut gode og robuste oppgaver som skal brukes i en ankerprøve høsten 2013. Statusrapport foreligger.

Måling av trend i lesing

Vi har utviklet en modell for måling av trend i lesing. Gjennomføring av elektroniske leseprøver er en forutsetning for dette, og vi arbeider med å lage en funksjonell plattform. Vi planlegger pilotering av nye oppgaver i ny elektronisk plattform høsten 2013 og 2014. Statusrapport foreligger.

Kvalitetssikring av standpunktvurdering

Utdanningsdirektoratet gjennomførte i 2012 flere tiltak for å kvalitetssikre standpunktvurdering. I *Vurdering for læring* deltok alle fylker i 2012 med et utvalg videregående skoler og lærebedrifter. I tillegg deltok om lag 60 kommunale skoleeiere med flere skoler med ungdomstrinn. Forholdet mellom underveis- og sluttvurdering har vært tema, i tillegg til kompetanseheving på *Vurdering for læring* og regelverket om individuell vurdering.

I forbindelse med revisjon av læreplanene i norsk, engelsk, matematikk, samfunnsfag og naturfag, er det utarbeidet veiledende kjennetegn på måloppnåelse på 10. trinn. Etter planen skal disse publiseres i forbindelse med at læreplanene er på høring vinteren 2012/2013.

I samarbeid med Naturfagsenteret har vi utviklet en karakterstøttende prøve i naturfag på 10. trinn. Prøven er frivillig og kan brukes som en støtte i lærerens vurderingsarbeid for å få en mer rettferdig standpunktvurdering. En karakterstøttende prøve i samfunnsfag på 10. trinn er under utvikling.

Både i grunnskolen og videregående opplæring fungerer sentralt gitt eksamen som en nasjonal standardsetting. Eksamenen bidrar til bedre samsvar i standpunktvurderingen i fagene, sammenlignet med fagene som ikke har eksamen. Vi tilbyr hvert år skolering av sensorene, noe som fører til verdifull skolering av skolene. Vi utarbeider

også veiledninger til eksamen i alle fag med sentralt gitt skriftlig eksamen.

For å kvalitetssikre lokalt gitt eksamen gjennomførte fylkesmennene i 2010 en kartlegging av lokale retningslinjer. Vi fulgte opp med forslag om å forskriftsfeste at skoleeier har ansvar for å utarbeide retningslinjer for disse eksamenene. Vi vil vurdere ytterligere tiltak for å redusere det lokale handlingsrommet, og sikre mer enhetlig praksis til lokal muntlig eksamen. Forslag til endringer i regelverket er sendt på offentlig høring i januar 2013.

NORSK DELTAKELSE I INTERNASJONALE STUDIER

Utdanningsdirektoratet har ansvaret for norsk deltakelse i en rekke komparative undersøkelser i regi av OECD og IEA.

Norge deltar aktivt, og Utdanningsdirektoratet leder flere av de internasjonale styringsgruppene. I tillegg deltar de norske forskerne i utformingen av oppgavene og spørreskjemaene til studiene, og i arbeidet med de internasjonale rapportene. Norge bidrar også til den videre utviklingen av studiene.

De fleste studiene finansieres ved forskningsstøtte til universiteter. I tillegg til de nasjonale rapportene fra studiene og vitenskapelige artikler, er flere doktoroppgaver knyttet til videre analyser av data fra de internasjonale studiene. Det kreves svært høy deltakelsesprosent for at de norske dataene skal godtas og komme med i den internasjonale databasen og i de internasjonale analyserapportene.

TIMSS OG PIRLS

Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS) og Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS) er studier i regi av IEA. TIMSS og PIRLS er trendstudier som gjennomføres henholdsvis hvert fjerde og hvert femte år. TIMSS og PIRLS ble for første gang gjennomført samtidig i 2011. Disse studiene gir resultater for 4. og 5. trinn for elever som har gått hele sin skolegang etter læreplanen for Kunnskapsløftet (LK06). Dette er trendstudier som kan si oss noe om endringer i elevenes skolerestultater på viktige områder før og etter Kunnskapsløftet.

Om norsk deltakelse i TIMSS og PIRLS

TIMSS handler om elevenes kompetanse i matematikk og naturfag, og PIRLS om elevenes leseferdigheter. I Norge er det ILS og Lesesenteret som har ansvaret for gjennomføringene.

TIMSS gjennomføres hvert fjerde år på 4. og 8. trinn og PIRLS hvert femte år på 4. trinn. I 2011 var det sammenfall i tidspunktet for deltakelse i de to studiene. Norge

valgte å undersøke de samme elevene i TIMSS og i PIRLS på både 4. og 5. trinn. Bakgrunnen for å delta også på 5. trinn er at vi har skolestart for seksåringer, noe som innebærer at de norske elevene er ett år yngre enn elevene i de fleste av de andre deltakerlandene. Dette gjør sammenligninger med Danmark, Sverige og Finland mer relevant, fordi de har skolestart for syvåringer, og elevenes alder betyr mye for deres modenhet og kompetanseoppnåelse. På ungdomstrinnet deltok vi bare på 8. trinn i TIMSS.

Resultater i TIMSS og PIRLS

Resultatene for TIMSS og PIRLS 2011 ble publisert i desember 2012 i internasjonale og norske rapporter. Resultatene viser at norske elever har bedre resultater i lesing, matematikk og naturfag sammenlignet med tidligere resultater i disse internasjonale undersøkelsene. Ingen andre land i TIMSS-studien kan vise til så sterk framgang i matematikk som norske 4.-klassinger.

I PIRLS 2006 hadde Norge relativt svake leseresultater. Vi lå under det internasjonale gjennomsnittet på 4. trinn, og hadde svakere resultater enn alle de andre nordiske landene, også når vi sammenlignet med våre elever på 5. trinn.

I TIMSS 2007 lå Norge også under det internasjonale gjennomsnittet i matematikk og naturfag på 4. og 8. trinn. Mer omfattende analyser av de norske resultatene fra 2011 sett i lys av andre lands resultater, og hvordan de kan forklares, vil foreligge i 2013.

PISA

PISA ble gjennomført våren 2012. Prioritert fag var matematikk. Det betyr at elevene har fått omfattende matematikkprøver, som kan gi oss en robust trendmåling fra 2003 til 2012. Leseprøvene og naturfagsprøvene var noe mindre omfattende. Lesing ble prioritert i 2009, og naturfag vil være prioritert for PISA 2015. Prøvene i PISA ble i 2012 gjennomført med en papirbasert del og en elektronisk del.

Norge deltar i PISA 2015, og arbeidet med studien er godt i gang. Det blir hovedvekt på naturfag, og for første gang vil PISA i sin helhet bli gjennomført elektronisk, både når det gjelder prøvene og spørreskjemaene.

Høy deltakelse

I overkant av 4 700 15-åringer deltok i PISA 2012. Så godt som alle elevene gikk på 10. trinn. Tidligere deltok også en liten gruppe elever fra første år i videregående, men dette ble endret etter at vi fikk skolestart for seksåringer. 85 prosent deltakelse i PISA 2012 er en høy svarprosent. Det er ILS som gjennomfører PISA i Norge.

TALIS

Undersøkelse blant lærere og skoleledere

Teaching and Learning International Survey (TALIS) er

OECDs internasjonale studie av undervisning og læring. Spørreskjema besvares av lærere og skoleledere. Undersøkelsen skal gi innsikt i viktige aspekter som kjenne-tegner læringsmiljø og læreres arbeidsforhold i 33 deltakerland. Nifu gjennomfører TALIS 2013 i Norge.

Omfatter nivåer i grunnsopplæringen i 2013

Første runde av TALIS i 2008 omfattet bare skoler på ungdomstrinnet. I 2013 er undersøkelsen utvidet og vil dekke alle nivåene i grunnsopplæringen. 550 skoler fordelt på barnetrinn, ungdomstrinn og videregående er trukket ut til å være med i undersøkelsen. Alle skoler som skal delta, ble i 2012 invitert til konferanser om gjennomføring av TALIS og om utvikling av lærerprofesjonen og god skoleledelse.

ICILS

Utprøving av instrumentene i 2012

International Computer and Information Literacy Study (ICILS) blir utført av ILS og IKT-senteret. ICILS undersøker elevenes kompetanse i bruk av informasjonsteknologi. Utprøvingen av instrumentene for studien fant sted våren 2012.

ICILS omfatter elever på 8. trinn i den internasjonale studien. Det er nå besluttet at Norge kan delta på 9. trinn, fordi vi har skolestart for seksåringer, og de norske elevene på 9. trinn er like gamle som elevene i de fleste av de andre landene på 8. trinn som deltar i studien.

ILS gjennomførte en test-studie våren 2012, som er rapportert til IEA og i statusrapport til Utdanningsdirektoratet. Hovedstudien gjennomføres i 2013, og internasjonal rapport vil foreligge i 2014. Utvalget i studien er normalt på 8. trinn, men Norge har vi fått endret utvalget til 9. trinn.

STATISTIKKGRUNNLAG OG INDIKATORUTVIKLING

Utdanningsdirektoratet leder arbeidet med statistikk og indikatorer i Ny GIV. Vi har videreutviklet indikatorsettet som skal følge målene i prosjektet, og ved utgangen av året ble endringene implementert i Skoleporten. Vi har videreført indikatorrapporten Gjennomføringsbarometeret, som på fylkesnivå rapporterer på indikatorsettet og målene som er satt i Ny GIV. I tillegg sluttførte vi arbeidet med å heve fylkeskommunenes kompetanse på de nye indikatorene.

Vi har videreutviklet og publisert statistikk om søking og inntak til videregående opplæring. Søkerstatistikken ble publisert i mars og inntaksstatistikken i juli. Statistikk som viser fordelingen av elever på de ulike utdanningsprogrammene og fagene i videregående opplæring per 1. oktober 2011, ble publisert i Skoleporten våren 2012.

Karakterer for grunnskolen ble publisert i Skoleporten august 2012, mens karakterer for videregående opplæring ble publisert i september 2012.

Økonomi- og personelltall fra KOSTRA ble publisert i Skoleporten høsten 2012.

Oppfølgingstjenesten – føringer gitt av Ny GIV

Statistikk og indikatorer for oppfølgingstjenesten er videreutviklet i samarbeid med prosjektet Ny GIV. Statistikk og indikatorer er publisert i forbindelse med datainnsamlingene i februar og juni 2012. Statistikk og indikatorer på grunnlag av datainnsamlingen i november ble publisert i desember. I tillegg er det bestilt data til nye indikatorer fra SSB.

Vi har økt antallet datainnsamlinger per år, blant annet for å imøtekomme Ny GIVs ønske om aktuell informasjon om status for ungdommene i Oppfølgingstjenesten (OT). Vi har bedret kvaliteten på dataene vi får fra OT, ved å revidere kodeverket og gi fylkeskommunene opplæring i bruk.

Fag- og yrkesopplæringen

Utdanningsdirektoratet har videreutviklet statistikk og indikatorer innenfor fag- og yrkesopplæringen, herunder formidling av lærlinger. Den tidligere formidlingsstatistikken er endret til å være en statistikk over søkere til lære plass og godkjente kontrakter. Vi har også begynt arbeidet med å lage ny statistikk og nye indikatorer for fag- og yrkesopplæring. Dette skal brukes som grunnlag for kvalitetsvurderingssystemet.

Opplæringstilbud og resultater for minoritets- språklige elever og lærlinger, barn av asylsøkere og unge asylsøkere

I Grunnskolens Informasjonssystem (GSI) rapporteres årlig hvor mange som får særskilt norskopplæring, følger læreplanen i grunnleggende norsk, får morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring. Det rapporteres også hvor mange asylelever som får særskilt norskopplæring, følger læreplanen i grunnleggende norsk og får undervisning i egne grupper.

Deltakelse i ulike opplæringstilbud og resultater for denne gruppen elever og lærlinger har blitt publisert gjennom statistikknotatet Barn, unge og voksne med innvanderbakgrunn i grunnopplæringen, og på udir.no.

Deltakelse og gjennomføringsgrad for voksne i grunnopplæringen

Statistikken for voksne i grunnopplæringen er videreutviklet på flere områder. På grunnskoleområdet har GSI-skjemaet blitt gjennomgått i faggruppen for GSI. Dette har resultert i presiseringer og forenklinger av skjemaet. Innen videregående har det blitt utviklet gjennomføringsindikatorer for voksne deltakere, som vil bli publisert i KOSTRA.

Statistikk over deltakelse og gjennomføring, som fordeler deltakerne i grupper etter innvandrere med lang og kort botid, norskfødte med to utenlandskfødte foreldre og norsk bakgrunn, har blitt produsert av SSB. Deler av denne statistikken er publisert i statistikkrapporten Barn, unge og voksne i grunnopplæringen, og på udir.no.

Spesialundervisning – varighet, ressursbruk, kompetanse og resultater

Vi har kartlagt data og statistikk som vi har om elever med spesialundervisning i grunnskolen og i videregående opplæring. Videre har vi vurdert hvordan vi kan forbedre datagrunnlaget og videreutvikle statistikken. Vi har igangsatt et eget arbeid for å få bedre statistikk om spesialundervisning i videregående opplæring.

Statistikken i Skoleporten og videreutvikling av Skoleporten som formidlingsverktøy

En ny og god funksjon for å generere rapporter fra Skoleporten i elektronisk form ble ferdigstilt våren 2012. Implementeringen av et nytt og bedre brukergrensesnitt er påbegynt, og første del vil være ferdig til pilotering i februar 2013.

Indikatorene for videregående opplæring er videreutviklet i tråd med anbefalingene fra samordningsutvalget for styringsinformasjon i videregående opplæring. I 2012 ble flere av indikatorene i Skoleporten forbedret og publisert.

Det er gjort en vurdering av indikatorer i Skoleporten, og nye indikatorer vil bli lagt inn.

Videre bruk av offentlige data

Den nye rapportløsningen i Skoleporten gjør det mulig å hente ut større mengder data i excel- og csv-formater. Løsningen legger imidlertid ikke til rette for maskin til maskin (MTM) grensesnitt. Skoleporten er ikke en ny tjeneste og inneholder heller ikke rådata, kun aggregerte data. Vi utvikler derfor et nytt statistikk-system som vil inneholde store mengder rådata. Det meste av dette er taushetsbelagt informasjon, og ikke egnet for utlevering uten ytterligere bearbeiding. I publiseringsløsningen vil det legges til rette for at aggregerte data kan hentes ut i excel- og csv-formater.

Tilpasning og modernisering av statistikk-systemer

Vi har startet med tilpasning og modernisering av direktoratets statistikk-systemer. Dette skal sikre en forsvarlig behandling av individopplysninger, en mer effektiv statistikkproduksjon og økt tilgjengelighet til Utdanningsdirektoratets data og statistikk.

Det er inngått avtale med en ekstern leverandør som leder prosjektet for den tekniske løsningen. Den første leveransen kom høsten 2012 i form av en Proof of Concept, som viste at prosjektet kunne levere en avgrenset del av den antatt mest kompliserte delen av løsningen. Prosjektet skal være gjennomført innen utgangen av 2013.

Forbedring av bidragene til internasjonal indikatorutvikling

Utdanningsdirektoratet representerer Norge i OECD INES-NESLI nettverket (Network for the Collection and Adjudication of System-Level Descriptive Information on Educational Structures, Policies and Practices). Vi har arbeidet med å forbedre bidragene til nettverket, som skal samle inn og presentere internasjonale indikatorer på grunnopplæringsområdet. Det siste året har vi samlet inn informasjon om hvor i utdanningssystemet ulike beslutninger fattes, og rapporteringen om læreres lønn og arbeidstid er forbedret.

Indikatorer om PP-tjenesten

Vi har i samråd med KD kommet fram til at det ikke er hensiktsmessig å legge statistikk om PP-tjenesten inn i veiledende mal for årlig rapportering. Det vil i stedet bli utviklet indikatorer i sammenheng med et påbegynt arbeid for å vurdere forbedringer i statistikk- og kunnskapsgrunnlaget om spesialundervisning.

Utviklingen av elevenes valg av norsk hovedmål

Vi har undersøkt hvordan nasjonale skolemyndigheter skal kunne følge utviklingen av elevenes valg av norsk hovedmål over tid. I grunnskolen vil dette kreve en innsamling av data på individnivå, mens det i videregående opplæring finnes informasjon om målform i de skoleadministrative systemene.

Leo, 4 år, Spikern, Oslo.

04

Forvaltning

Vi har ei utfordring med å implementere regelverket i sektoren både når det gjeld å informere og rettleie om nytt regelverk, og å sjå til at regelverk som har vore gjeldande over tid, blir følgd

Utdanningsdirektoratet har i 2012 vore særleg oppteke av rammefinansiering av barnehagesektoren, tilsyn med skolane sitt arbeid med det psykososiale skolemiljøet, elektronisk tilskottsforvaltning, implementering av regelverk, auken i tilsynsomfanget av dei private skolane og å halde fristane for saksbehandling knytte til rettsferdsvederlag.

Eit omfattande arbeid er òg lagt i omstillinga av Statped i 2012. Den første fasen av omstillinga av Statped er gjennomført. Hovudoppgåvene har vore å få på plass eit organisasjonskart for den nye verksemda, overføre tilsette til ny verksemd, avvikle eksisterande verksemder og førebu etableringa av eit nytt Statped frå 1. januar 2013.

REGELVERK, TOLKING, RETTLEIING OG TILSYN

Implementering av regelverk

Opplæringslova, privatskolelova og kapittel 4 i vaksenopplæringslova inneheld ei rad minimumskrav som skal medverke til at den enkelte eleven og lærlingen skal få ei trygg, kvalitativ og kvantitativ opplæring. Barnehagelova har reglar som skal sikre barna eit godt barnehagetilbod.

Utdanningsdirektoratet skal medverke til at regelverket blir følgd i større grad, mellom anna gjennom informasjon, rettleiing og tilsyn. I Spørsmål til Skole-Norge våren 2012 bad vi om tilbakemelding frå skolar og skoleeigarar om korleis dei ønskjer at regelverksinformasjonen skal tilretteleggjast, sjå elles omtale på side 14, og vi tek omsyn til dette i vårt vidare arbeid.

Tilsyn er eit verkemiddel for å kontrollere praksis ved skolar og barnehagar, og for å få til endring der dei ikkje har retta seg etter regelverket. Tilsyn har avdekt at barnehage- og skoleeigarar i for liten grad følgjer krava i barnehagelova, opplæringslova og privatskolelova. Utdanningsdirektoratet har ei utfordring med å implementere regelverket i sektoren både når det gjeld å informere og rettleie om nytt regelverk, og å sjå til at regelverk som har vore gjeldande over tid, blir følgd. Utdanningsdirektoratet vil saman med fylkesmannsembeta etablere ein heilskapleg strategi som ser informasjon, rettleiing og all tilsynsverksemd i samanheng og i eit lengre perspektiv.

Det har vore eit felles nasjonalt tilsyn med elevane sin rett til eit godt psykososialt skolemiljø sidan 2010, og resultatene viser at fleire av dei kontrollerte skolane ikkje følgjer regelverket fullt ut. Utdanningsdirektoratet vil saman med fylkesmannsembeta halde fram med tilsyn på dette temaet også i 2013, og leggje vekt på at tidlegare tilsynsresultat er følgde opp.

Sjølv om Utdanningsdirektoratet gjer mykje for å medverke til at sektoren i aukande grad følgjer regelverket, har verken vi eller fylkesmennene kapasitet til å oppfylle det behovet sektoren har for informasjon og kompetanseutvikling på regelverksområdet. Fylkesmennene etterlyser auka satsing frå Utdanningsdirektoratet på kompetanseutvikling for medarbeidarane for å betre samordna og rett tolking av regelverket.

For å sikre at heile sektoren følgjer regelverket vil Utdanningsdirektoratet neste år finne fleire måtar å rettleie om regelverket og informere om tilsynsresultata. Vi meiner at det samla risikobiletet for implementering av regelverket gjer det nødvendig med ei heilskapleg og samordna satsing framover.

Lov- og regelverkskompetanse om barnehageområdet

Utdanningsdirektoratet har gjennom 2012 hatt løpende avklaringar om regelverket og halde regelverkssamlingar for fylkesmennene. Vi har aktivt brukt heimesida vår, noko som er godt motteke av fylkesmennene. Fylkesmennene har god kjennskap til innhaldet i barnehagelova og regelverket, men tolkinga av krav og føresetnader i regelverket kan vere ulik. Førespurnadene frå fylkesmennene gjeld fyrst og fremst forskrifta om likeverdige behandling.

Fylkesmennene har gjennomført samlingar med kommunane om praktisering av forskrifta om likeverdige behandling av kommunale og ikkje kommunale barnehagar.

Rambøll har gjennomført ei undersøking av kommunen som barnehagemyndigheit med særleg vekt på organisering, tilsyn, utvikling av barnehagetilbodet og tverretatleg samarbeid.

SØF har gjennomført ei undersøking om korleis kommunane praktiserer forskrifta om likeverdige behandling, og om korleis tilskottsutviklinga til ikkje-kommunale barnehagar har vore i perioden 2003-2011. Undersøkinga viser at den nye forskrifta har ført til overgangsproblem for kommunane som meiner dette kjem av at regelverket er uklart.

Det er urovekkjande at store delar av våre og fylkesmennene sine ressursar på regelverksområdet blir brukte til rettleiing og tolking av forskrifta om likeverdige behandling. Dette kan føre til at andre delar av regelverket som er viktige for kvaliteten i barnehagen, kjem i bakgrunnen.

Endringar i regelverket

Vi utarbeidde i 2012 ei rad forslag til forskriftsendringar. Nokre av dei er allereie vedtekne og iverksette.

Revidert kapittel om inntak til vidaregåande opplæring o.a.

Utkast til nytt kapittel 6 og 6A i forskrift til opplæringslova ligg føre. Forslaget omfattar mellom anna inntak til vidaregåande opplæring, formidling av lærlingar, inntak til knutepunktskolar og inntak av vaksne. Fylkeskommunane, fylkesmennene og brukarorganisasjonane har delteke i utarbeidinga.

Einskapleg nasjonal praksis på lokalt gitt eksamen.

Utkast til høyringsbrev om forskriftsendring er ferdig.

Endring i forskrift til opplæringslova kapittel 14 om kompetansekrav for undervisningspersonale. Forslag om innføring av krav om relevant kompetanse for å undervise er ferdig.

Endring av forskrift til opplæringslova kapittel 14 om krav til kompetanse ved tilsetjing i undervisningsstilling. Forskriftsendringa tok til å gjelde sommaren 2012. Det er her teke høgd for tilsetjing av lærarar som er utdanna etter den nye grunnskolelærarutdanninga.

Forslag om endringar i noverande forskriftsreglar som kan vere aktuelle for å gi større spelarom for utforming og organisering av framtidig lokalutvikla TAF-opplæring. Utdanningsdirektoratet har vurdert særskilde opplæringsløp som både skal føre fram til yrkeskompetanse og studiekompetanse og laga utkast til høyringsbrev.

Forskriftsendringar om fritak for vurdering med karakter for minoritetsspråklege elevar i innføringstilbod. Forskriftsendringane tok til å gjelde sommaren 2012. Vi har informert om endringa i rettleiaren om innføringstilbod til nykomne minoritetsspråklege elevar.

Forskriftsendringar knytte til godkjenning av tidlegare opplæring som del av norsk vidaregåande opplæring. Forskriftsendringane tok til å gjelde sommaren 2012. Vi har informert om endringane i rundskriv Udir-6-2012 og på fleire samlingar med fylkeskommunane.

Endringar i forskrift om tilbod om fag frå vidaregåande opplæring til elevar på ungdomstrinnet Forskriftsendringane tok til å gjelde sommaren 2012. Vi har informert kort om endringane og held på å utarbeide eit rundskriv.

Endring i forskrift om elevråd og elevmedverknad. Hausten 2012 vart det fastsett ein regel i forskrifta om tid til arbeid med elevråd og elevmedverknad. Ein tilsvarende regel er fastsett i forskrifta til privatskolelova. Vi har informert om reglane på udir.no.

Forskriftsendring om kompetansebevis for vaksne. Forskriftsendringane tok til å gjelde sommaren 2012. Vaksne som har fått grunnskoleopplæring, har no rett på å få eit kompetansebevis dersom vedkommande ikkje oppfyller krava til vitnemål.

Endring i forskrift som følge av streik. Forskriftsendringa tok til å gjelde sommaren 2012. Regelen gav dei elevane i vidaregåande opplæring som pga. streiken våren 2012 ikkje fekk teke eksamen, dispensasjon frå krava til å få vitnemål.

Arbeidslivfaget – tidsavgrensa endringar. Endringane i forskrift til opplæringslova og i forskrift til privatskolelova tok til å gjelde 1.8.2012, og inneber at skoleeigarar kan tilby arbeidslivfaget som eit alternativ til eit framandspråk til eller til språkleg fordjuping utan å gå vegen om forsøk (rundskriv Udir-4-2012).

Informasjon om andre rundskriv

Udir-2-2012 – Tolking av regelverket om skolenedleggingar. I samråd med KD har vi informert kommunar og fylkesmenn om saksbehandlingsreglane som gjeld for endring av skolestrukturen, medrekna nedlegging av grunnskolar.

Udir-7-2012 – Innføring av valfag på ungdomstrinnet. Det er her gitt informasjon om innføring av valfag på ungdomstrinnet.

Udir-8-2012 – Endringar i faget kroppsøving. Det er her gitt informasjon om endringar i faget kroppsøving.

Udir-9-2012 - Rettar og rettleiing for opplæring av synshemma. Skoleeigarane er informerte om dei rettane sterkt svaksynte og blinde elevar har etter opplæringslova §§ 2-14 og 3-10. Eit utkast til rettleiar for opplæring i punktskrift, mobilitet og bruk av tekniske hjelpemiddel er utarbeidd i samarbeid med synssentra Huseby og Tambartun. Vi utarbeider òg rettleiingsmaterieill som skal hjelpe lærarar med å leggje til rette opplæringa i fag for blinde og sterkt svaksynte. Materiellet skal publiserast på udir.no våren 2013.

Udir-10-2012 – Skolepersonalet si opplysningsplikt til barnevernstenesta. Det er her gitt informasjon om skolepersonalet si opplysningsplikt til barnevernstenesta etter opplæringslova.

Udir-11-2012 – Endring i forskrift til opplæringslova om oppfølgingstenesta. Det er informert om dei nye presiseringane som skal gjere rolla og oppgåvene til oppfølgingsstenesta enda tydelegare.

TILSYN

Metodehandbok. Alle tilsyna, både av Fylkesmannen og Utdanningsdirektoratet, skal gjennomførast i samsvar med handboka i tilsynsmetode. Handboka beskriv ein framgangsmåte som tilfredsstillar krava til god forvaltningsskikk. Metodehandboka er under revisjon, og ein ny versjon blir ferdig i 2013. Den reviderte versjonen skal vere ei felles metodehandbok for tilsyn på barnehageområdet og grunnopplæringsområdet.

Felles nasjonalt tilsyn. For å følgje opp resultatane frå tilsyn med det psykososiale miljøet til elevane, vart oppfølging av tidlegare gjennomførte tilsyn ein ny aktivitet i det nasjonale tilsynet i 2012. Kontrollen er i realiteten eit nytt tilsyn med ein ny metode, men med same tematik. Formålet med oppfølginga er å undersøkje om dei kontrollerte skoleeigarane har endra lovstridig praksis. Oppfølgingstilsynet skal òg sikre kompetanseheving og erfaringsspreiing til andre skolar enn dei som vart undersøkte i første runde.

I planlegginga av felles nasjonalt tilsyn for 2014-2017 blir det lagt opp til vekselvis regelverksinformasjon og tilsynsgjennomføring, som gradvis skal spissast inn mot avdekte utfordringar i sektoren. Målet er at meir kunnskap og igangsetjing av endringsprosessar hos tilsynsobjekta før tilsynet, skal føre til auka oppfølging av regelverket. Det nye tilsynsopplegget skal gå over fleire år og ha særleg merksemd på

- å auke læringseffekten av tilsyn, med god regelverksinformasjon i forkant.
- å gjere tilsynsaktiviteten og regelverksinformasjonen meir treffsikker.
- å unngå unødig byråkratisering hos skoleeigarane.

Prioriterte tilsyn. Det er ført tilsyn med fire prioriterte område: vaksne sin rett til opplæring, nasjonale prøver, læreplanarbeid og rettane til samiske elevar. Fylkesmennene skal føre til saman 62 tilsyn på landsbasis og vil i løpet av våren 2013 rapportere om resultatane frå desse tilsyna til Utdanningsdirektoratet.

Tilsyn med private skolar. Vi har gjennomført 116 tilsyn med private skolar i 2012. Det førte til 53 vedtak med pålegg om retting av lovstridige forhold. Vi gjennomførte to større tilsyn med Scandinavian School of Brussels og Den Norske skolen i London.

Tema for tilsyna vart valde på bakgrunn av vurderingar av risiko for regelbrot, og korleis dei ulike lovkrava understøttar sentrale element i elevane sitt opplæringstilbod og skolemiljø.

I 2012 auka vi talet på skolar som vart kontrollerte. Resultata viser at dei fleste skolane har ein praksis som ikkje fullt ut er i tråd med regelverket. Berre 12 tilsyn vart avslutta utan at vi avdekte brot på regelverket.

Utdanningsdirektoratet kontrollerte òg årsrekneskapane til alle dei om lag 280 private skolane i Noreg, og til norske skolar i utlandet. Kontrollen viste at fleire av skolane hadde uorden i rekneskapane sine. Av tilsyna som vart opna i 2012, var 46 av dei på grunn av tilhøve som var avdekte i kontrollen av rekneskapane.

Tilsyn på barnehageområdet. Fylkesmennene har gjennomført tilsyn med minst fem kommunar innanfor nærmare oppgitte tema i barnehagelova. I tillegg har Fylkesmannen gjennomført hendingsbaserte (uplanlagde, eigeninitierte) tilsyn ved behov.

Oppfølging av tilsyn. Resultata frå tilsyna blir rapporterte til oss våren 2013. Oppfølging av tilsyn som er gjennomførte i 2012, vil halde fram i 2013. Vi formidlar erfaringar frå tilsyna ved å publisere tilsynsrapportane, halde kontakt med privatskoleorganisasjonane, delta på regionale privatskolesamlingar o.a.

PRIVATE SKOLAR OG DIVERSE SKOLAR

Det har kome inn 46 søknader om etablering av nye skolar etter privatskolelova. Ein av søknadene gjeld kombinert grunnskole og vidaregåande skole. Dette er ein auke frå 2011.

Vi har gitt godkjenning for 18 grunnskolar og 6 vidaregåande skolar, har avslått 15 søknader og behandla nærmare 60 søknader om driftsendringar. Desse søknadene gjeld endringar i læreplanar, elevtal, driftsløye, dispensasjonar og skolepengar.

Svært mange søknader har vore mangelfulle. Vi har derfor henta inn supplerande informasjon frå søkjarane. Dette arbeidet har vore ressurskrevjande og har påverka saksbehandlingstida. Søknadene som kom inn før 1. april 2011, og som var fullstendig opplyste, vart behandla før 1. april 2012. Hausten 2012 vart det behandla 28 søknader etter privatskolelova som kom inn innan 1. april 2012.

Vi har fått i overkant av 20 klagar på vedtak etter privatskolelova i 2012. Nokre av klagane har ført til endra vedtak, mens andre er sende til KD for klagebehandling.

Vi fekk seks søknader etter vaksenopplæringslova. Tre av dei var søknader om ny diverse skole. Vi godkjende ein ny skole etter kapittel 4.

Vi har fått 15 søknader om dispensasjon etter 20-dagarsregelen i 2012. Søknadene omfatta til saman 52 elevar.

Dette er noko mindre enn i 2011. Søknadene er behandla fortløpande.

Det er godkjent to skolar etter opplæringslova § 2-12 – private grunnskolar utan rett til statstilskott i 2012. Utdanningsdirektoratet har følgd opp St.meld. nr. 18 *Læring og fellesskap* på områda som gjeld overføring av Briskeby skole og kompetansesenter og Signo kompetansesenter. Vi forhandlar no fram samarbeidsavtalar med HLF/Briskeby skole og kompetansesenter og med Signo kompetansesenter om levering av tenester til Statped. Eit viktig formål med avtalane er å overføre kompetanse til Statped.

Godkjenning av yrkeskvalifikasjonar frå utlandet

Tilnærma 100 prosent av søknadene om godkjenning av utanlandske yrkeskvalifikasjonar er behandla innan 4-månadersfristen. I overkant av 70 prosent av dei er godkjende.

EMBETSSTYRING

Utdanningsdirektoratet har embetsstyringa av fylkesmennene på utdannings- og barnehageområdet. Vi har hatt jamleg kontakt med embeta gjennom styringsmøte med kvart embete, tre kontaktmøte med alle utdanningsdirektørane og fortløpande kontakt med arbeidsutvalet. Vi har lagt vekt på å utvikle samarbeidet mellom Utdanningsdirektoratet og embeta vidare, særleg på områda rettleiing om regelverket og tilsyn.

Hovudintrykket er at måloppnåinga i embeta var tilfredsstillande i 2011. Det er framleis variasjon mellom embeta i kvaliteten på rapporteringa. I nokre tilfelle er rapporteringa mangelfull. Det gjeld særleg manglande vurdering av eiga måloppnåing. Fylkesmennene rapporterte jamt over om eit godt klagebehandlingssystem med forsvarleg saksbehandlingstid. I 2011 behandla embeta 3723 klagesaker knytte til opplæringslova og privatskolelova. Dette var ein nedgang på 78 saker frå 2010. Vi har etterlyst ei meir fullstendig eigavurdering av måloppnåing i årsrapportane.

Resultatområdet Oppgaver for auka kvalitet i barnehagen har fylkesmennene etter vår vurdering løyst på ein tilfredsstillande måte. Embeta rapporterte om ei rad tiltak som er sette i verk, særleg når det gjeld kompetanseutvikling. Rapportering om rekruttering er ikkje god nok.

Årsrapportane viser at det er tett samarbeid i fylka mellom dei ulike aktørane for å auke kvaliteten i barnehagen. Slikt samarbeid fører til erfaringsspreiing og skaper brei involvering i fylka.

ETATSSTYRING

Statped har gjennom året gitt spesialpedagogiske tenester av god kvalitet til rett tid på individ- og systemnivå, særleg på områda der kommunane har behov for å byggje opp og utvikle sin eigen kompetanse. Under søkinga om brukartilfredsheit *Tilfredshet med tenester* fra Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Rapport frå februar 2012) støttar opp om dette.

OMSTILLING AV STATPED

Utdanningsdirektoratet har ansvar for etatsstyringa av Statleg spesialpedagogisk støttesystem (Statped). I samband med Stortingets innstilling av St.meld. nr. 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap* vart det avgjort at Statped skulle omorganiseras. Målet er at den spesialpedagogiske støtta skal gi kommunar og fylkeskommunar likeverdige og enkel tilgang til Statpeds tenester.

Statped skal medverke med høg kompetanse og kvalitet på det spesialpedagogiske feltet. Verksemda har spisskompetanse på syn, høyrsel, kombinerte hørsels- og synsvanskar (døvblind), store samansette lærevanskar, språk/tale og erverva hjerneskade. I tillegg skal Statped ha ein særleg funksjon for samiskspråklege brukarar innanfor Statpeds verkeområde og samisk språk og kulturutvikling, SEAD.

Første fase av omorganiseringa er no avslutta. Vi har leidd omstillingsarbeidet i 2012, den første halvdel av året direkte frå Utdanningsdirektoratet. Etter sommaren overtok Statpeds nye direktør leinga for en interimorganisasjon. Statped har vore sterkt involvert i arbeidet med over 40 deltakarar i ulike arbeidsgrupper og referansegrupper. KD har blitt jamleg orientert om framdrift og risiko i prosjektet, og det er utforma fakta-ark til politisk leiing. Arbeidet har vore prega av brei involvering, både internt frå Statped og eksternt frå brukarorganisasjonane. Frå 2013 er Statped éi verksemd med ei sentral leiing og fire fleirfaglege regionsenter. Nye Statped er ein landsdekkjande organisasjon med over 800 tilsette.

I fase to (2013-2016) skal Statped etablere nye arbeidsformer, utvikle felles kultur og identitet og definere kvalitetskriterium for tenester til ulike brukargrupper. Utdanningsdirektoratet held fram med å utvikle etatsstyringssystemet i 2013.

Barnehage-, skole- og miljøtilbod for høyrselshemma barn. Utdanningsdirektoratet har gitt Statped i oppdrag å gi barnehage-, skole- og miljøtilbod for høyrselshemma barn i barnehage og for høyrselshemma elevar i grunnopplæringa. Utdanningsdirektoratet vil få ei orientering om gjennomføringa av oppdraget på det første etatsstyringsmøtet med Statped våren 2013.

Tverrfagleg samarbeid med helse. Utdanningsdirektoratet samarbeider med Helsedirektoratet om eit tverrfagleg drøftingsseminar knytt til betre og samordna pedagogisk oppfølging av barn med cochleaimplantat (CI). Det skal opprettast ei tverrfagleg arbeidsgruppe i 2013 som skal følgje opp saka.

Spesialpedagogisk kompetanse og forskingsbasert kunnskap. Det er utarbeidd eit forslag til FoU-strategi for Statped, og samarbeidsavtalane mellom Statped og UH-sektoren er kartlagde.

Tilknytning til Statped skal avviklast. Lillegården kompetansesenter og Senter for åtferdsforskning er frå 2013 ikkje lenger del av Statped. Verksemdene er slått saman til eit nytt nasjonalt senter for læringsmiljø og åtferdsforskning ved Universitetet i Stavanger.

Dei statlege samiske skolane

Utdanningsdirektoratet har ansvaret for etatsstyring av Samisk vidaregåande skole og reindriftsskole i Kautokeino, Samisk vidaregåande skole i Karasjok og Sameskolen i Midt-Noreg i Hattfjelldal. Dei to vidaregåande skolane har eit felles styre, og grunnskolen i Hattfjelldal har eit eige styre. Det er gjennomført to etatsstyringsmøte og fleire arbeidsmøte med kvart styre. Staten gir tilskott til undervisningstilbod og internatdrift ved to sameskolar som kommunane Snåsa og Målselv driv.

Dei største utfordringane for sameskolane har i 2012 vore mangel på samiske læremiddel og på lærarar som kan undervise på samisk. Det er òg stadig færre elevar som har samisk som heimespråk, mellom anna fordi den samiske befolkninga i aukande grad bur utanfor dei ni forvaltningskommunane. Dette har ført til at ein stor del av undervisninga på sameskolane er på norsk. Dei samiske grunnskolorane har derfor auka satsinga på fjernundervisning, kombinert med språksamlingar. Statsbygg har utarbeidd eit byggjeprogram for dei samiske vidaregåande skolane i nært samarbeid med Utdanningsdirektoratet, skolane og styret for skolane. Programmet legg opp til ei oppgradering og nybygging av skolebygg som mellom anna kan føre til auka rekruttering til det landsdekkjande tilbodet ved skolane.

Vidareutvikling av fjernundervisninga. Sameskolen i Midt-Noreg har utarbeidd ein plan for å vidareutvikle fjernundervisninga i samiske språk for tidsrommet 2012-2022. Planen seier også noko om gjennomføring av språksamlingar og utvikling av læremiddel.

Vi er i dialog med KD om korleis planen skal implementerast.

Aktiv deltaking i Ny Giv. I tilknytning til Ny Giv har dei samiske vidaregåande skolane i Karasjok og Kautokeino delteke i nettverk og samlingar i regi av Finnmark fylkeskommune. Målet har vore å auke gjennomføringa ved desse skolane.

Rekruttering av vertsfamiliar. For å sikre god rekruttering har dei samiske skolane auka satsane til vertsfamiliane. I tillegg har skolane følgd opp elevar og vertsfamiliar tettare. Dette gjeld i særleg grad elevar frå skolen i Kautokeino.

Bidrag til utgreiingar

Levekår for psykisk utviklingshemma er omtalte og vurderte i høve til det ein tok sikte på å oppnå med ansvarsreforma. Utgreiinga har hovudvekt på bustad, arbeid, fritid og helse og på pleie- og omsorgstenester. Status innanfor utdanningssektoren skal òg beskrivast.

Det er gjort ei nordisk undersøking av tilbodet til barn med særskilde behov i regi av Nordisk skolesamarbeid.

TILSKOTTSFORVALTNING

Vi tildeler midlar til fylkesmennene, utbetaler tilskott og utarbeider metodar og rutinar for rapportering, kontroll og oppfølging. I tillegg gir vi råd, informasjon og rettleiing om dei ulike tilskottsordningane. Vi foreslår òg kva for ordningar som skal evaluerast, og gir innspel til nye og reviderte retningslinjer for ordningane.

Tilskottsforvaltninga for ei rekkje ordningar er lagd til kvar Fylkesmann. Dette gjeld tilskott til å betre språkforståinga blant minoritetsspråklege barn i førskolealder, til leirskoleopplæring, og til opplæring av unge asylsøkjjarar og barn av asylsøkjjarar. For andre tilskottsordningar har enkelte fylkesmenn ein landsdekkande forvaltarfunksjon, eller forvaltaroppgåva er delt på eit fåtal fylkesmenn. Til dømes blir tilskott til opplæring i kriminalomsorga forvalta av Fylkesmannen i Hordaland, og tilskott til opplæring i finsk av fylkesmennene i Troms og Finnmark fylke.

Vi har sett behovet for å styrkje kvaliteten på rapporteringa frå Fylkesmannen. Vi arbeider derfor med å utvikle ein tertialrapporteringsportal. Målet er å lette arbeidet både for Fylkesmannen og Utdanningsdirektoratet, og å sikre at fylkesmennene gir nødvendige opplysningar om gjennomførte kontroll- og oppfølgingstiltak for kvar tilskottsordning.

Alle tilskottsordningane for barnehage- og skolesektoren blir omtalte i Utdanningsdirektoratets årlege rapportar om tilskottskontroll.

TILSKOTT ETTER MOTTAKAR:

Sametinget.....	36 518 000
Læremiddel	48 628 000
Kommune/skoleeigar	971 913 000
Andre ordningar	38 390 000
Internasjonale skolar	66 700 000
Organisasjonar.....	27 308 000
Private skolar for funksjonshemma.....	206 327 000
Kapittel 4 skolar	153 006 000
Private grunnskolar i utlandet.....	96 724 000
Private vidaregåande skolar i utlandet	22 510 000
Kompletterande undervisning	38 826 000
Toppidrett.....	26 357 000
Barnehagar.....	122 006 000
Folkehøgskolar.....	680 135 000
Private grunnskolar	1 345 278 000
Private vidaregåande skolar	1 239 511 000
Andre private skolar	41 698 000

Samla tilskott

5 161 835 000

Private skolar

Private skolar i grunnopplæringa er dei skolane som tek imot størstedelen av det samla tilskottet utanom rammefinansieringsordninga. Det viser seg at alle fylka er med. Oslo/Akershus, Rogaland, Hordaland og Sør-Trøndelag får mest tilskott. Årsaka er at dei fleste og største privatskolane ligg her.

Privatskolane har ulike ordningar for ulike typar skolar. Dette krev tett oppfølging og mange kontrollhandlingar. Vi vil derfor halde fram med å kvalitetssikre innrapporterte elevtal som grunnlag for utbetaling av tilskott. Vi har utvikla ein tilskottsportal som del av løysinga for elektronisk tilskottsforvaltning. Her kan skoleeigar og revisor godkjenne elevtal som er henta frå dei ulike elevrapportssystema, og sjå grunnlaget for tilskottet saman med tilskottsbrevet.

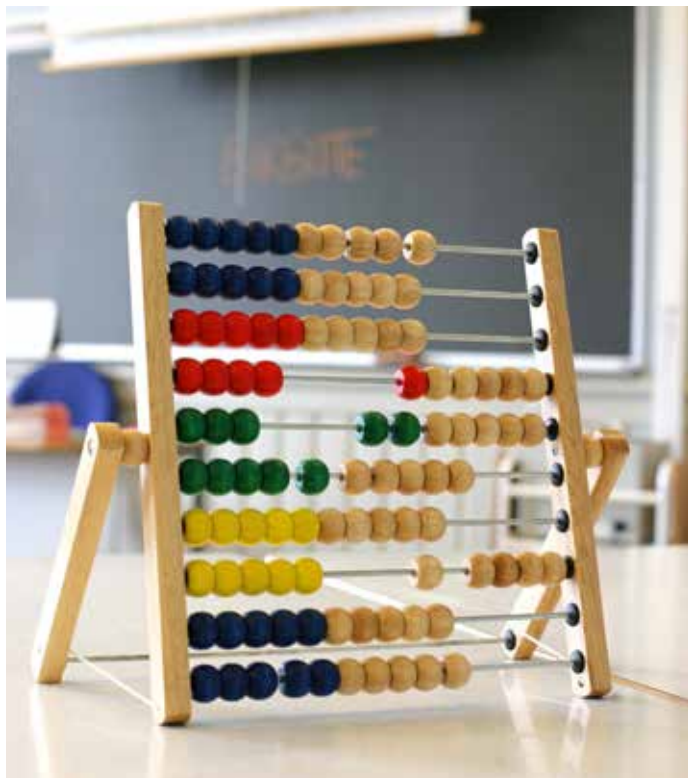
Kompletterande undervisning

Kompletterande undervisning omfattar undervisning i norsk, samfunnsfag og religion, livssyn og etikk for elevar ved utanlandske og internasjonale grunnskolar.

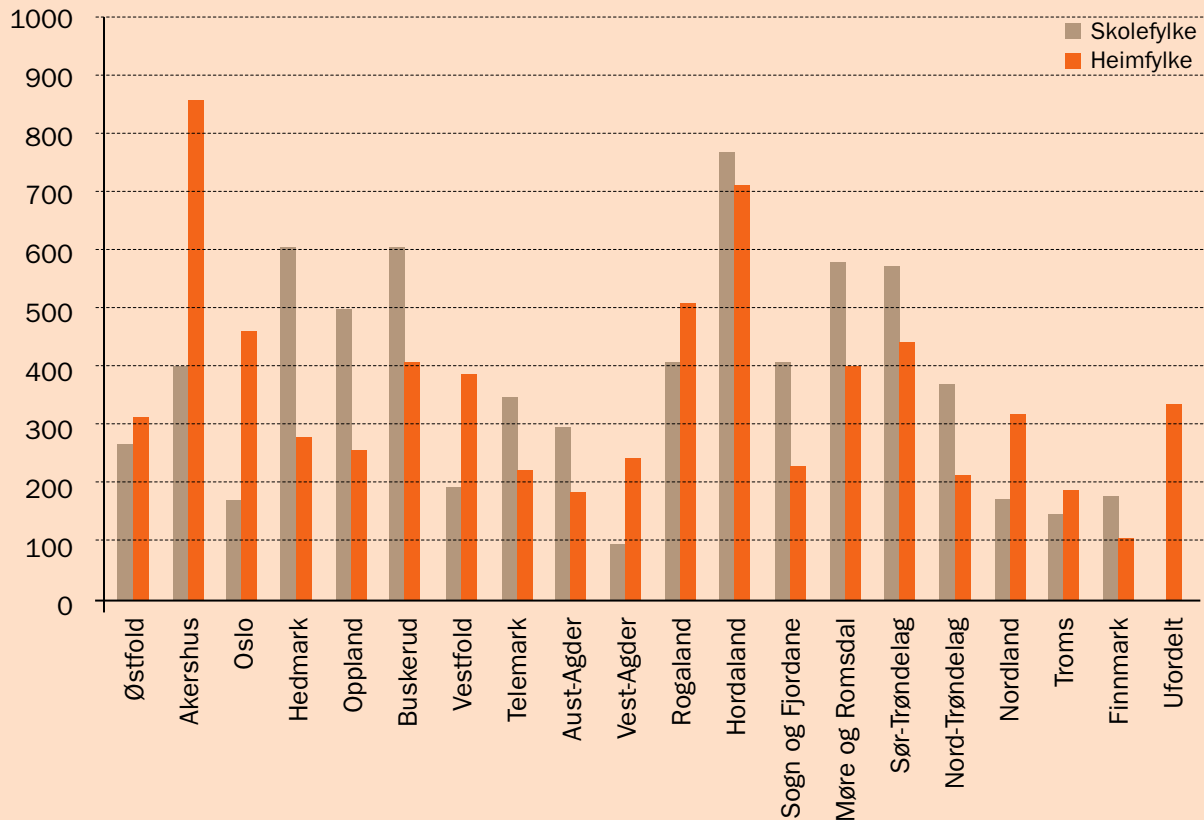
Frå og med skoleåret 2012/2013 er det berre godkjende skolar og sertifiserte nettskolar som kan få tilskott til kompletterande undervisning. Eit utviklingstrekk er at stadig fleire elevar i utlandet vel nettbasert, kompletterande undervisning. Talet på nettelevar er om lag dobla sidan hausten 2009, og utgjer ca. 2000 elevar hausten 2012. Det samla talet på elevar som tek del i kompletterande undervisning, utgjer i alt ca. 3400 elevar hausten 2012.

Folkehøgskolar

Målsetjinga for tilskottet er å fremje allmenndanning og folkeopplysning gjennom folkehøgskolane. Løyvingane til denne tilskottsposten er budsjettstyrt. I 2012 er det gitt 681 342 000 kroner i tilskott som er fordelte på 77 norske og 2 nordiske skolar. Det har ikkje starta nye skolar i 2012.

Diagrammet viser korleis skoleplassar i bruk i folkehøgskolar fordeler seg per fylke, og i kva fylke elevane er heimehøyrende. Fleire av fylka med tett busetnad på Austlandet har ein stor del av elevtalet ved folkehøgskolane i landet.

Opplæring av lærlingar og lærekandidatar med særskilde behov

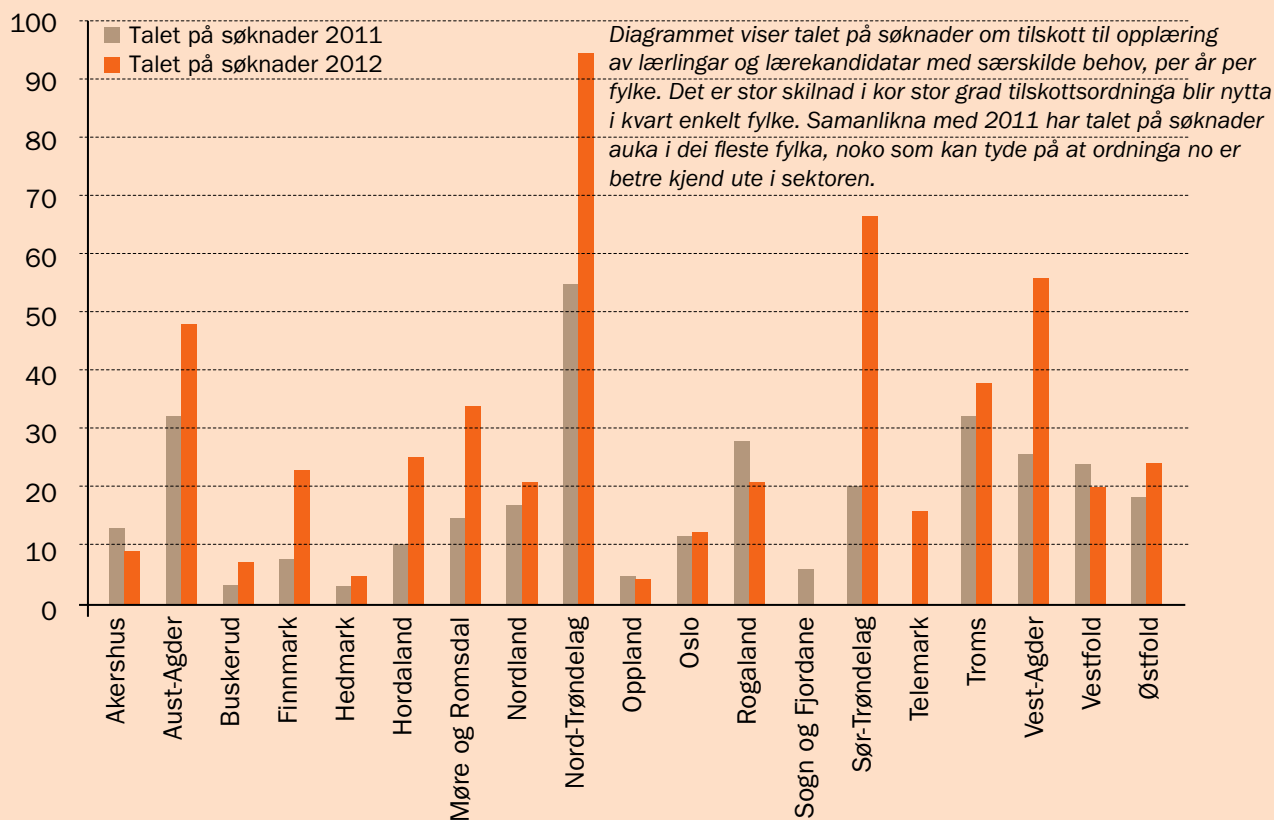
Målsetjinga for tilskottet er å stimulere lærebedrifter til å gi lærlingar og lærekandidatar med særskilde behov høve til fagutdanning eller delar av ei fagutdanning. I tillegg skal tilskottet stimulere lærebedrifter til å gi kandidatar som er med i forsøksordninga med praksisbrev, høve til å oppnå praksisbrev. Ordninga er budsjettstyrt, og løyvingane i statsbudsjettet har direkte innverknad på storleiken på tilskottet. Dei siste åra har det vore eit stort avvik mellom behovet for tilskott og nivået på løyvingane. Dette har ført til at mange ikkje har fått tilskott.

Frå 2011 vart retningslinjene endra for å sikre lik behandling. Fast søknadsfrist per år vart innført. Alle søknader som kjem inn innan fristen, og som fyller vilkåra for tilskott, vil utløyse tilskott. For at kandidatar med oppstart til hausten i det budsjettåret ein er inne i, òg skulle kunne

søkje om tilskott, vart søknadsfristen i 2012 endra frå 30. juni til 1. oktober. Dette har ført til at talet på søknader har auka vesentleg.

Det kom inn 528 søknader frå bedrifter som har lærekontrakt/opplæringskontrakt med lærlingar eller lærekandidatar med særskilde behov. Frå 2011 har talet på søknader auka med om lag 60 prosent. Det store talet på søknader førte til at storleiken på tilskottet vart redusert med om lag 27 prosent for kvar søknad.

TALET PÅ SØKNADER PER ÅR PER FYLKE

Tilskott til leirskoleopplæring

Fylkesmannen rapporterer at ordninga med tilskott til leirskoleopplæring er sær arbeidskrevjande.

Tilskott til opplæring av unge asylsøkjjarar og barn av asylsøkjjarar

Tilskott til opplæring av unge asylsøkjjarar og barn av asylsøkjjarar omfattar tilskottsordningane barn og unge asylsøkjjarar i mottak og einslege, mindreårige asylsøkjjarar i omsorgssenter. Vi er representert i prognose-, kostnads- og berekningsgruppa for utlendingsforvaltninga der desse to ordningane inngår. Formålet er å utarbeide kvalitetssikra ressursberekningar og å utarbeide ein samla rapport innan opphalds-, asyl- og mottaksfeltet.

Fylkesmannen meiner det er utfordringar når det gjeld UDI sine beleggslister, at tilskottsni vået ikkje er i samsvar med dei faktiske kostnadene som kommunane har, og at det framleis er etterslep av søknadar. Dette er tilhøve som vi vil arbeide vidare med.

Tilskott til tiltak for å betre språkforståinga blant minoritetsspråklege barn

Tilskottet til tiltak for å betre språkforståinga for minoritetsspråklege barn vart ein del av vår tilskottsportefølje i 2012 saman med at vi fekk ansvar for barnehageområdet. Barnehagen er sett på som den

viktigaste inkluderings- og språkopplæringsarenaen for minoritetsspråklege barn i førskolealder. Tilskottet er derfor meint som eit språkstimuleringsiltak som både skal medverke til auka deltaking av minoritetsspråklege barn i barnehage, og til at kommunane utarbeider heilskaplege tiltak på tvers av tenestetilboda.

407 kommunar fekk i 2012 tilskott på grunnlag av totalt 30 500 minoritetsspråklege barn. Samanlikna med 2006 er dette 25 prosent fleire kommunar og nesten ei dobling av talet på barn som utløyser tilskott. Tilskottssatsen pr. barn har gått ned med 35 prosent i same periode. På landsbasis utgjør no minoritetsspråklege barn 11 prosent av alle barn i barnehage.

Retningslinjer for tilskott for auka lærartettleik

Frå hausten 2013 blir det sett i gang eit forsøk med auka lærartettleik på ungdomstrinnet. Kvar skole i ordninga skal tildelast frå eitt til fem nye årsverk ut frå talet på elevlar på ungdomstrinnet. Totalt er det løyvd midlar til ca. 600 nye lærarårsverk. Målet er at auka lærartettleik skal gi elevane auka læringsutbytte og betre læreresultat. Dette skal medverke til å redusere behovet for spesialundervisning. Retningslinjene for ordninga tok til å gjelde frå 2013.

Tilskott til samisk i grunnopplæringa og tilskott til opplæring i finsk

Utdanningsdirektoratet har evaluert tilskottsordningane. Vi har gått gjennom berekningane av tilskott og vurdert behovet for endringar i berekningsmodellane. Vi har lagt fram nye modellar for KD.

Tilskott til fylkeskommunane for tettare oppfølging av vidaregåande elevar med svake resultat.

Tilskottet skal styrkje overgangen mellom ungdomstrinnet og vidaregåande opplæring og auke gjennomføringsgraden i vidaregåande opplæring. Tilskottsmottakar er fylkeskommunane, som skal gi tettare oppfølging av elevar med svake resultat og høgt fråvær på ungdomstrinnet og i Vg1. Tilskottet var på i alt 36,05 mill. kr i 2012. Retningslinjer for ordninga vart vedtekne i 2012.

Elektronisk tilskottsportal

For å lette arbeidet med elevteljingar og prognosar for både skoleeigarar og Utdanningsdirektoratet har vi utvikla Tilskottsportalen (TP). Skoleleiaren godkjenner prognosar, og skoleleiaren og revisor godkjenner elevteljingar elektronisk i TP. TP inneheld òg tilskottsbrev, oppgjersbrev, tilskottsutbetalingar og tilskottsgrunnlag, og denne informasjonen er tilgjengeleg på skolenivå for både skolar og revisor.

Dei private skolane var dei første til å ta TP i bruk våren 2012. Då rapporterte dei private grunnskolane prognosar og alle dei ordinære private vidaregåande skolane elevtal og prognosar elektronisk i TP.

TILSKOTTSORDNING FOR LÆREMIDDEL

Målet med tilskottsordninga er å medverke til at det blir utvikla og produsert læremiddel på fagområde og for elevgrupper der det ikkje er marknadsgrunnlag for dette. I 2012 vart tilsegningsfullmakta heva frå 20 til 30 mill. kroner. Det førte til at utbetalinga av første termin vart redusert, og tilskottet kan fordelast jamnare ut over prosjektperioden.

Nettsida for læremiddel på udir.no er endra og vidareutvikla. Databasen Mino gir oversikt over læremiddel for minoritetsspråklege.

Vi har sett i gang arbeidet med ein ny langtidsplan for læremiddelarbeidet for perioden 2013-2016.

Læremiddel for smale fag/små elevgrupper

Det vart ferdigstilt 19 læremiddelprosjekt i smale fag/små elevgrupper i 2012. Sju av desse var parallellutgivingar på nynorsk. Dei andre prosjekta fordelte seg på følgjande programområde:

- teknikk og industriell produksjon (5)
- naturbruk (5)
- design og handverk (2)
- bygg- og anleggsteknikk (1)

Vi tildelte støtte til 17 nye prosjekt innanfor programområda design og handverk, teknikk og industriell produksjon, elektrofag, helse- og oppvekstfag og restaurant- og matfag. I tillegg støtta vi sju nye parallellutgivingar på nynorsk. Dei faglege råda har medverka i søknadsbehandlinga. Mange av programområda har no god dekning av læremiddel for Vg2. Før neste års utlysning vil vi gjennomføre ei kartlegging av behov innanfor dei ulike utdanningsprogramma.

Multifunksjonelle læremiddel

I løpet av 2012 er multifunksjonelle/særskilt tilrettelagde læremiddel for følgjande område ferdige:

- språkstimulering i barnehagen
- mat og helse, samfunnsfag, matematikk og naturfag i grunnskolen
- engelsk og matematikk i vidaregåande opplæring

Nokre prosjekt for fellesfag i vidaregåande opplæring er utsette i påvente av reviderte læreplanar.

Vi gav tilskott til 16 nye læremiddelprosjekt for barn og elevar med særskilde behov i barnehage, grunnskole og vidaregåande opplæring. Læremiddel for barn og elevar med behov for alternativ og supplerande kommunikasjon (ASK) vart prioriterte, etter presiseringane om ASK i opplæringslova frå juni 2012. Fleire av dei nye prosjekta er multifunksjonelle læremiddel som kombinerer ASK-tilretteleggingar med andre tilretteleggingar. Vi har gjennomført to kurs for læremiddelutviklarar for å heve kompetansen på læremiddel for elevar med behov for omfattande tilrettelegging. Vi vil stimulere forlag til å søkje om tilskott og til å auke sin kompetanse på dette feltet.

Læremiddel for minoritetsspråklege

Fleire læremiddel for minoritetsspråklege barn/elevar ligg føre på ei rad språk:

- materiell til språkstimulering i barnehagen
- eit nettbasert læremiddel i arabisk som morsmål
- nettbaserte tilleggskomponentar til tospråkleg fagopplæring i ulike fag i grunnskolen og vidaregåande opplæring

Det er gitt støtte til å vidareutvikle fire prosjekt for barnehagen. Det er òg ytt støtte til tre læreverk i morsmål, til 15 nye prosjekt for tospråkleg fagopplæring for 5.-7. trinn og for Vg1 innan yrkesfaglege utdanningsprogram, og til ei nettbasert ordliste for Vg1 teknikk og industriell produksjon.

Det nordiske ordbokprosjektet LEXIN er ført vidare. Ny rettskriving for nynorsk er implementert, norsk-thai ordbok er utgitt i trykt form, og seks nye språk er publiserte i Bildetema: polsk, tamil, tagalog, thai, urdu og vietnamesisk.

STIMULERINGSTILSKOTT SOM DEL AV KULTURLØFTET II

Utdanningsdirektoratet har fordelt 39 millionar kroner som stimuleringstilskott til kulturskolar/kulturtilbod, som del av Kulturløftet II. Midlane er fordelte på 220 søkjarar. Vi fekk 353 søknader med ein samla søknadssum på ca. 160 millionar kroner. 1 million kroner er sett av til evalueringa i 2013.

NASJONALE SENTER

Vi har ansvar for den faglege styringa av åtte nasjonale senter:

- Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring
- Nasjonalt senter for framandspråk i opplæringa
- Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringa
- Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning
- Nasjonalt senter for matematikk i opplæringa
- Nasjonalt senter for naturfag i opplæringa
- Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa
- Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning

Årsrapportane frå sentra viser at det i 2011 var høg aktivitet frå sentra si side mot sektoren. Sentra har vist stor fleksibilitet og løyst oppdraga med høg fagleg kvalitet trass i store kapasitetsutfordringar. Vi vurderer at måloppnåinga ved sentra er høg, sett i samanheng med oppgåver og resultatkrav i oppdragsbrevet.

Nokre av sentra har fått ein meir kompleks oppgåveportefølje (Ny GIV og *Ungdomstrinnet i utvikling*) og nye målgrupper. Målet om einskaplege og heilskaplege tilnærmingar overfor sektoren er ei utfordring. Vi meiner det er behov for ein gjennomgang og ei vurdering av roller, ressursbehov og oppgåveportefølje til sentra.

Utdanningsdirektoratet har gjort eit forarbeid til revisjon av sentermandata og avtalar mellom KD og vertsinstitusjonane og kvart enkelt senter. I samarbeid med KD held vi fram arbeidet med revisjonen.

Nytt nasjonalt senter for læringsmiljø og åtferdsforskning
Det nye nasjonale senteret er etablert. Avtale og mandat

er aksepterte, og eit styre for senteret er etablert. Det er gjennomført ein større prosess for innlemming av det nye senteret i vår styring av dei åtte andre sentra frå 2013. Senteret deltek i prosessar med budsjett og oppdragsbrev.

URFOLK OG NASJONALE MINORITETAR

Samisk språkopplæring for samiske barn i barnehagar.

Fleire av tiltaka i *Handlingsplan for samiske språk* er følgde opp, mellom anna er det gjort ei rad omsetjingar til samisk. Utdanningsdirektoratet har delteke på samarbeidsmøte med Sametinget, og vi vil gjennomføre framtidige tiltak i eit nært samarbeid. Det er særleg behov for å betre kunnskapsgrunnlaget om dette området.

I samarbeid med Sametinget skal det leggjast ein plan for å gjere materiellet kjent og brukt. I 2013 blir rammeplanen omsett. Vi skal òg omsetje diverse rettleiarar til samisk.

Statistikk over opplæring i samisk i vidaregåande

opplæring. I samband med evalueringa av Kunnskapsløftet er *Kunnskapsløftet 2006. Samisk – Mot en likeverdig skole?* publisert. Her er det gjort eit stort arbeid med å kartleggje lærarkompetanse. Vi meiner indikasjonane på mangel på lærarar med samisk kompetanse er så mange at det ikkje er behov for å kartleggje dette ytterlegare.

Samisk fjernundervisning. Vi er i gang med å utvikle ein overordna strategisk plan for samisk fjernundervisning i samarbeid med eksterne fagpersonar. Den første delen av planen er ein modell for fjernundervisning og strategiske satsingsområde i fjernundervisning. Den andre delen skal vere ein tiltaksplan for fjernundervisning. Arbeidet blir ferdig våren 2013.

Fag- og timefordeling for elevar som har samisk. Vi har laga tilrådingar på grunnlag av høyringa om fag- og timefordeling for elevar som har samisk. Det er ikkje fastsett ny fag- og timefordeling for elevar med opplæring i samisk eller finsk. For elevar på 8. trinn med opplæring i samisk eller finsk er det fastsett ei mellombels fag- og timefordeling på grunn av dei nye valfaga.

Romanifolket/taterane. Vi har i 2012 vidareført satsinga *Taterfolket – fra barn til voksen* med ei rad prosjekt knytte til opplæring av barn og unge som høyrer til romanifolket/taterane. Vi har òg følgd opp nokre tiltak i regjeringas *Handlingsplan for å bedre levekårene for rom i Oslo* og har tildelt midlar til Fylkesmannen i Oslo og Akershus til arbeidet med eit av desse tiltaka. Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring (NAFO) har ansvaret for oppfølginga av tiltaka. Informasjonsmateriellet om dei nasjonale minoritetane er under utarbeiding, og eit utkast vart presentert for organisasjonane for dei nasjonale minoritetane hausten 2012. Det blir utgitt sommaren 2013.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har hatt eit møte med Byrådet i Oslo våren 2012 for å avklare og forankre tiltaket om barnepass for kvinner som ønskjer å delta i vaksenopplæring. Dette er eit tiltak i regjeringas handlingsplan for rom. Vi har samarbeidd med Fylkesmannen i Oslo og Akershus, mellom anna om finansiering. Vi ser behovet for å tydeleggjere rolle, ansvar og tiltak blant aktørane i regjeringas handlingsplan for rom i Oslo.

Læremiddel og kompetanseutvikling i finsk som andrespråk

Etter initiativ frå fylkesmennene i Troms og Finnmark blir det utvikla to lærebøker i finsk som andrespråk, éi lærebok i kvensk og éi finsk-norsk/norsk-finsk ordbok. Det er framleis behov for vidare satsing på læremiddel etter læreplan i finsk som andrespråk, medrekna kvensk, særleg med tanke på digitale komponentar.

SPRÅKLEGE MINORITETAR

Trass i at mange minoritetsspråklege barn, unge og vaksne lykkast svært bra i utdanningssystemet, er det òg mange som møter særskilde utfordringar. Utdanningsdirektoratet arbeider målretta med tiltak for at minoritetsspråklege skal takast vare på best mogleg måte. Informasjon, rettleiing og kompetanseheving er sentralt i denne samanhengen.

Strategi for informasjons-, rettleiings- og implementeringsarbeid på minoritetsfeltet

På minoritetsfeltet har vi vurdert informasjonen vår overfor sektoren, og dei kanalane vi bruker for å nå alle barnehagar og skolar. Vidare har vi vurdert behovet for nye tiltak, og om det er behov for ein eigen kampanje på feltet. Vi har gjennomgått informasjons- og rettleiingsmateriell, gjort greie for kommunikasjonsstrategien på feltet og har oppsummert kunnskapen om korleis informasjons- og rettleiingsarbeid på minoritetsfeltet fungerer. Vi har hatt samarbeidsmøte med relevante aktørar for å kartleggje ansvarsfordeling når det gjeld informasjon og rettleiing.

To høgskolar har gjennomført vidareutdanning i andrespråkspedagogikk med omtrent 50 deltakarar. Nasjonalt senter for fleirkulturell opplæring (NAFO) har gjennomført ei rad kompetansehevingstiltak som har nådd over 4000 lærarar. NAFO har betalt stipend til 120 minoritetsspråklege lærarar, av dei var det 50 nye stipendmottakarar i 2012. Dei resterande er stipendmottakarar med tilsegn frå tidlegare år. 56 skoleeigarar er involverte i ordninga. Lov- og regelverk blir sikra av Fylkesmannen. Behovet for kompetanseheving i sektoren er framleis stort.

Vi kjenner for lite til effekten av tiltaka, og i kva grad dei påverkar praksisen til lærarane. Det er behov for nær dialog med KD i desse spørsmåla framover. Tema Morsmål, Mino-basen og Lexin er satsingsområde som

oppfyller behovet for digitale læringsressursar retta mot språklege minoritetar.

Rettleiar for innføringstilbod til nykomne minoritetsspråklege elevar

Sidan august 2012 har kommunane og fylkeskommunane hatt høve til å organisere særskilt opplæringstilbod for nykomne minoritetsspråklege elevar i eigne klasser, grupper eller skolar. Som støtte og rettleiing til dette arbeidet har vi utarbeidd *Veileder for innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklege elevar*.

Mange skoleeigarar og skolar treng rettleiing i å organisere innføringstilbod. Alle elevar som har rett til innføringstilbod, skal ha enkeltvedtak knytt til sitt behov. Rettleiaren som no er utarbeidd, tydeleggjer reglane for tilbodet til elevane, og vi gir nokre konkrete eksempel på korleis skoleeigarar og skolar kan organisere tilbodet til elevane.

Vi skal evaluere innføringstilbod for minoritetsspråklege elevar, og kartleggje og vurdere tilbod til seint komne minoritetsspråklege elevar med avgrensa skolebakgrunn. Kartlegginga skal liggje føre i 2013. Evalueringa startar våren 2013 og varer i tre år.

Språkløftet og utviklingsprosjektet

Vi har følgd opp resultatane frå dei nasjonale prosjekta Språkløftet og Utviklingsprosjektet i skolar med meir enn 25 prosent minoritetsspråklege elevar.

NAFO har utarbeidd eit forslag til spreiding av resultat og gode eksempel frå prosjekta. Tiltak knytte til spreidingsplanen for Språkløftet og Utviklingsprosjektet blir sette i verk våren 2013.

Groruddalssatsinga og Handlingsplan Oslo Sør

Arbeidet er ein del av oppfølginga av dei nasjonale prosjekta Språkløftet og Utviklingsprosjektet i skolar med meir enn 25 prosent minoritetsspråklege elevar, og er ein del av regjeringas satsing i Groruddalen og Søndre Nordstrand. Arbeidet skal gjennomførast i samsvar med ein avtale mellom regjeringa og byrådet i Oslo. Vi tildeler ti mill. kroner per år i perioden 2012-2016 til Utdanningsstaten (UDE) i Oslo. UDE rapporterer at arbeidet er i rute, og at det er stor entusiasme for satsinga.

Opplæring av unge asylsøklarar og barn av asylsøklarar

Rapporten Opplæring av barn og unge i asylmottak og omsorgssentre er ferdigstilt. Rapporten viser at det framleis er behov for ein målretta innsats i opplæringa av unge asylsøklarar og barn av asylsøklarar.

RETTFERDSVEDERLAG

Utdanningsdirektoratet behandler søknader om rettfærdsvederlag som gjeld grunnopplæringa og utarbeider innstilling til vedtak. Endeleg vedtak blir gjort av eit av Stortingets rettfærdsvederlagsutval.

Tabellen nedanfor viser talet på innkomne søknader per år fordelte på saksgrupper.

Søknader om rettfærdsvederlag etter saksgrupper

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Ordinære skolesaker	134	200	640	396	325	293	255	261
Elevar i åtferdsskolar <i>(St.meld. nr. 24 (2004-2005))</i>	162	331	234	108	93	49	31	25
Samar og kvener <i>(St.meld. nr. 44 (2003-2004))</i>	765	250	159	91	21	32	13	7
Romanifolk/taterar	125	65	118	46	28	13	13	12
Samla tal på nye søknader	1186	846	1151	641	467	387	312	305

Ordinære skolesaker gjeld mellom anna mangelfull og manglande skolegang. Tilråding om vederlag krev sannsynsovervekt for at skoleverket har forsømt seg. Informasjonsinnhentinga er derfor krevjande. Talet på søknader i 2012 viser noko auke frå førre året. Det er verd å merke seg det etter måten høge talet da desse sakene er dei mest arbeidskrevjande.

Saker som fell inn under særordninga etter St.meld. nr. 24 (2004-2005) *Erstatningsordningar for barn i barneheimar og spesialskolar for barn med åtferdsvanskar*, inneheld opplysningar om vald og ulike typar overgrep og omsorgssvikt i spesialskolar, skoleheimar, tvangsskolar og observasjonsskolar. Talet på søknader i 2012 viser nedgang samanlikna med førre året.

Særordninga etter St.meld. nr. 44 (2003-2004) *Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordningar for romanifolk/tatere og eldre utdanningsskadelidende samer og kvener* gjeld samar og kvener som tapte skolegang under krigen, og som ikkje beherska norsk på ein tilfredsstillande måte ved skolestart. Talet på søknader i 2012 er lågt.

Søknader frå romanifolk/taterar gjeld som oftast mobbing, mangelfull og manglande skolegang, men òg reising og/eller flytting. Talet på søknader i 2012 viser om lag det same talet som førre året.

Tabellen nedanfor viser talet på produserte fråsegner per år fordelte på saksgrupper.

Fråsegner om rettfærdsvederlag etter saksgrupper

	2010	2011	2012
Ordinære skolesaker	477	505	340
Elevar i åtferdsskolar <i>(St.meld. nr. 24 (2004-2005))</i>	158	91	44
Samar og kvener <i>(St.meld. nr. 44 (2003-2004))</i>	38	35	15
Romanifolk/taterar	46	39	19
Samla tal på fråsegner	719	670	418

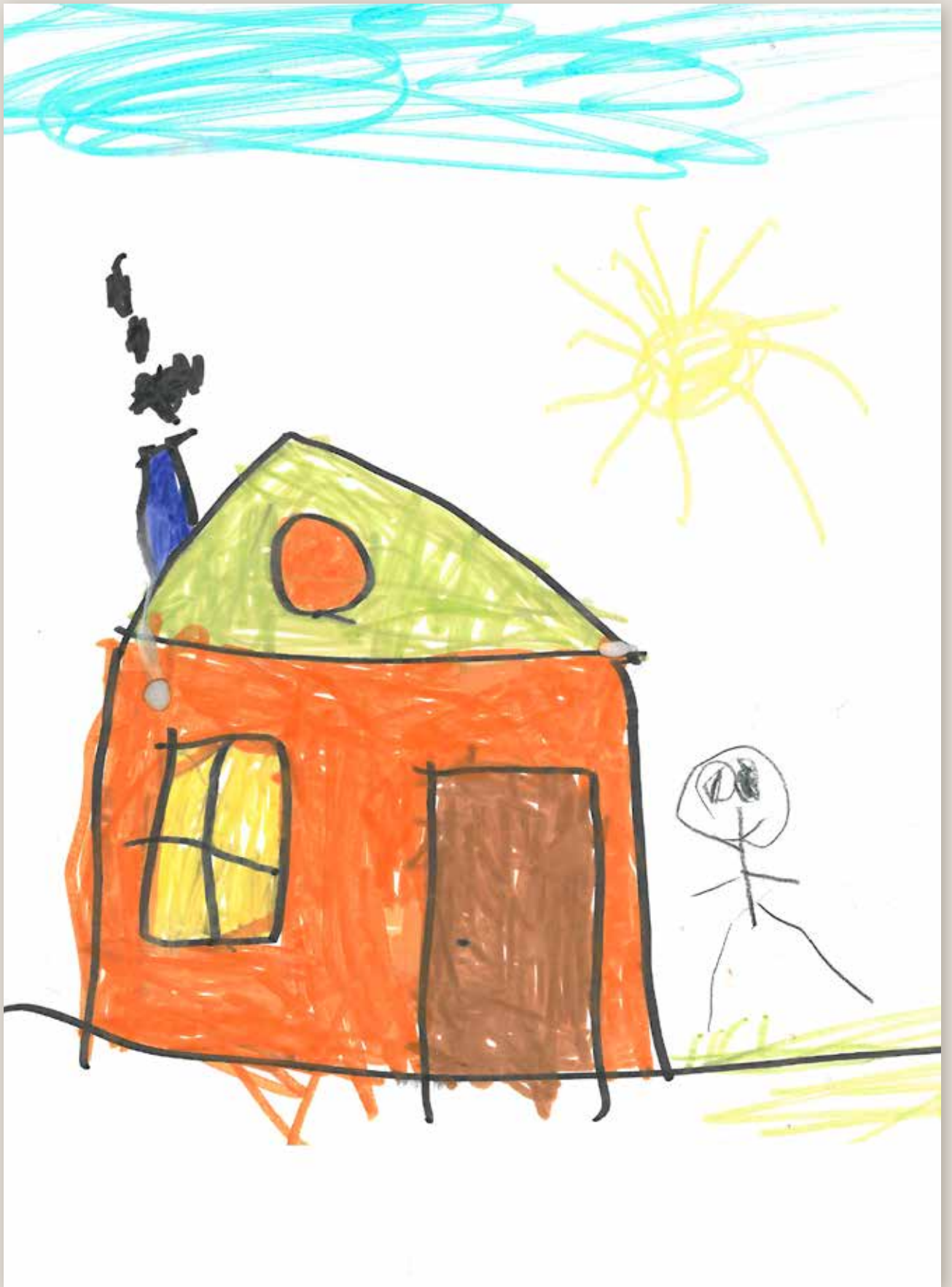
Talet på utsende fråsegner i 2012 er høgare enn det totale talet på nye søknader. Den totale restansen var ved årsskiftet 221 saker. Tilsvarende tal for 2011 var 334.

Utdanningsdirektoratet har hatt som mål at gjennomsnittleg saksbehandlingstid for søknader om rettfærdsvederlag skal vere tolv månader. Dette målet heldt vi i 2012.

BARN I BARNEVERNINSTITUSJONAR

Utdanningsdirektoratet har gjennomført ei kartlegging av opplæringstilbodet for barn og unge i barnevernsinstitusjonar. Kartlegginga gir ei oversikt over talet på barn og unge som er i statleg og privat barnevernsinstitusjon, kor mange som ikkje deltek i opplæring, og årsaker til dette.

Sigurd, 5 år, Spikern, Oslo.

05

Intern forvaltning

Utdanningsdirektoratet har etablert ein prosess for systematisk å vurdere risikoen knytt til fastsette mål

Risikovurderingar

Utdanningsdirektoratet har etablert ein prosess for systematisk å vurdere risikoen knytt til fastsette mål. Det er gjennomført kvartalsvise gjennomgangar der risikoen blir vurdert og meldt til leiarane basert på kor stor risikoen er. Det er òg gjennomført opplæring i store delar av organisasjonen.

Arbeidet har auka medvitet om korleis risikovurderingar og oppfølging av tiltak kan medverke til ei kvalitetssikring av arbeidet. I 2013 vil vi jobbe vidare med å tilpasse prosessen for å dekkje styringsbehovet til leiinga best mogleg.

Sikkerheit og beredskap

Vi har utarbeidd beredskapsplanar for varslingslister, prosedyrar, katastrofeplanar for IT, krisekommunikasjonsplan m.m. Planane blir gjennomgått av leiinga i den årlege sikkerheitsgjennomgangen. Vi gjennomfører øvingar og vurderer den fysiske sikkerheita i lokala jamleg. Vi har innført sikkerheitstiltak ved inngangen til lokala.

Målet i Styringsdokument for arbeidet med samfunnsikkerheit og beredskap i kunnskapssektoren er å førebyggje uønskete hendingar i kunnskapssektoren og å minske konsekvensane dersom dei skulle oppstå.

Vi samarbeider med KD og Politidirektoratet om beredskap i utdanningssektoren. Politidistrikta skal besøkje alle barne- og ungdomsskolane og dei vidaregåande skolane for å auke kompetansen på førebygging av alvorlege hendingar hos skoleeigarar og skoleleiarar.

Informasjonssikkerheit

Arbeidet med informasjonssikkerheit blir utført etter gjeldande lovverk og nasjonale retningslinjer. Arbeidet er basert på ISO-standardane 27001 og 27002, og gjennomføringa er tilpassa vårt behov. Sikkerheitspolitikk og retningslinjer for informasjonssikkerheit er omtalte i Sikkert & Bevisst; informasjonssikkerhetspolicy og i Sikkerhetshåndboken for Utdanningsdirektoratet. Det blir stadig opplyst om gamle og nye retningslinjer gjennom publisering på intranettet vårt og i andre kanalar som allmøte, avdelingsmøte, introduksjonskurs og samtalar med nytilsette.

Vi arbeider kontinuerleg med informasjonssikkerheit, mellom anna gjennom møte med alle systemeigarar og systemforvaltarar i Utdanningsdirektoratet for å auke kompetansen når det gjeld forvaltning og drift av informasjonssystema. Vi har òg gjennomført e-læringsleksjonar for alle tilsette med informasjonssikkerheit som tema.

Utdanningsdirektoratet hadde i 2012 tilsyn frå Datatilsynet som gjennomgjekk internkontrollsystemet for behandling av personopplysningar og informasjonssikkerheit.

Leiarutvikling

Utdanningsdirektoratet har starta opp etableringa av eit fast system for leiarutvikling. Det har i løpet av 2012 vore ei særleg satsing på nye leiarar.

Geografisk fordeling av statlege arbeidsplassar

Tabellen viser utviklinga i talet på arbeidsplassar ved Utdanningsdirektoratets tre kontor i Oslo, Hamar og Molde.

Kontorstad	2008	2009	2010	2011	2012
Oslo	235	251	268	279	289
Hamar	10	11	12	12	14
Molde	22	24	22	21	24
Totalt i Utdanningsdirektoratet	267	286	302	312	327

Oversikt over talet på tilsette pr 31.12. for perioden 2008 - 2012 i Utdanningsdirektoratet fordelt på dei tre kontora våre. Tala inkluderer fast tilsette, mellombels tilsette, vikarar, lærlingar, personar på pensjonistavtale og tilsette i permisjon.

INKLUDERANDE ARBEIDSLIV

Rekruttering av personar med nedsett funksjonsevne

I vårt elektroniske rekrutteringsverktøy kan søkjarane gi beskjed om dei har nedsett funksjonsevne. Søkjarar med nedsett funksjonsevne blir kalla inn til intervju, så sant dei er kvalifiserte for stillinga. I 2012 har vi hatt fleire søkjarar som har meldt frå om nedsett funksjonsevne.

Sjukefråvær

Gjennomsnittleg sjukefråvær i Utdanningsdirektoratet første halvår 2012 er på 6,0 prosent. Fråværet ligg på

same nivå som for same periode i 2011. Tala våre ligg 0,5 prosentpoeng under landsgjennomsnittet.

Vi samarbeider tett med bedriftshelsetenesta og arbeider systematisk for å leggje til rette for medarbeidarar som står i fare for å bli sjukmelde, og for å få dei som er sjukmelde, raskast mogleg tilbake i arbeid. HR-avdelinga har jamlege samtalar med alle avdelingsleiarane med ein grundig gjennomgang av sjukefråværsstatistikken.

Yrkesaktivitet etter fylte 50 år

For å stimulere til yrkesaktivitet etter fylte 50 år har vi i mål- og aktivitetsplanen for inkluderande arbeidsliv lagt vekt på å legge til rette for delvis pensjon, uttak av senior dagar og tilbod om seniorkurs. I løpet av 2012 har vi tilsett 9 medarbeidarar over 50 år.

Likestilling

Vi bruker rettleiaren Statlige virksomheters likestillingsredegjørelser etter aktivitets- og rapporteringsplikten som verktøy i rapporteringa om likestilling. Ettersom rettleiaren tilrår å bruke tal frå SST i rapporteringa, blir utgreiinga om likestilling ettersend når tala ligg føre i april 2013.

Vi har ei bevisst haldning til likestillings spørsmål, spesielt ved rekruttering og vurdering av lønn.

STILLINGSKODAR I UDIR ²	SAMLA ¹ (♀/♂)	STILLINGS- KATEGORIER	GJENNOMSNI TTLEG LØNNSTRINN			OVERSIKT OVER LØNNSTRINN
			TOTALT	KVINNER	MENN	
	320 202/118		64	63	65	Frå hovudtariff- avtalen i staten pr 01.05.2012
Konsulent	4 4/-	1,3 %	47	47	-	o 47: 396 900
Seniorkonsulent	1 1/-	0,3 %	-	-	-	o 50: 416 600
Førstekonsulent	18 11/7	5,6 %	52	52	51	o 51: 423 400
Rådgivar	112 72/40	34,7 %	58	57	59	o 52: 430 500
Seniorrådgivar	142 91/51	44,7 %	66	65	67	o 53: 438 000
Arkivleiar	1 -/1	0,3 %	-	-	-	o 57: 468 400
Prosjektleiar	4 1/3	1,3 %	69	-	71	o 58: 476 800
Underdirektør	3 1/2	0,9 %	74	-	75	o 59: 485 400
Avdelingsdirektør	26 17/9	8,1 %	78	79	77	o 60: 493 900
Direktørar	7 4/3	2,2 %	88	88	88	o 65: 542 900
Direktøren	2 -/2	0,6 %	-	-	-	o 66: 552 700
						o 67: 563 000
						o 68: 572 700
						o 69: 583 800
						o 70: 595 200
						o 71: 609 500
						o 74: 642 900
						o 75: 655 400
						o 76: 672 500
						o 77: 689 200
						o 78: 711 500
						o 79: 733 900
						o 80: 756 400
						o 88: 943 700

¹ Tala inkluderer òg personar i permisjon ² Lærlingar og pensjonistar på engasjement er utelatne i oversikta over stillingskodar i Utdanningsdirektoratet

Tabellen viser gjennomsnittlig lønnstrinn for Utdanningsdirektoratet totalt og for dei ulike stillingskodane. Han viser òg fordelinga mellom kjønn og kjønnsfordeling på dei ulike stillingskodane. Tala gjeld pr 31.12.2012. Lønnsfordelinga mellom kjønna er etter måten jamn, og vi har ikkje grunnlag for å seie noko anna enn at lønnsforskjellane kjem av individuelle vurderingar i lønnsfastsetjinga. Menn har no gjennomsnittleg 2 lønnstrinn meir enn kvinner.

Koordinere lærlingordninga

Vi har fire lærlingar i kontor- og administrasjonsfaget og ein lærling i IKT-servicefaget. Dette er ein auke med to lærlingar frå 2011, og 2012 er det første året Utdanningsdirektoratet har lærling i IKT-servicefaget. Ein lærling har teke fagbrev i kontor- og administrasjonsfaget. I skoleåret 2011/2012 hadde vi ein elev utplassert i eit Vg2-prosjekt til fordjuping.

Helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid

HMS-handboka blir revidert jamleg og skal sikre at arbeidet med arbeidsmiljø, helse og sikkerheit blir teke vare på i samsvar med krava som er fastsette i lover og forskrifter. Handboka er lett tilgjengeleg for alle tilsette via HR-Portalen på intranettet vårt.

Hausten 2012 vart det gjennomført ei ny medarbeidarundersøking. 83,8 prosent av dei tilsette svarte på undersøkinga. Det er gode resultat på verksemdsnivå. Resultata av undersøkinga blir følgde opp i alle avdelingane i samarbeid med HR-avdelinga, og det vil bli gjennomført tiltak både i avdelingane og av leiinga.

Universell utforming

Vi følgjer planane for universell utforming hos dei tre gardeigarane våre (Kunnskapsparken AS i Molde, UP Entra på Hamar og Entra Eiendom AS i Oslo). Universell utforming er eit fast tema i arbeidsmiljøutvalet.

UdirBIL

Formålet for bedriftsidrettslaget er å stimulere til idrett og trivsel i sunne former for alle tilsette i Oslo, Hamar og Molde. UdirBIL organiserer mellom anna fotballgruppe, yoga og pilates, friluftsgruppe, løpegruppe og skigruppe. I tillegg arrangerer UdirBIL aktivitetsdagar og legg til rette for felles deltaking på arrangement, til dømes Holmenkollstafetten.

Zeineb, 5 år, Spikern, Oslo.

06

Disponering av budsjettmidlane for 2012

UTGIFTER PR. POST – ALLE KAPITTEL (TAL I 1000 KRONER)

Kapittel og post		Note	Tildeling 2012	Rekneskap 2012	Rekneskap 2011
0220	Utdanningsdirektoratet	1			
Post 01	Driftsutgifter		262 423	270 496	241 547
Post 21	Spesielle driftsutgifter		3 861	3 458	6 781
Post 70	Tilskott til læremiddel		53 345	48 628	56 345
	<i>Sum kap 0220</i>		319 629	322 582	304 673
0222	Staten sine gr- og vg. skolar og gr.skoleinternat	1			
Post 01	Driftsutgifter		94 270	94 851	106 627
Post 45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold		1 347	1 156	1 317
	<i>Sum kap 0222</i>		95 617	96 008	107 944
0223	Samisk utdanningsadministrasjon				
Post 50	Tilskott til Sametinget		36 518	36 518	35 420
0225	Tiltak i grunnopplæringa	2			
Post 01	Driftsutgifter		168 932	171 148	170 239
0225	Tiltak i grunnopplæringa (tilskott)				
Post 60-74	Tilskott		984 492	978 618	955 020
0226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa				
Post 21	Spesielle driftsutgifter	3	932 114	858 854	846 994
Post 50	Nasjonale senter i grunnopplæringa		57 344	57 344	
Post 60	Tilskott til kommunar og fylkeskommunar		36 050	36 050	50 000
	<i>Sum kap 0226</i>		1 025 508	952 248	896 994
0227	Tilskott til spesielle skolar				
Post 60-74	Tilskott til spesielle skolar		82 992	82 992	64 333
0228	Tilskott til private skolar o.a.				
Post 70-81	Tilskott til private skolar o.a.		3 168 103	3 171 441	3 086 151
230	Kompetansesentra for spesialundervisning	1			
Post 01	Driftsutgifter		647 590	667 818	666 257
Post 21	Spesielle driftsutgifter		63 593	70 172	64 267
Post 45	Større utstyrsinnkjøp og vedlikehold		8 019	8 378	7 838
	<i>Sum kap 0230</i>		719 202	746 368	738 362
231	Barnehagar				
Post 21	Spesielle driftsutgifter	4	108 180	99 917	18 316
Post 63	Tilskott til betre språkforståing		122 108	122 006	
	<i>Sum kap 0231</i>		230 288	221 923	18 316
253	Tilskott til folkehøgskolar				
Post 70-72	Tilskott til folkehøgskolar		685 582	685 582	664 581
258	Analyse og utviklingsarbeid				
Post 21	Spesielle driftsutgifter		7 300	2 000	7 000
0281	Fellesutgifter for universitet og høgskolar				
Post 01	Driftsutgifter		2 000	1 958	1 950
288	Internasjonale samarbeidstiltak				
Post 21	Spesielle driftsutgifter		600	300	
Sum Utgifter			7 526 763	7 469 686	7 050 982

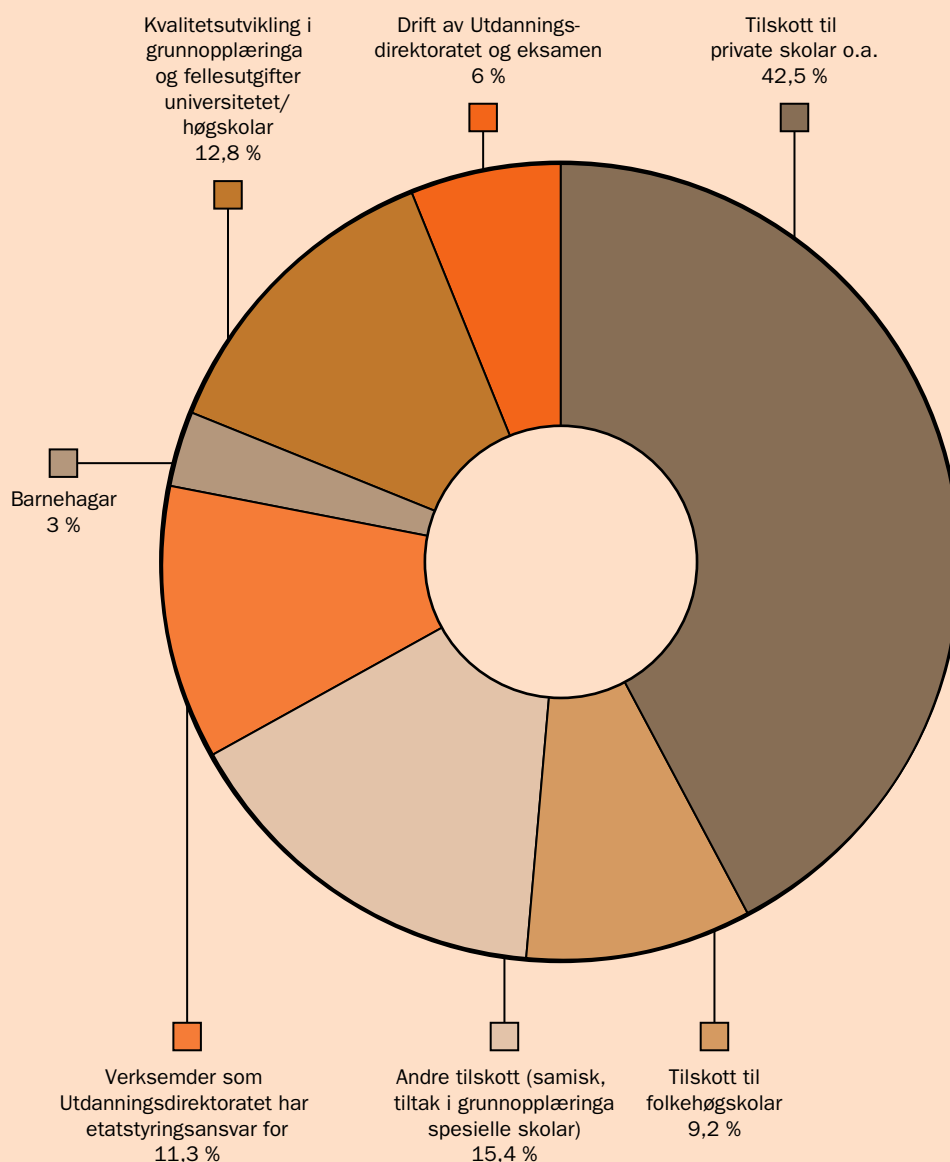

Rekneskaper til Utdanningsdirektoratet er lagd fram etter kontantprinsippet. Det vil seie at inntektene blir inntektsførte ved innbetaling, og utgiftene blir utgiftsførte ved utbetaling. Alle lønnsutgifter er inkludert arbeidsgivaravgift.

INNETEKTER PR. POST – ALLE KAPITTEL (TAL I 1000 KRONER)

Kapittel og post		Note	Tildeling 2012	Rekneskap 2012	Rekneskap 2011
3220	Utdanningsdirektoratet	1			
Post 01	Inntekter frå oppdrag		3 596	1 241	1 509
Post 02	Salsinntekter		1 055	4 250	7 689
Post 16-18	Refusjonar			9 151	8 021
	<i>Sum kap 3220</i>		4 651	14 642	17 219
3222	Staten sine gr.sk. og vg. skolar og gr.skoleinternat	1			
Post 02	Salsinntekter		8 081	7 609	7 727
Post 15-18	Refusjonar			1 978	1 944
	<i>Sum kap 3222</i>		8 081	9 587	9 671
3230	Kompetansesentra for spesialundervisning	1			
Post 01	Inntekter frå oppdrag		63 593	70 151	64 267
Post 02	Salsinntekter		13 694	18 275	18 285
Post 15-18	Refusjonar			20 003	18 065
	<i>Sum kap 3230</i>		77 287	108 429	100 617
3225	Tiltak i grunnopplæringa				
Post 04	Refusjon av ODA-godkjende utgifter		44 846	44 846	57 352
Sum inntekter			134 865	177 504	184 859

PROSENTVIS FORDELING AV UTDANNINGSDIREKTORATET SINE UTGIFTER PÅ ULIKE OMRÅDE

NOTAR TIL REKNESKAPEN FOR 2012

Note 1 – Kap. 0220/0222/0230/3220/3222/3230

Utgiftene på kap. 0220 må ein sjå i samanheng med inntektene på kap. 3220. Tilsvarende gjeld for kap. 0222 og 3222 og for kap. 0230 og kap. 3230.

Kap. 0220 post 21 og post 70 må ein sjå i samanheng då løyvingar under post 21 kan nyttast under post 70 og omvendt. Post 70 blir nytta til tilskott til utvikling og produksjon av læremiddel, medan post 21 blir nytta til kjøp av læremiddelprodukt som krev særskild kompetanse. På post 21 blir det òg ført utgifter knytte til oppdrag. Utgiftene til oppdrag må ein sjå i samanheng med inntektene på kap. 3220 post 01 inntekter frå oppdrag.

Note 2 – Kap. 225 post 01 Tiltak i grunnopplæringa

Posten finansierer utviklinga og gjennomføringa av sentralt gitt eksamen i grunnskolen, vidaregåande opplæring og fagprøva innafør yrkesfaga. Hovudårsaka til meirforbruket er knytt til PAS/PGS og gjeld oppskalering av utviklingskapasitet. Dette er knytt til utviklinga av prøvebanken for kartleggingsprøver og læringsstøttande prøver, og utviklinga av funksjonalitet for elektroniske leseprøver.

Note 3 – Kap. 226 Kvalitetsutvikling i grunnopplæringa

Prosjekt	Budsjett 2012	Rekneskap 2012	Avvik
61000 Utvikling og implementering av læreplanar	17 634	14 555	3 079
62000 Kvalitetsutvikling	675 451	618 386	57 065
63000 Nasjonalt kvalitetsvurderingssystem	142 408	137 399	5 009
64000 Læringsmiljø	30 404	30 521	-117
65000 Internasjonalt arbeid	8 206	5 987	2 219
66000 Kulturskule/SFO	40 000	39 000	1 000
67000 Statped og IT-infrastruktur	18 011	13 006	5 005
SUM kap 226 post 21	932 114	858 854	73 260

Prosjekt 61000:

Mindreforbruket gjeld i hovudsak faseforskyving av tiltak knytte til implementeringa av nye/reviderte læreplanar.

Prosjekt 62000:

Årsaka til mindreforbruket på 57,065 mill. kroner er mellom anna følgjande:

Forlenga planleggingsfase og at ein kom seint i gang med enkelte delar i satsinga *Ungdomstrinn i utvikling*, faseforskyving av utgifter til rettleiarkorps og utvikling av nettressursen morsmal.no. Om lag 20 prosent av mindreforbruket kjem av mindrebehov på kompetanseutviklingsprosjekt innan Ny GIV.

Prosjekt 63000:

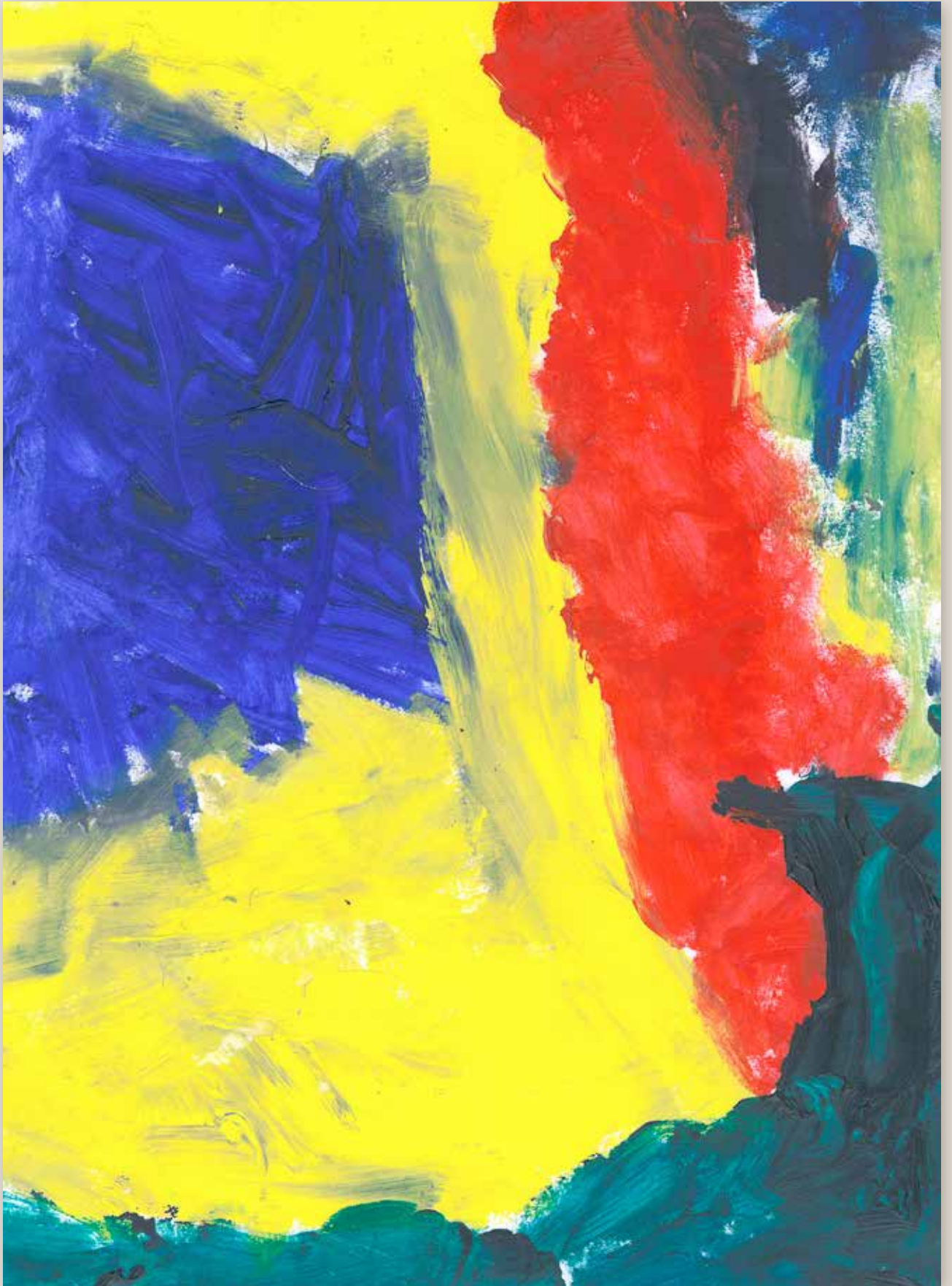
Ei vesentleg årsak til mindreforbruket er at prosjektet *Forskning på val og bruk av læremiddel* kom seint i gang, og at evalueringa av Kunnskapsløftet er blitt rimelegare enn venta.

Prosjekt 67000:

Faseforskyving i etter- og vidareutdanningssatsinga for PP-tenesta er årsaka til mindreforbruket.

Note 4 – Kap. 231 post 21 Barnehagar

Utsett utarbeiding av språkkartleggingsverktøy, mangel på praktisk kapasitet til regelverksarbeid og arbeid mot fylkesmennene, er noko av årsaka til avviket. Dette er arbeid som vil bli gjennomført i 2013.

Åse, 3 år, Spikern, Oslo

07

Referanselister

REFERANSER TIL TILDELINGSBREVET 2012

(Tallene refererer til kapittel, underkapittel og nummer på resultatmål i tildelingsbrevet for 2012)

2 BARNEHAGER

2.1 KVALITETSUVIKLING

2.1.1 Læringsmiljø

2.1.1.1 Direktoratet har via fylkesmennene arbeidet for implementering av formålsparagraf og rammeplan for barnehagens... 18

2.1.1.2 Direktoratet har utarbeidet et nytt veiledningshefte for barnehagene med utgangspunkt i heftet Mobbing... 18

2.1.1.3 Direktoratet har fulgt opp tiltakene på barnehageområdet i handlingsplanen Likestilling 2014 ... 18

2.1.1.4 Direktoratet har mottatt fagartikler fra pilotprosjektet om barnehagen som dannelses- og læringsarena og ... 18

2.1.1.5 Direktoratet har utredet og fremmet forslag for departementet om opprettelse av et nasjonalt system ... 18

2.1.2 Kompetanseutvikling

2.1.2.1 Direktoratet har via fylkesmennene sikret gjennomføringen av kompetansetiltak i kommunene for ansatte ... 18

2.1.2.2 Direktoratet skal tildele midler og følge opp følgende etter- og videreutdanningsstudier i 2012... 19

2.1.2.3 Direktoratet har startet en evaluering av lederutdanning for styrere i 2012 ... 19

2.1.2.4 Direktoratet skal planlegge og gjennomføre opptak for nytt kull i lederutdanning for styrere ... 18

2.1.2.5 Direktoratet har fått utviklet og igangsatt et videreutdanningstilbud for kommunen som barnehagemyndighet... 20

2.1.3 Støtte og veiledning

2.1.3.1 Direktoratet har utarbeidet og formidlet en veileder om kartlegging av barns språk og språkstimulering... 20

2.1.3.2 Direktoratet har via NAFO utvidet nettsiden Tema Morsmål til også å gjelde barnehage og flerspråklige førskolebarn... 20

2.1.3.3 Direktoratet har mottatt og vurdert to rapporter fra NAFO sitt pilotprosjekt om hvordan tospråklig assistanse virker... 20

2.1.3.4 Direktoratet har via NAFO gjennomført evalueringen om tospråklig assistanse ... 20

2.1.4 Internasjonalt arbeid, se 3.1.8

2.2 KVALITETSVURDERING, DOKUMENTASJON OG ANALYSE

2.2.1 Utvikling av nasjonalt system for å følge med på kvaliteten i sektoren

2.2.1.1 Direktoratet har utarbeidet en plan for utvikling av et kvalitetsvurderingssystem og hvilke elementer et slikt system... 44

2.2.1.2 Direktoratet har startet arbeidet med å utarbeide en tilstandsrapport om kvaliteten i sektoren ... 44

2.2.2 Faste undersøkelser

2.2.2.1 SSBs foreldrebetalingundersøkelse er gjennomført ... 45

2.2.2.2 Undersøkelsen om kostnader i barnehagesektoren og beregning av nasjonale satser for tilskudd til ikke-kommunale... 45

2.2.2.3 Det er etablert gode rutiner for dialog med departementet om de faste undersøkelsene ... 45

2.2.3 Statistikkgrunnlag og indikatorutvikling

2.2.3.1 Direktoratet har startet arbeidet med å utvikle statistikkgrunnlag og faste indikatorsett på følgende områder... 45

2.2.3.2 Direktoratet har vurdert behovet for endringer i årsmeldingsskjemaet og årsregnskapsskjema for ikke-kommunale... 45

2.2.3.3 Direktoratet har sikret departementet god tilgang til statistikk i elektronisk form... 45

2.2.3.4 Direktoratet har innen mars 2012 utredet hvordan rapportfunksjonen i BASIL kan utvikles og tas i bruk... 45

2.2.3.5 Direktoratet har i forbindelse med årsregnskap for ikke-kommunale barnehager oppdatert retningslinjer... 45

2.2.4 Forskning, analyse og evaluering

2.2.4.1 Direktoratet har styrket formidlingen av resultater gjennom videreutvikling og aktiv bruk av nettsider, konferanser... 45/14

2.2.4.2 Direktoratet har fulgt opp og sendt departementet: Kunnskapsstatus om de yngste barna. Barnehagebarns trivsel... 45

2.2.4.3 Direktoratet har utarbeidet en plan for aktuelle tema på analyser om barnehagene i samarbeid med departementet... 45

2.3 FORVALTNING

2.3.1 Regelverk, tolkning, veiledning og tilsyn

2.3.1.1 Direktoratet har bidratt til at embedene har nødvendig lov- og regelverkskompetanse på barnehageområdet ... 59

2.3.1.2 Det er gjennomført tilsyn med regelverket i barnehageloven ... 61

2.3.2 Embetsstyring, se 3.3.4

2.3.3 Tilskuddsforvaltning

2.3.3.1 Utbetaling av tilskudd til tiltak for å bedre språkforståelsen blant minoritetsspråklige barn i førskolealder... 66

2.3.4 Urfolk og nasjonale minoriteter

2.3.4.1 Direktoratet har fulgt opp tiltak i Handlingsplan for samiske språk, Sametingets årsmelding og har deltatt... 68

2.3.4.2 Direktoratet har fått oversatt samisk materiale til bruk i norske barnehager... 68

2.3.4.3 Direktoratet har fått oversatt sentrale dokumenter på barnehageområdet til samiske språk i samråd med Sametinget... 68

2.3.4.4 Direktoratet har fulgt opp barnehagespørsmål vedrørende tatere/romani, kvener og andre nasjonale minoriteter ... 68

2.3.4.5 Direktoratet har tildelt midler til rom i Oslo via Fylkesmannen i Oslo og Akershus ... 68

3 GRUNNOPPLÆRINGEN

3.1 KVALITETSUTVIKLING

3.1.1 Læringsmiljø

3.1.1.1	Antall skoler som er kjent med satsingen Bedre læringsmiljø er økt...	22
3.1.1.2	Direktoratet har oppdatert nettressursen til Bedre læringsmiljø-satsingen, både teknisk og faglig	22
3.1.1.3	Direktoratet samarbeider med sektoren i å videreutvikle kjennetegn (kvalitetsstandarder) på et godt læringsmiljø	22
3.1.1.4	Direktoratet har fulgt opp Manifest mot mobbing gjennom mandatet for arbeidsgruppen	22
3.1.1.5	Direktoratet har tildelt støtte etter gitte kriterier til antimobbeprogrammer og læringsmiljøprogrammer	22
3.1.1.6	... utvikle et kurstilbud ... om demokrati og forebygging av antisemittisme	23
	Styringsparameter 3.1.1.1. Antall skoler som tar i bruk arbeidsmåter og tiltak som tilbys gjennom Bedre læringsmiljø	22
	Styringsparameter 3.1.1.2. Antall skoler og frivillige organisasjoner som får støtte gjennom Den naturlige	28
	Styringsparameter 3.1.1.3. Gjennomføring av kampanje tilknyttet Manifest mot mobbing	22

3.1.2 Grunnopplæring for voksne

3.1.2.1	Fylkesmannsembetene har en riktig og enhetlig forståelse av regelverket om grunnopplæring for voksne	23
3.1.2.2	Kommuner og fylkeskommuner er bedre kjent med innholdet i lover, forskrifter og aktuelle tolkninger av lover	23
3.1.2.3	Kommuner og fylkeskommuner er bedre kjent med hvordan grunnopplæring for voksne kan tilpasses	24
3.1.2.4	Flere voksne i målgruppen er blitt bedre kjent med rettigheter og muligheter for formell grunnopplæring	24
3.1.2.5	... igangsatt et arbeid for å utvikle nasjonale retningslinjer for dokumentasjon, vurdering og verdsetting	24
3.1.2.6	Modeller for gjennomføring av videregående opplæring av voksne arbeidssøkere er utviklet	24
3.1.2.7	Kommunene er bedre kjent med muligheten til å samordne grunnskoleopplæringen og opplæringen i norsk	24
3.1.2.8	Direktoratet har sett området i sammenheng med det arbeidet Fylkesmannen i Hordaland driver innenfor feltet	24
	Styringsparameter 3.1.2.1. Antall tilsyn med regelverket i opplæringslovens kapittel 4A	23
	Styringsparameter 3.1.2.2. Andelen av de voksne som er i videregående opplæring	24
	Styringsparameter 3.1.2.3. Antallet voksne arbeidssøkere som er omfattet av forsøksordningen med samarbeid	24

3.1.3 Læreplaner og struktur

3.1.3.1	Revidering av læreplaner for norsk, samfunnsfag, naturfag, engelsk og matematikk er igangsatt	25
3.1.3.2	Veiledende kjennetegn på måloppnåelse er utviklet i forbindelse med revisjon av læreplanene i fellesfag	25
3.1.3.3	Arbeid med tiltak for å styrke elevenes regneferdigheter og øke kompetansen i matematikk og naturfag	28
3.1.3.4	Tiltak for å styrke elevenes leseferdigheter videreføres	28
3.1.3.5	Læreplanen i kroppsøvingsfaget og grunnlaget for vurdering i kroppsøvingsfaget	26
3.1.3.6	Direktoratet har avsluttet forsøk med fremmedspråk på barnetrinnet	29
3.1.3.7	Direktoratet har utviklet utkast til åtte nye læreplaner (pulje 1) i valgfag på ungdomstrinnet	25
3.1.3.8	Direktoratet har utarbeidet forslag til læreplaner (pulje 2) i valgfag	25
3.1.3.9	Direktoratet har gjort endringer i timefordelingen i engelsk og norsk på yrkesfaglige utdanningsprogram	37
3.1.3.10	Direktoratet har kartlagt i hvilken grad fellesfagene blir tilpasset de yrkesfaglige utdanningsprogrammene	49

3.1.4 Kompetanseutvikling

3.1.4.1	1 700 lærere gjennomfører videreutdanning tilsvarende 30 studiepoeng studieåret 2012-2013	31
3.1.4.2	Det er utviklet gode tilbud for etterutdanning innen nasjonalt prioriterte fag- og fagområder som klasseledelse	32
3.1.4.3	Den nasjonale rektorutdanningen er videreutviklet. Det tilbys inntil 400 plasser høsten 2012	32
3.1.4.4	Utprøving av opplegg for skolebasert kompetanseutvikling i klasseledelse, vurdering for læring og lesing og regning	33
3.1.4.5	Det er videreført utprøving av hospiteringsordninger for yrkesfaglærere, fellesfaglærere og instruktører	33
3.1.4.6	Direktoratet har gjennomført skolering for kull 2 og påbegynt skolering for kull 3 i "Overgangsprosjektet"/Ny GIV	33
3.1.4.7	...som en del av gjennomføringen av Ny GIV etablert etter- og videreutdanningstilbud	33
	Styringsparameter 3.1.4.1 Antall søkere og deltakere i videreutdanningstilbud i Kompetanse for kvalitet	31
	Styringsparameter 3.1.4.2. Antall ... som deltar i etterutdanning i de prioriterte fag og fagområdene	32
	Styringsparameter 3.1.4.3. Antall ... som skoleåret 2011-2012 gjennomfører hospitering	33
	Styringsparameter 3.1.4.4. Antall søkere og antall som har påbegynt og gjennomført rektorutdanningen	32

3.1.5 Støtte og veiledning til skoler og skoleeiere

3.1.5.1	Direktoratet har sørget for at det tilbys støtte og veiledning til skoleeiere og skoler	34
3.1.5.2	Direktoratet har sørget for at verktøy for skoleutvikling er videreutviklet	34
3.1.5.3	Direktoratet har utarbeidet og gjort informasjonsmaterieill tilgjengelig om PP-tjenesten på de åtte store språkene	35
3.1.5.4	... i samarbeid med Senter for IKT i utdanningen videreutviklet innholdet i ressursbanken med gode eksempler	35
3.1.5.5	... i samarbeid med Helsedirektoratet planlagt og iverksatt en toårig prøveordning som gir PP-tjenesten	35
	Styringsparameter 3.1.5.1. Antall skoleeiere og skoler som får støtte gjennom veilederkorps	34
	Styringsparameter 3.1.5.2. Antall skoler som bruker tilgjengelige verktøy for skoleutvikling	34

3.1.6 Rådgivning i skolen og oppfølgingstjenesten

3.1.6.1	Direktoratet har påbegynt utredning av hvordan rådgivning kan inngå i det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet	36
---------	---	----

3.1.7	Fag- og yrkesopplæringen	
3.1.7.1	Direktoratet har utarbeidet et nasjonalt rammeverk for kvalitet i fag- og yrkesopplæringen som ivaretar kvalitetsutvikling.....	38
3.1.7.2	I samarbeid med departementet skal direktoratet ha vurdert hvilke faglige råd som skal opprettes....	36
3.1.7.3	I samarbeid med departementet skal direktoratet ha vurdert sammensetningen av SRY og oppgavene til organet.....	36
3.1.8	Internasjonalt arbeid	
3.1.8.1	Direktoratet har deltatt i Nordisk samarbeid på barnehageområdet og bidratt til erfaringsutveksling	38
3.1.8.2	Direktoratet har fulgt opp samarbeid og avtalen med det danske Evalueringsinstituttet om forskningskartlegging	38
3.1.8.3	Kontraktsforpliktelser til Cedefop har blitt oppfylt.....	38
3.1.8.4	Direktoratet har arbeidet med implementering av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR)	27
3.1.8.5	... gjennomført arrangementer og aktiviteter i forbindelse med Norges formannskap i Nordisk ministerråd.....	38
3.1.8.6	... representert Norge i ECVET user-group og ha fungert som sekretariat for ECVET prosjektet.....	39
3.1.8.7	... utredet forutsetninger og oppgaver knyttet til å bli framtidig nasjonalt koordineringspunkt for ECVET	39
3.2	KVALITETSVURDERING, DOKUMENTASJON OG ANALYSE	
3.2.1	Faste vurderingsformer i grunnopplæringen	
3.2.1.1	Sentralt gitt eksamen, nasjonale prøver og kartleggingsprøver er korrekt gjennomført ...	50
3.2.1.2	Evaluering av sentralt gitt skriftlig eksamen er gjennomført og fulgt opp	50
3.2.1.3	Kartleggingsprøver i digitale ferdigheter for 4. trinn er utviklet for gjennomføring våren 2013.....	51
3.2.1.4	Fagprøver i naturfag er gjennomført på et utvalg elever på 10. trinn våren 2012	51
3.2.1.5	Prøve i skriving som grunnleggende ferdigheter er gjennomført på et utvalg elever på 5. og 8. trinn	52
3.2.1.6	Fagprøve i samfunnsfag er pilotert og klargjort for gjennomføring på et utvalg elever på 10.trinn	52
3.2.1.7.A	Ulike modeller for måling av utvikling over tid i nasjonale prøver i regning og engelsk er utviklet.....	52
3.2.1.7.B	Arbeid med modell for utvikling av trend i lesing er startet.....	52
3.2.1.8	...arbeidet med å skaffe et bredere kunnskapsgrunnlag om gjennomføring av nasjonale prøver.....	51
3.2.1.9	Tiltak for å kvalitetssikre standpunktvurdering og lokalt gitt eksamen er iverksatt.....	52
3.2.1.10	... kartlagt eksisterende kommunale og fylkeskommunale systemer for dokumentasjon og oppfølging	47
3.2.1.11	Direktoratet har utviklet kvalitetsvurderingssystemet for fag- og yrkesopplæringen ved å ha:	47
	a. Implementert nye indikatorer for fag- og yrkesopplæringen i Skoleporten	47
	b. Iverksatt og fulgt opp langsiktig forskningssatsing på fag- og yrkesopplæring.....	47
	c. Videreutviklet lærlingundersøkelsen og gjort denne obligatorisk	47
	d. Utviklet verktøy for å vurdere kvaliteten på opplæring i bedrift.....	47
3.2.2	Statistikkgrunnlag og indikatorutvikling	
3.2.2.1	Det er publisert statistikk og indikatorer innenfor følgende områder... ..	54
3.2.2.2	Det er videreutviklet statistikk og indikatorer innenfor følgende områder.....	54
3.2.2.3	Direktoratet har sørget for at departementet har god tilgang til statistikk i elektronisk form.	54
3.2.2.4	Skoleporten som formidlingsverktøy er videreutviklet... ..	54
3.2.2.5	Direktoratet har igangsatt et arbeid for å tilpasse og modernisere statistikkssystemer	55
3.2.2.6	Direktoratet skal forbedre dataleveransene av statistikk fra Norge til relevante internasjonale organisasjoner.....	55/38
3.2.2.7	Direktoratet skal forbedre bidragene til internasjonal indikatorutvikling.....	55/38
3.2.2.8	... lagt til rette for at aktuell statistikk og opplysninger om PP-tjenesten skal inngå i den veiledende malen	55
3.2.3	Forskning og evaluering	
3.2.3.1	Rapporter fra evalueringen av Kunnskapsløftet foreligger i tråd med avtalene.	45
3.2.3.2	...styrket formidlingen av resultater gjennom videreutvikling og aktiv bruk av nettsider, skoleporten... ..	14/45
3.2.3.3	...igangsatt forskningsbaserte evalueringer eller kartlegging og dokumentasjon... ..	54
3.2.3.4	Kunnskapsgrunnlaget om opplæring for barn av asylsøkere og unge asylsøkere er utbedret	48
3.3	FORVALTNING	
3.3.1	Regelverk, tolkning, veiledning og tilsyn	
3.3.1.1	Resultater fra det nasjonale tilsyn med tema elevenes psykososiale miljø er fulgt opp	61
3.3.1.2	Felles nasjonalt tilsyn med elevenes psykososiale miljø er videreført i 2012.....	61
3.3.1.3	Det er gjennomført tilsyn med fire prioriterte områder... ..	61
3.3.1.4	Det er utviklet varierte metoder for tilsyn med offentlige skoler og private skoler.....	61
3.3.1.5	Direktoratet har bidratt til at tilsyn gjennomføres i henhold til god forvaltningsskikk.	61
3.3.1.6	... utviklet forholdet mellom tilsyn og veiledning med henblikk på størst mulig effekt på regelverksetterlevelsen... ..	61
3.3.1.7	Tilsyn med private skoler er gjennomført i tråd med direktoratets helhetlige strategi og metode	61
3.3.1.8	Direktoratet skal revidere forskrift til opplæringsloven kapittel 6 om Inntak til videregående opplæring	59
3.3.2	Private skoler og diverse skoler	
3.3.2.1	Søknader om godkjenning av nye skoler og driftsendringer etter privatskoleloven og kapittel	61

3.3.2.2	Søknader om godkjenning av skoler etter opplæringsloven § 2-12	62
3.3.2.3	Direktoratet har fulgt opp Meld. St. 18 (2010–2011) Læring og fellesskap.....	62
	Styringsparameter 3.3.2.1. Andel søknader om godkjenning av nye skoler og driftsendringer etter privatskoleloven....	61
3.3.3	Godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra utlandet	
3.3.3.1	Søknader om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra utlandet er behandlet innen fristen på fire måneder.	62
	Styringsparameter 3.3.3.1. Andel søknader om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra utlandet ...	62
3.3.4	Embetsstyring	
3.3.4.1	Direktoratet har oppsummert Fylkesmannens års rapportering på barnehage- og utdanningsområdene ...	62
3.3.4.2	Direktoratet har vurdert Fylkesmannens måloppnåelse i 2011....	62
3.3.5	Etatsstyring	
	Samiske skoler	
3.3.5.1	Videreutvikle fjernundervisningen i samiske språk, inklusive elevsamlinger/språkreir	63
3.3.5.2	De samiske videregående skolene i Karasjok og Kautokeino skal etablere seg som aktive deltakere	63
3.3.5.3	Forbedre og videreutvikle ordningen med vertsfamilier ved de samiske videregående skolene....	63
3.3.5.4	En større del av undervisningen i de samiske skolene skal foregå på samisk	63
	Statped	
3.3.5.1	Gitt spesialpedagogiske tjenester av god kvalitet til rett tid på individ- og systemnivå... ..	62
3.3.5.2	Gi barnehage-, skole- og miljøtilbud for hørselshemmede barn i barnehage, hørselshemmede i grunnskole	63
3.3.5.3	Utvikle og formidle spesialpedagogisk kompetanse og forskningsbasert kunnskap om læring og utvikling ...	63
	Nye Statped	
3.3.5.1	Nye Statped skal etableres fra 1. januar 2013 etter føringer gitt i Meld. St. 18 (2010–2011).....	62
3.3.5.2	Fase 1 av omstillingen er gjennomført, ...	62
3.3.5.3	Tilknytningen til Statped for Lillegården kompetansesenter, Senter for atferdsforskning og	63
3.3.6	Tilskuddsforvaltning	
3.3.6.1	I løpet av 2012 er det for privatskolefeltet, satt i drift en tilskuddsportaal	67
3.3.6.2	Det er utarbeidet en langtidspan for tilskuddsordninger for lærere....	67
3.3.7	Nasjonale sentre	
3.3.7.1	Det er utarbeidet utkast til justerte mandater for alle de nasjonale sentrene....	68
3.3.7.2	Etableringsfasen for et nytt Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning er gjennomført	68
3.3.7.3	Det er utarbeidet forslag til revidert beskrivelse av direktoratets rolle og ansvar på læringsmiljøfeltet	68
3.3.7.4	Det ... utarbeidet utkast til mandat for Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning.....	68
3.3.8	Urfolk og nasjonale minoriteter	
3.3.8.1	... i dialog med Sametinget og departementet, lagt til rette for offentliggjøring og statistikk over	68
3.3.8.2	... videreført en satsning for opplæring av barn og unge med tilhørighet til romanifolket/taterne og oppfølging....	68
3.3.8.3	... samarbeidet med ... om utvikling av en overordnet strategisk plan for samisk fjernundervisning....	68
3.3.9	Språklige minoriteter	
3.3.9.1	Skoleeiere, ledere og lærere har fått informasjon om rettigheter, tilgjengelige læringsressurser... ..	69
3.3.9.2	Kompetanse om lov og regelverk, andrespråklæring språkutvikling og/eller flerkulturelle perspektiv hos lærere... ..	69
3.3.9.3	Direktoratet har bidratt til at tilbudet til nyankomne elever i grunnskole og videregående opplæring er styrket	69
3.3.9.4	Direktoratet har fulgt opp resultatene fra Språkløftet og Utviklingsprosjektet.....	69
	Styringsparameter 3.3.9.1. Antallet lærere, ledere, skoleeiere og rådgivere som har deltatt i møter ...	69
3.3.11	Rettsferdsvederlag	
3.3.11.1	Saksbehandlingstiden for søknader om rettsferdsvederlag skal være tolv måneder.....	70

REFERANSER TIL OPPDRAGSBREV

(Tallene refererer til nummer på oppdragsbrev)

2012

30-12	Innføringstilbud - Evaluering av innføringstilbud	69
29-12	Utarbeidelse av utkast til retningslinjer for statsbudsjettets kap 226 post 62 Tilskudd for økt lærertetthet	66
28-12	Praksis i barnehage for å ta fagprøve i barne- og ungdomsarbeiderfaget	44
27-12	Veiledende rammeplan for SFO med tilhørende veiledninger / temahefter	23
26-12	Informasjon om målform via skoleadministrative systemer, GSI og VIGO	55
25-12	Nasjonal praksis på lokal eksamen	59
24-12	Fagskoleutdanning for oppvekst - bidra i Nasjonalt utvalg for fagskoleutdanning i helse- og sosialfag (NUHFS)	20
23-12	Utarbeidelse av nasjonale retningslinjer for realkompetansevurdering	24
22-12	Læreplaner i valgfag for ungdomstrinnet, pulje 2	25
21-12	Endringer i forskrift til opplæringsloven kapittel 14 om kompetansekrav for undervisningspersonale	59
20-12	Styrking av fylkesmennenes informasjon og veiledning av kommunene knyttet til forskrift om likeverdig behandling	59
19-12	Kompetanseutvikling og utviklingstiltak	30
18-12	Gjennomføring av undersøkelse av forskrift om likeverdig behandling og undersøkelse om kommunen som	59
17-12	Bidra til en bedre samordnet pedagogisk oppfølging av barn med cochleaimplantat (CI)	63
16-12	Utarbeide plan for utvikling av et nasjonalt system for å følge med på kvaliteten i barnehagesektoren	44
15-12	Utvikle og igangsette videreutdanningstilbud på masternivå for barnehagemyndigheten	20
14-12	Vurdering av videreføring av forsøk med opplæringsmodeller for videregående opplæring for voksne arbeidssøkere	24
13-12	Gjennomgang av ordningen med privatisteksamen og vurdering av behov for endringer	50
12-12	Endring av forskrift til opplæringsloven kapittel 14 om krav til kompetanse ved tilsetting i undervisningsstilling	59
11-12	Utvikle et opplæringstilbud rettet mot lærere, skoleledere og elever på ungdomstrinnet for å forebygge antisemittisme	23
10-12	Vurdere og foreslå tiltak som kan bidra til en bedre sammenheng mellom grunnopplæring i norsk for voksne innenfor	24
09-12	Utarbeide en sammenligning av fag- og yrkesopplæringen i de andre nordiske landene og land som har en høy... ..	37
08-12	Ad oppdrag 42-10. Tilleggsoppdrag ifm. oppfølging av Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2012, tiltak 2	26
07-12	Etablere regionale nettverk gjennom fylkesmannsembetene knyttet til rekrutteringskampanjen og glød	20
06-12	Bidra i utredningsarbeid - Levekår for psykisk utviklingshemmede	63
04-12	Etter- og videreutdanningsstrategi for PPT og henvisningsrett til BUP og HABU	35
03-12	Vurdere mulighet for fritak i engelsk for voksne i fag og yrkesopplæring som ikke har tatt grunnskolen i Norge	37
02-12	Fremme forslag om endringer i nåværende forskriftsbestemmelser som kan være aktuelle for å gi større spillerom for... ..	59
01-12	Kartlegging av opplæringstilbudet for barn i barnevernsinstitusjoner	70

2011

41-11	Revidere kapittel 6 i forskrift til opplæringsloven om inntak til videregående opplæring og formidling av lærlinger	60
40-11	... utvikle veiledningsmateriale og å foreslå forskriftsendringer om elevmedvirkning og demokratiforståelse	23
39-11	Utvikle veileder for innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever både med hensyn til organisering	69
37-11	Bidrag i fylkeskommunenes arbeid med yrkesretting og relevans i matematikk, engelsk og norsk i de yrkesfaglige... ..	33
36-11	Forskriftsendringer om fritak for vurdering med karakter for minoritetsspråklige elever i innføringstilbud	60
35-11	Nordisk kartlegging av tilbudet til barn med særskilte behov	63
34-11	Kartlegging av organiseringen av opplæringen i fellesfagene på yrkesfaglige utdanningsprogram	49
33-11	Kunnskapsgrunnlag om gjennomføring av nasjonale prøver	51
32-11	Gjennomføre høring om fag- og timefordeling for elever som har samisk og legge fram forslag til endringer... ..	68
31-11	Strategi for informasjons-, veilednings- og implementeringsarbeid på minoritetsfeltet	69
30-11	Høring om forslag til endring i fag- og timefordelingen i engelsk og norsk for elever på yrkesfaglige utdanningsprogram... ..	37
26-11	Nye Statped - omorganisering av Statlig spesialpedagogisk støttesystem (Statped)	62
23-11	Læreplaner i valgfag for ungdomstrinnet, pulje 1	25
22-11	Ny GIV: Oppfølgingsprosjektet. Kompetansetilbud (OT/NAV)	33
20-11	... veileder til opplæring etter § 2-14 og § 3-10 og veiledningsmaterieell til mål i læreplaner for sterkt svaksynte og blinde	63
19-11	Bedre læringsmiljø (2009-2014). Videre støtte til antimobbeprogrammer og læringsprogrammer – Utforming av kriterier	22
10-11	Undersøke og redegjøre for eksisterende kommunale/fylkeskommunale systemer for dokumentasjon og oppfølging	49
04-11	Gjennomgå læreplan i kroppsøvingfaget og grunnlaget for vurdering i kroppsøvingfaget	26

2010/2009/2008

42-10	Utarbeiding av rammeverk for grunnleggende ferdigheter og revidering av læreplaner i norsk, samfunnsfag, naturfag.....	27
33-10	Videreføre arbeidet med utvikling av lederutdanningen for styrere, tilbudsutlysning, opptak av studenter og.....	18
29-10	Oppgaver på prøveområdet.....	51
27-10	Forsøk med videregående opplæring for arbeidssøkere – oppfølging av forsøkene.....	24
23-10	Administrere og koordinere norsk oppfølging av The International Computer and Information Literacy Study (ICILS) 2013	53
16-10	Evaluering av 8 timers leksehjelp 1.-4. trinn.....	47
15-10	Fordeling av øremerkede stimuleringstilskudd til kulturskoler/kulturtilbud som en del av Kulturløftet II.....	68
07-10	Utprøving av en gjennomgående dokumentasjonsordning i fag- og yrkesopplæringen	37
53-09	Overføring av ansvar for videreføring av praksisbrevet	37
48-09	Forsøk med fremmedspråk som fellesfag på 6. – 7 årstrinn 2010–2012	29
26-09	Forsøk med nytt fag på ungdomstrinnet	29
24-09	Oppfølging av tiltak i Handlingsplan for samiske språk	61
19-09	Utvikle og prøve ut ulike modeller for en skoledag med god sammenheng mellom skole og skolefritidsordning (SFO).....	22
59-08	Igangsetting av tiltak 25 i strategiplanen Skapende læring.....	50

Telefon 23 30 12 00

www.utdanningsdirektoratet.no